Living on Your Own Terms What is Real Rebellion?

Editor/Compiler: Osho International Foundation
Copyright e 2013 OSHO International Foundation, Elveţia, www.Osho.com/copyrights 2014 Grup Media Litera Toate drepturile rezervate

Materialul de faţă constă în răspunsurile date de Osho unei audienţe largi, selectate din diverse conferinţe

ale lui Osho. Toate conferinţele lui Osho au fost publicate sub formă de cărţi şi sunt de asemenea disponibile sub formă de înregistrări audio originale. Înregistrările audio şi arhiva completă a conferinţelor sale pot fi găsite în cadrul bibliotecii online OSHO, pe www.Osho.com.

OSH01

OSHO este marcă înregistrată a OSHO International Foundation, www.Osho.com/trademarks.

LITERA

Editura Litera

O P. 53; C.P. 212, sector 4, Bucureşti, România tel.: 021 319 63 90; 031 425 16 19; 0752 548 372 e-mail: comenzilitera.ro

Ne puteţi vizita pe

Trăieşte în felul tău Ce înseamnă cu adevărat să fii rebel?

Editor/Compiler: Osho International Foundation

Copyright e 2014 Grup Media Litera pentru versiunea în limba română Toate drepturile rezervate

Traducere din limba engleză: Carmen Neacşu

Editor: Vidraşcu şi fiii Redactor: Marilena lovu Copertă: Florentina Tudor Tehnoredactare şi prepress: Anca Suciu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României OSHO

Trăieşte în felul tău: ce înseamnă cu adevărat să fii rebel?/

Osho International Foundation; trad.: Carmen Neacşu.

— Bucureşti: Litera, 2014 ISBN 978 – 606 – 686 – 684 – 2 I. Neacşu, Carmen (trad.)

294.5

Cuprins

Introducere 9

1. Spune „La revedere!” trecutului 15

Ce e adevărata rebeliune? Şi care e diferenţa dintre reacţie şi acţiune în cazul unei fiinţe umane rebele?

15

Poţi, te rog, să mai spui câteva lucruri despre violenţă ca expresie a rebeliunii? 25 Te-am auzit spunând că e suficient ca noi să fim şi atât, că nu avem nevoie să facem nimic ca să fim în Dumnezeu. Eu simt instinctiv că trebuie să „fac" lucruri ca să simt că valorez ceva, să îmi aduc contribuţia personală, să ofer ceva. Iar tu spui că Dumnezeu e în mine – îmi dau seama că eu caut înăuntrul meu ceva ce îmi spune mie mintea că trebuie să găsesc, conform unui concept primit din exterior. E ca şi cum m-aş uita noaptea într-o fântână. Văd reflecţii şi am impresia că e fundul apei, când de fapt nu e decât suprafaţa ei. Chiar şi când ştiu că tot ce am de făcut e să mă detaşez şi să aştept, în loc să mai caut ceva, eu tot urmăresc să se întâmple ceea ce am eu în minte că trebuie să se întâmple. Te rog să comentezi. 28 Unul dintre cele mai frumoase şi relaxante spaţii pe care le cunosc e acela al lui „da" şi al acceptării faţă de mine însumi şi faţă de ceilalţi. Ai vrea să vorbeşti despre „da" ca parte a rebeliunii? 52

2. Înţelegere înseamnă eliberare 59

Preoţii, călugăriţele şi rudele care mi-au modelat viaţa sunt acum bătrâni şi ofiliţi. Majoritatea au murit. Pare fără rost rebeliunea împotriva acelor bătrâni nevolnici. Eu nu sunt preotul şi doctrinele.

Simt că rebiiunea împotriva a orice din afara mea e o pierdere de timp şi că e pur şi simplu irelevant, iar lucrul acesta face situaţia mult mai frustrantă şi mai încurcată. Am impresia că şinele trebuie să fie rebel împotriva sinelui. Accept că nu şinele fundamental – faţa originară – e cel care trebuie să fie rebel, ci şinele instruit, subterfugiul. Dar acela e singurul „sine" pe care îl am sau de care am cunoştinţă şi cu care pot fi rebel. Cum devine rebel subterfugiul împotriva subterfugiului? 59 De ce a trebuit, în primul rând, să fie oamenîi distraşi de la şinele lor originar? 66

Toată viaţa am încercat să mă schimb; dar se pare că nimic nu se schimbă vreodată, rămân acelaşi. Nu există nicio speranţă pentru mine? 95

Sunt conştient de nevoia mea de a primi aprobarea şi

acceptarea din partea celorlalţi. Nu vreau să fiu condus de nevoia aceasta. Cum se poate rezolva? 100

Ori de câte ori, în viaţă, am un acces de nefericire adâncă, vine întotdeauna un moment în care încep să râd de mine, simt libertatea reîntorcându-se şi văd că singura problemă fusese că încetasem să mă mai iubesc. Înţelegerea aceasta, în sine, nu e, poate, deosebit de profundă, însă în momentul în care o am, sunt întotdeauna uimit să văd cât de uşor, pentru ce şi cât de mult timp am fost dispus să întorc spatele iubirii faţă de mine însumi. E problema aceasta la rădăcina suferinţei majorităţii oamenilor sau mi se întâmplă numai mie? 104

3. Te-ai născut curajos 113

Mă simt divizat în două: jumătate din mine tinde spre necunoscut, iar cealaltă jumătate, spre tot ceea ce îmi e familiar din trecutul meu. Când sunt pe punctul de a mă desprinde de ceea ce cred eu că e al meu, mă cuprinde panica – cu toate că tânjesc după necunoscutul despre care vorbeşti. Te rog să-mi dai curajul pentru a face pasul următor 113 Renunţarea la lume şi la societate ţine de un spirit rebel? 118

Unde s-a produs greşeala? De ce întâmpină oamenii noul cu mare reticenţă şi cu frică, în loc să-l întâmpine cu bucurie nerăbdătoare? 129 Uneori, după o experienţă de meditaţie, mă simt extraordinar de bine şi de plin de lumină şi atunci mi-e frică să nu fiu din nou influenţat de oameni, aşa încât să recad în vechea mea minte. Ai putea spune ceva despre energii şi experienţe şi despre modul în care putem merge prin piaţă fără să fim influenţaţi de alţi oameni, care nu au o energie atât de bună? 138

4. Croieşte-ţi drumul mergând 145

Anarhie nu înseamnă decât absenţa autorităţii, ceea ce e frumos. Dar în limbajul obişnuit, ea are înţelesul de absenţă a disciplinei. De ce confuzia aceasta? Ai putea vorbi despre disciplină, mai ales în relaţie cu rebeliunea? 145 Ai spus odată că avem o lume foarte frumoasă, care însă e pe mâinile cui nu trebuie. Aprob lucrul acesta cu toată fiinţa mea. Îl simt. Dar cum putem opri acele mâini

lacome care torturează natura şi înrobesc fiinţele umane, dacă nu ne luptăm şi nu ne batem? Nu este distrugerea vechiului necesară pentru construirea noului? 155

Părinţii mei sunt foarte dezamăgiţi de mine, îşi fac griji încontinuu. Datorită lor am putut eu să fiu aici, şi-atunci cum aş putea să-mi întorc faţa de la ei? Ce le datorez părinţilor mei? 163 Când îmi ascult sentimentele, vocea lăuntrică, ele îmi spun să nu fac nimic altceva decât să dorm, să mănânc şi să mă joc pe plajă! Mă tem să-mi urmez sentimentele acestea, deoarece cred că voi ajunge prea slab ca să supravieţuiesc în lumea asta. Mă va proteja existenţa când îmi voi da voie să mă las în voia a ce simt? m

5. Când toate vocile tac 179

Care e diferenţa dintre natura umană, instinct şi obicei? Există sau nu vreo cale prin care ele se pot schimba? 179

Uneori îmi e greu în lumea asta, fiindcă văd cât de nemiloşi sunt oamenii şi cum se calcă în picioare unii pe alţii. Lucrul acesta mă răneşte foarte tare, uneori chiar şi fizic, şi mă simt vulnerabil ca un copil. Te rog, spune-mi cum să mă descurc în privinţa asta. 187

Sentimentul că sunt lipsit de valoare încă îmi domină viaţa şi mă agăţ de el atât de strâns, încât începe să mă cuprindă disperarea că n-am să mă mai desprind niciodată de el. Până acum a fost drum lung şi greu. 195

Cum pot afla care dintre numeroasele voci dinăuntrul meu e aceea care vine din adevăratul meu sine ca să mă ghideze? Cum pot fi sigur că nu vine din inconştient? 209

Epilog 211

Cum pot deveni o lumină pentru mine însumi? 211

Introducere

Calităţile unui rebel sunt multidimensionale. Prima trăsătură care-l defineşte este aceasta: rebelul nu crede în nimic în afară de experienţa lui proprie. Singurul lui adevăr e adevărul propriu: niciun profet, niciun mesia, niciun mântuitor, nicio sfântă scriptură, nicio tradiţie străveche nu-i pot da adevărul. Poate că aceştia vorbesc

despre adevăr, poate că fac mult tam-tam în legătură cu adevărul, dar a şti despre adevăr nu înseamnă a cunoaşte adevărul.

Rebelul nu are un sistem de credinţe – teist sau ateu, hindus sau creştin: el e un căutător, însă trebuie înţeles un lucru foarte subtil, şi anume acela că rebelul nu este un egotist. Nici egotistul nu vrea să aparţină vreunei biserici, vreunei ideologii, vreunui sistem de credinţe, dar motivul pentru care el nu vrea să aparţină e total diferit de cel al rebelului. El nu vrea să aparţină din cauză că are o părere prea bună despre sine. E mult prea egotist; nu poate fi decât singur.

Rebelul nu e un egotist, el e cu desăvârşire inocent. Necredinţa lui nu e o atitudine arogantă, ci o abordare smerită. El spune doar atât: „Până ce nu-mi găsesc adevărul meu, orice adevăr împrumutat nu face decât să mă împovăreze, în niciun caz să mă despovăreze. Pot ajunge să am capul plin de cunoştinţe, dar nu voi cunoaşte nimic prin fiinţa mea, nu voi fi martor ocular al nici unei experienţe”.

Rebelul nu aparţine nici unei biserici, nici unei organizaţii, fiindcă el nu vrea să fie un imitator. Vrea să rămână pur şi necontaminat, aşa încât căutarea lui să nu fie influenţată de nicio prejudecată, aşa încât să poată rămâne deschis, fără nicio idee preconcepută. Însă întreaga lui abordare e aceea a unei persoane smerite. Un rebel îşi respectă independenţa proprie şi respectă de asemenea independenţa tuturor celorlalţi. Îşi respectă propria divinitate şi respectă divinitatea întregului univers. Întregul univers e templul lui – de aceea el a părăsit templele mărunte făurite de om. Întregul univers e, pentru el, o sfântă scriptură – de aceea a lăsat în urmă toate sfintele scripturi scrise de om. Dar nu din aroganţă procedează aşa, ci pentru că e smerit în căutarea lui. Rebelul e inocent precum un copil.

A doua dimensiune e reprezentată de faptul că nu trăieşte în trecutul care nu mai există şi nici în viitorul care nu există încă, ci trăieşte în prezent, cu cea mai mare

vigilenţă şi conştiinţă de care e capabil. Cu alte cuvinte, trăieşte conştient în momentul prezent. Noi trăim în mod obişnuit ca somnambulii, ca lunaticii. Rebelul încearcă să trăiască o viaţă conştientă. Conştienţa e religia lui, conştienţa e filosofia lui, conştienţa e modul lui de viaţă.

A treia dimensiune o reprezintă faptul că rebelul nu e interesat să-i domine pe ceilalţi. Nu e însetat de putere, căci acesta e lucrul cel mai urât din lume. Setea de putere a distrus umanitatea şi nu i-a permis să fie mai creativă. Să fie mai frumoasă, să fie mai sănătoasă. Şi această sete de putere e cea care duce în ultimă instanţă la conflicte, la competiţii, la gelozii, iar în cele din urmă la războaie. Setea de putere stă la baza tuturor războaielor. Dacă te uiţi la istoria umanităţii», toată istoria umanităţii nu e altceva decât o istorie a războaielor, a uciderii omului de către om. Motivele s-au schimbat, dar uciderea continuă. S-ar părea că motivele nu sunt decât pretexte, adevărul fiind că omului îi face plăcere să ucidă.

Într-una dintre fabulele lui Esop, care sunt printre cele mai importante fabule din lume, atât de simple şi de pline de înţeles, o oiţă bea apă dintr-un pârâu de munte cu apă limpede precum cleştarul. Un leu imens vine şi, cum e şi firesc, îi pune gând rău oii, fiind vremea micului dejun, însă trebuie să găsească un pretext. Aşa că-i zice acesteia: „Îmi tulburi apa. Tu n-ai înţeles că eu sunt regele pădurii?”

Biata oaie îi spune: „Ştiu, dar, Măria Ta, pârâul nu curge către tine. Aici unde stau eu e mai jos decât unde stai tu şi chiar dacă îl tulbur cumva când beau din el, apa se duce în jos, nu către tine. Tu eşti cel care tulbură apa pe care o beau eu. Aşadar, logica ta nu e corectă”.

Leul şi-a dat şi el seama că era aşa cum spunea oaia, lucru care l-a mâniat foarte tare. „N-ai respect faţă de cei în vârstă”, i-a zis el oii. „Ai tupeu, dacă te iei la ceartă cu mine”.

Sărmana oaie i-a răspuns: „Nu m-am luat la ceartă, am spus şi eu cum stau lucrurile. Vezi bine că pârâul curge înspre mine”.

Leul a tăcut un moment, apoi a zis: „Acum îmi aduc

aminte. Eşti dintr-o familie foarte incultă, foarte needucată. Tatăl tău m-a jignit ieri”.

Biata oaie a zis: „Trebuie să fie vorba de altcineva, fiindcă tatăl meu a murit acum trei luni – iar tu ştii probabil că e în burta ta. Nu mai trăieşte, ţi-a servit drept prânz. Cum să se fi purtat cu tine lipsit de respect, din moment ce e mort?”

Asta era prea mult. Leul a sărit şi a pus gheara pe oaie, zicându-i: „N-ai maniere, nu cunoşti normele de bună cuviinţă, nu ştii să te porţi”.

Oaia i-a răspuns: „De fapt, e vremea să-ţi iei micul dejun, asta e tot. Înfulecă-mă şi gata, nu mai căuta pretexte”.

În astfel de parabole simple, Esop a făcut miracole, reuşind să spună foarte multe lucruri despre om.

Un rebel trăieşte viaţa în momentul prezent, cu conştienţă, lipsit de orice dorinţă de a domina în viaţă sau după moarte. Nu are sete de putere. E un om de ştiinţă în lumea sufletului – aceasta este cea de-a patra dimensiune. Tot aşa cum ştiinţa se foloseşte de îndoială, de scepticism, de investigaţii, şi el foloseşte aceste metode în căutarea lui interioară. Ştiinţa le foloseşte în cazul realităţii obiective, el le foloseşte în cazul subiectivităţii sale. Însă el nu condamnă îndoiala, nu condamnă scepticismul, nu condamnă nesupunerea, nu condamnă abordarea realităţii într-un mod lipsit de credinţă. Pătrunde în fiinţa lui cu o minte ştiinţifică.

Religia lui nu e superstiţioasă, ci ştiinţifică. Religia lui nu e o căutare a lui Dumnezeu, fiindcă a începe cu Dumnezeu înseamnă că deja ai acceptat o credinţă, iar dacă ai acceptat o credinţă, căutarea ta e contaminată de la bun început.

Rebelul intră cu ochii larg deschişi în lumea sa interioară, fără să aibă idee ce anume caută. Îşi cizelează în permanenţă inteligenţa. Se cufundă mereu mai adânc în tăcere, în meditaţie, astfel ca tot ceea ce stă ascuns în el să i se dezvăluie, însă nu porneşte la drum având o idee preconcepută legată de ceea ce caută.

El e în esenţă un agnostic. Cuvântul acesta trebuie reţinut, deoarece el redă una dintre calităţile sale fundamentale. Există teişti, care cred în Dumnezeu, există atei, care nu cred în Dumnezeu, şi există agnostici, care spun, simplu: „Deocamdată nu ştim. Vom căuta, vom vedea. Nu putem spune nimic înainte de a ne fi uitat în fiecare colţişor şi cotlon al fiinţei noastre”. El începe cu „nu ştiu”. De aceea spun că e întocmai precum un copil mic – inocent.

Doi *băieţi plănuiau să fugă de* acasă. „*Dar dacă ne* prind părinţii, or *să ne* bată”, a zis unul dintre ei.

„Atunci41, a zis celălalt, „o să-i batem şi noi pe ei”.

„Nu se poate una ca asta”, a spus cel care vorbise primul „Biblia ne învaţă să-i cinstim pe tatăl şi pe mama noastră”.

„Foarte bine. Atunci tu dai în taică-meu, iar eu în taică-tău.

O soluţie inocentă şi simplă, care nu prezintă nicio dificultate!

Rebelul trăieşte o inocenţă de copil, iar inocenţa e fenomenul cel mai misterios. Ea deschide uşile tuturor secretelor vieţii.

Numai un om rebel e cu adevărat revoluţionar şi cu adevărat religios. El nu înfiinţează o organizaţie, el nu vrea adepţi, nu ridică biserici.

Dar e posibil ca rebelii să aibă tovarăşi de drum alături de care să se bucure, împreună cu care să danseze, să cânte, să plângă, să simtă imensitatea existenţei şi veşnicia vieţii. Se pot contopi într-un fel de comuniune, fără ca vreunul dintre ei să renunţe la individualitatea sa; ba dimpotrivă, comuniunea rebelilor revitalizează individualitatea fiecăruia în parte, îi hrăneşte individualitatea, îi conferă acesteia demnitate şi respect.

Spune „La revedere!” trecutului

Rebelul spune pur şi simplu „La revedere!” iar aici

este vorba despre un proces astfel a fi un rebel înseamnă a fi într-a permanentă rebeliune – căci fiecare moment are să devină trecut, fiecare zi va ajunge să fie trecut. Trecutul nu e cel deja mort şi îngropat, ci îl străbaţi clipă de clipă. De aceea, rebelul trebuie să deprindă o artă nouă: arta de a muri în fiecare moment care s-a scurs, ca să poată trăi liber în momentul nou care a sosit.

Ce e adevărata rebeliune? Şi care e diferenţa dintre reacţie şi acţiune în cazul unei fiinţe umane rebele?

Primul lucru care trebuie înţeles e diferenţa dintre rebeliune şi revoluţie.

Revoluţia e un efort organizat în vederea schimbării societăţii în mod forţat, violent. Dar necazul e că nu poţi schimba societatea prin violenţă, deoarece violenţa e însăşi energia vitală a societăţii. De aceea au eşuat toate revoluţiile. Şi nu există nicio posibilitate ca vreo revoluţie să fie o reuşită – niciodată.

Rebeliunea e individuală, nonviolentă, paşnică. Ea se naşte din iubire. Rebeliunea nu e împotriva a ceva, ci pentru ceva. Revoluţia e împotriva a ceva, dar nu pentru ceva. Revoluţia e atât de preocupată să fie împotrivă, încât uită în ce scop are loc toată frământarea aceasta. Ea e furie. Însă furia nu poate da naştere unei societăţi mai bune. Rebeliunea nu e orientată împotriva societăţii, ci către naşterea unui om de factură nouă, către crearea unei umanităţi noi.

Revoluţie înseamnă să lupţi cu trecutul.

Rebeliune înseamnă să meditezi pentru viitor.

Am spus că rebeliunea se naşte din iubire, tăcere, înţelegere, compasiune – toate calităţile care fac ca o persoană să fie divină. Revoluţia are la bază toate trăsăturile care fac din om iarăşi un animal. Fiindcă rebeliunea e individuală, nu e nevoie de nicio luptă. Societatea nici măcar nu-şi va bate capul cu faptul că un individ e diferit de ceilalţi. Dar chiar şi indivizi răzleţi care meditează, iubesc, nutresc speranţa unui nou răsărit, pot crea posibilitatea unei societăţi noi. Însăşi prezenţa lor va fi suficientă pentru a-i transforma pe ceilalţi. Iubirea lor nu

poate eşua – iubirea nu eşuează niciodată, înţelegerea lor, inteligenţa lor, compasiunea lor – acestea vor izbândi inevitabil.

Însă până acum nu s-a încercat metoda rebeliunii. Revoluţia pare mai uşoară, fiindcă împotriva unei societăţi atât de mari ai nevoie de o organizare amplă. Dar în momentul în care apelezi la organizare, dai naştere unei societăţi de acelaşi tip. Devii o simplă reflecţie a societăţii căreia i te împotriveşti. Dacă stai în faţa unei oglinzi şi te uiţi în ea, reflecţia pe care o vezi acolo e reflecţia ta, chiar dacă îţi e opusă. Aşa că, prin simplul fapt că te opui, nu înseamnă că eşti cu adevărat diferit; metodele sunt aceleaşi. Vechea societate se bazează pe violenţă, revoluţionarii se bazează pe violenţă. Vechea societate se bazează pe înrobirea oamenilor, revoluţionarii se bazează pe acelaşi lucru. Vechea societate se sprijină pe credinţe, revoluţionarii se sprijină de asemenea pe o credinţă a lor. Nu contează câtuşi de puţin dacă tu crezi în Biblie sau în *Das Kapitai*

Şi încă un lucru foarte semnificativ de reţinut: pentru ca revoluţionarii să învingă, ei trebuie să fie mai violenţi decât vechea societate, mai vicleni, mai abili, mai politici, mai cruzi, altminteri nu au cum să câştige. Aşa că aceea care iese, de fapt, victorioasă în numele revoluţiei e o violenţă mai mare, o cruzime mai mare; partidul revoluţionar cere mai multă supunere şi o mai mare înrobire. Se poate vedea cum lucrul acesta se întâmplă în cazul tuturor revoluţiilor.

Rebeliunea e un fenomen spiritual.

Ea nu are loc împotriva societăţii ca atare, ci e pur şi simplu inteligenţa care arată că societatea de acest fel e moartă, că societatea de acest fel e incapabilă să dea naştere unei fiinţe umane noi, că e consumată, că e aproape în pragul unei sinucideri globale. Ea are nevoie de compasiune; nu are nevoie de furie.

Rebelul nu poate face decât un singur lucru… El nu va recurge la organizare, fiindcă în momentul în care începi să organizezi va trebui să urmezi aceleaşi tipare ca

societatea căreia vrei să i te opui; şi va trebui să utilizezi acelaşi limbaj, aceleaşi tipare, structuri pe care le-a folosit societatea vreme atât de îndelungată.

Există un proverb chinezesc străvechi: „Să ai un prieten rău nu e la fel de rău cum e să ai un duşman răul Pare ciudat, dar are un mare înţeles, căci dacă ai un duşman, mai devreme sau mai târziu va trebui să urmezi tacticile şi strategiile lui, ca să lupţi cu el; nu există altă cale. Dacă vrei să ieşi învingător, trebuie să fii cu mult înaintea lui în ceea ce priveşte propriile-i metode. De aceea eu spun mereu: prietenii poţi să ţi-i alegi fără să stai prea mult să cântăreşti, dar duşmanii trebuie aleşi cu mare atenţie, fiindcă ei îţi vor schimba caracterul.

Rebelul nu are duşmani. El doar vede că trecutul nu-şi mai are rostul Nu e nevoie să lupte împotriva lui, fiindcă acesta oricum se stinge de la sine. A lupta cu el înseamnă a-i da viaţă. Ignoră-l, pur şi simplu. El e deja pe patul de moarte; va muri de la sine. Nu-i mai furniza energie luptând cu el.

Rebelul poate face un singur lucru: să se transforme pe el însuşi într-un om nou, să devină materializarea propriei sale viziuni. Aceasta este singura dovadă că viziunea lui nu e o închipuire. Rebelul începe să-şi transforme viziunea într-o realitate.

Eu vreau ca voi toţi să deveniţi nişte rebeli.

De aceea nu cred în organizare. Nu vreau să reprezentaţi o altă religie, o altă ideologie, fiindcă asta n-ar însemna decât o repetare a vechilor tipare. Puteţi fi împreună fără să puneţi niciun fel de condiţii, fără să creaţi niciun fel de înrobire, ci doar din pură prietenie. Nu pentru că vă leagă o ideologie, ci din pură iubire – fiindcă vă aflaţi pe aceeaşi cale, descoperindu-vă, aflând dacă viziunea unei fiinţe umane noi poate deveni sau nu o realitate. Vă puteţi ajuta reciproc, vă puteţi sprijini unii pe alţii, vă puteţi încuraja unii pe alţii.

Există momente în care e nevoie de încurajare, fiindcă a te schimba – şi încă a te schimba cu totul – nu e o treabă uşoară. De multe ori mintea vrea să recadă în

vechile ei tipare, în vechile obiceiuri; de aici necesitatea unei comune. Comuna nu e o societate alternativă. Ea nu e o altă organizaţie, ci e ceva cu totul nou. E o aducere împreună a celor care călătoresc pe acelaşi drum şi lucrează asupra lor înşile. Dar cinci mii de oameni care lucrează cu toţii asupra lor creează o amtosferă de mare încurajare, care te face să simţi că nu eşti singur. Iar dacă cinci mii de oameni se străduiesc, atunci există speranţe. Vezi oameni înaintea ta, vezi oameni în spatele tău – pe toate treptele scării. Atunci îţi e limpede că fiinţe umane exact asemenea ţie îşi croiesc drum, se schimbă pe ele însele, începi să simţi ca pe o provocare individuală faptul de a nu fi laş şi a nu recădea în obiceiuri vechi. Nu poţi să recazi în vechi tipare, deoarece cinci mii de oameni se uită la tine şi sunt foarte optimişti în privinţa ta. Au speranţe mari în legătură cu tine, văd că răsăritul nu e departe.

Da, acum eşti într-un întuneric foarte mare, dar ca să ajungi la lumină trebuie să n-o iei înapoi. Ca să ajungi la lumină trebuie să mergi tot înainte. Cu cât e noaptea mai neagră, cu atât e dimineaţa mai aproape, iar câţiva au găsit deja zorii. Le vezi în ochi lumina soarelui strălucind, vezi deschizându-se florile fiinţei lor. Simţi mireasma care pluteşte în jurul lor. Aşadar, nu e decât o chestiune de încă puţină răbdare, de încă puţin curaj.

Însă rebeliunea rămâne individuală. Rebelii pot trăi împreună; ei pot crea o atmosferă, o ambianţă, un câmp energetic profund spiritual care favorizează trezirea spirituală. Dar ei nu se organizează în jurul nici unei credinţe. Sunt indivizi liberi; din propria alegere liberă s-au alăturat celorlalţi pelerini plecaţi în căutarea răsăritului.

Mă întrebi: „Care e diferenţa dintre reacţie şi acţiune în cazul unei fiinţe umane rebele?” Persoana rebelă nu reacţionează; ea doar acţionează. Revoluţionarul doar reacţionează; el nu acţionează niciodată. Diferenţa e semnificativă.

Chiar acum câteva zile am primit o scrisoare de la o femeie în vârstă care e preşedinta Asociaţiei Ateilor din

America. Trebuie că e cea mai bătrână atee din întreaga lume, fiindcă ştiam un bărbat din India, Gora, care era adeptul ei şi care era el însuşi bătrân. Ea a înfiinţat în multe ţări asociaţii pentru atei. Probabil că mă auzise la vreo emisiune de la televizor spunând că nu există Dumnezeu şi a fost extrem de fericită. Mi-a scris o scrisoare să-mi spună că: „Eşti fără îndoială un om de mare curaj. Cu toate că sunt foarte bătrână, aş vrea să vin să te văd, să te întâlnesc, să stau de vorbă cu tine 1.

I-am spus secretarei mele să-i scrie că e bine-venită, dar că trebuie să înţeleagă că eu nu sunt ateu: „Dacă vine aici crezând că sunt ateu pentru că am declarat că nu există Dumnezeu, va fi decepţionată. E mai bine să clarific lucrurile”.

Pentru mine, ateismul e o reacţie, o reacţie împotriva teismului. Există oameni care cred în Dumnezeu, milioane de oameni; şi există câţiva oameni care reacţionează faţă de acest lucru şi încep să fie *necredincioşi* E o reacţie. Se poate verifica foarte uşor printr-o metodă simplă. Dacă dispar toţi teiştii, dacă nu mai există deloc teism în lume, pot ateii să existe? Ei erau secundari, reprezentau o simplă reacţie. Când nu mai există religii şi nimeni nu spune că există Dumnezeu, ce sens mai are să fii necredincios? Vei părea caraghios. Moartea teismului duce automat la moartea ateismului. Aceasta înseamnă că ateismul nu era decât o umbră, nu era o realitate în sine. O reacţie e o umbră.

Când spun că nu există Dumnezeu, nu spun că sunt un necredincios – chiar şi ca să fii necredincios, tot trebuie să existe Dumnezeu. Crezi sau nu crezi, e strict alegerea ta, dar în ambele cazuri e nevoie ca Dumnezeu să existe. Ca teistul să existe, e nevoie să existe Dumnezeu, ca ateul să existe, e nevoie să existe Dumnezeu. Eu însă spun doar că nu există Dumnezeu, n-a existat niciodată. Toţi teiştii şi toţi ateii se înşală. Cei care cred se înşală, cei care sunt necredincioşi se înşală şi ei.

Nu cred că femeia aceea în vârstă va veni. Mi-ar plăcea mult să vină, fiindcă în toată viaţa ei poate că n-a

întâlnit niciodată un om care să nu fie nici teist, nici ateu. Din moment ce nu există Dumnezeu, nu are rost să fii niciunul, nici altul. Din punctul meu de vedere, e pur şi simplu stupid: dacă nu există Dumnezeu, atunci îţi iroseşti viaţa întreagă înfiinţând asociaţii ateiste prin toată lumea. E curată irosire a vieţii! Dacă nu există Dumnezeu, atunci de ce să-ţi mai baţi capul? Dar nu, acesta a devenit unicul ei scop în viaţă. Însă nimeni nu va cunoaşte vreodată beatitudinea doar negând şi fiind necredincios.

Afirmaţia mea că nu există Dumnezeu e o acţiune, nu o reacţie. Eu nu vorbesc împotriva nimănui; pur şi simplu dau glas propriei mele experienţe. L-am căutat înăuntrul meu şi nu l-am găsit. Ceea ce am găsit, în schimb, a fost dumnezeirea; am găsit conştiinţa eternă. Am găsit nemurirea, am găsit lumina nepieritoare – dar nu pe Dumnezeu.

Nu cred că femeia aceasta s-a gândit vreodată să privească în ea însăşi. Ea nu face decât să lupte cu teiştii. Teiştii aceia sunt idioţi; luptând cu ei devii inevitabil şi tu un idiot. Reacţia nu te poate duce mai departe de unde se află cei împotriva cărora reacţionezi.

Revoluţionarul e reacţionar. El e împotriva societăţii, împotriva structurii ei economice, e împotriva căilor sale politice. E împotriva atâtor lucruri – întreaga lui viaţă e negativă. Ea e fundamentată pe a fi împotrivă, pe a fi împotriva a mii de lucruri; viaţa unui revoluţionar e plină de nu-uri. Dar nu-ţi poţi făuri o viaţă de binecuvântare, de beatitudine din mii de nu-uri.

Un singur da e mult mai puternic decât o mie de nu-uri. Nu-ul e gol. El arată furia ta, arată violenţa ta, arată distructivitatea ta, dar nu arată că ai avea ceva creativ cu care să contribui la viaţă şi la existenţă.

Acţiune înseamnă ceva ce nu are legătură cu nimic, ci care vine din tăcerea ta, din spontaneitatea ta. Rebelul nu reacţionează, el acţionează. A acţiona înseamnă a spune da.

Rebelul creează; el îşi dă naştere lui însuşi. Devine un om nou, el vesteşte o nouă eră. Se deschide tuturor

posibilităţilor, îşi dă voie să intre în dimensiuni necunoscute. Nu împotriva cuiva – e pur şi simplu o creştere, aşa cum creşte un tufiş de trandafiri. Credeţi că acesta creşte împotriva pietrelor? Sau creşte împotriva cuiva? El creşte nu ca o reacţie, ci pentru că e în natura lui să crească. Creşte ca să înflorească, să-şi împlinească potenţialul. E un proces de transformare a potenţialului în realitate efectivă.

Acţiunea înseamnă procesul de transformare a potenţialului în realitate. Reacţia nu e decât ură, furie, gelozie, violenţă, distructivitate. Acestea nu sunt calităţi care să merite să fie preţuite. Aşa că, în viziunea mea, revoluţionarul nu are nicio valoare, numai rebelul are. Şi vedeţi şi voi... Socrate nu e un revoluţionar, el e un rebel. Gautama Buddha nu e un revoluţionar, e un rebel. Heraclit nu e un revoluţionar, e un rebel. Iar acestea sunt piscurile cele mai înalte la care a ajuns umanitatea.

Revoluţionarii se situează pe acelaşi teren cu cei cărora li se împotrivesc. Trebuie să se situeze pe acelaşi teren, ca să poată lupta cu ei. Rebelul nu luptă împotriva nimănui. El caută să fie liber ca să poată creşte, să crească şi să-şi împlinească destinul. Rebelul are o frumuseţe; revoluţionarul e un criminal politic, social. Rebelul e singurul om sfânt, el e sacru.

Dar în momentul în care începi să organizezi rebeliunea, îi schimbi caracterul, iar ea devine revoluţie. Nu mai e acelaşi lucru. De aceea trebuie să insist iar şi iar... tendinţa de a organiza e foarte adânc înrădăcinată, fiindcă e veche de milioane de ani. Iar ca să fii singur e nevoie de curaj.

Ca să fii singur... dar poţi fi împreună cu oameni care şi ei încearcă să fie singuri. Apropierea dintre voi nu e decât o prietenie dintre doi tovarăşi de drum. Nu există condiţii. Nu devii în felul acesta un creştin, un hindus, un budist. Rămâi tu însuţi, celălalt rămâne el însuşi. Acesta este singurul respect care se aşteaptă din partea unui sannyasin: nu distruge demnitatea celeilalte persoane. Persoana cealaltă e la fel de preţioasă pentru existenţă ca

şi tine. Nu e nevoie să impui nimănui ideile tale. Cine eşti tu? Ce autoritate ai tu ca să impui altora ideile tale? Poţi să împărtăşeşti, poţi să povesteşti, poţi să-ţi dezvălui inima. Iar dacă persoana cealaltă simte că ceva din tine îi atinge o anumită coardă şi alege acel ceva, o face pentru că aşa decide ea, nu pentru că îi impui tu.

Revoluţionarii încearcă să le impună celorlalţi ideile lor. Ei fac acelaşi lucru pe care l-au făcut mereu vechile religii. De aceea eu includ comunismul în rândul religiilor; nu e nicio diferenţă între el şi religii. Nu contează că el nu crede în Dumnezeu, fiindcă există religii mai vechi care nu cred în Dumnezeu: budismul nu crede în Dumnezeu, jainismul nu crede în Dumnezeu. Aşa că asta nu e o problemă. O religie e ceva ce încerci să impui asupra altora. E un efort de a converti oamenii, e întotdeauna misionară.

Un rebel nu e niciodată misionar, el e mereu un prieten. Te poate invita în miezul fiinţei lui, iar dacă vezi ceva care ţi se potriveşte, care îţi e de ajutor, care te hrăneşte, care îţi face căutarea mai uşoară, poţi alege acel ceva. Dar o faci în mod liber, nimeni nu te converteşte. Aşa ar trebui să se întâmple în comună. Indiferent ce spun eu, tu nu trebuie să crezi. Trebuie doar să fii disponibil atunci când asculţi, ca să poţi decide. Decizia trebuie să fie a ta. Iar dacă ţi se potriveşte ceva, dacă atinge brusc o coardă din inima ta, nu mai sunt eu responsabil pentru asta: coarda atinsă e în inima ta. Însă dacă nu ţi se potriveşte, iubirea mea pentru tine rămâne aceeaşi, fiindcă ea nu depinde de convertirea ta.

De fapt, fiecare individ trebuie să fie unic. Aceasta este prerogativa fiinţelor umane – să fie unice. Toate religiile, toate ideologiile politice au încercat să-ţi anihileze acest privilegiu. Eu vreau să îţi încurajez privilegiul. Pentru nimic în lume nu trebuie să interfereze cu individualitatea ta. Libertatea ta e absolută şi e cea mai mare valoare a ta.

Poţi, te rog, să mai spui câteva lucruri despre violenţă ca expresie a rebeliunii?

Violenţa nu poate face parte niciodată din spiritul rebel, pentru simplul motiv că violenţa reprezintă întregul trecut al umanităţii, iar rebelul vrea să încheie cu trecutul. Violenţa a fost modul de viaţă al omenirii timp de milenii. În mod direct sau indirect, am trăit sub violenţă. Armatele noastre, poliţia noastră, închisorile noastre, judecătorii noştri, războaiele noastre, aşa-numitele noastre mari religii, toate au trăit în violenţă. Iar violenţa este, în esenţă, ireverenţioasă faţă de viaţă.

Pentru mine, o persoană religioasă, o conştiinţă religioasă nu e altceva decât o profundă reverenţă faţă de viaţa în sine – fiindcă nu există Dumnezeu în afara vieţii, nu există paradis în afara conştiinţei. Violenţa e o violare atât a vieţii, cât şi a conştiinţei; e distructivă.

Rebelul e un creator; întreaga lui filosofic e aceea a creativităţii. Am trăit în distrugere mult prea multă vreme – şi unde am ajuns? De aceea am făcut o distincţie clară între rebel şi reacţionar. Am făcut, de asemenea, o distincţie şi între rebel şi revoluţionar.

Reacţionarul reprezintă categoria cea mai joasă. El nu poate să se separe de trecut. Trecutul e reperul lui, el reacţionează împotriva acestuia. Dar indiferent dacă eşti pentru sau împotriva trecutului, el rămâne punctul tău de referinţă, contextul tău.

Revoluţionarul se situează puţin mai sus decât reacţionarul. El nu doar reacţionează, ci are şi visuri de viitor, îşi are utopiile lui. Dar în ceea ce priveşte violenţa, de-a lungul veacurilor revoluţionarul a considerat că scopurile bune pot fi atinse prin mijloace greşite. Eu resping acest punct de vedere. Scopurile bune pot fi atinse numai prin mijloace bune. Prin violenţă nu poţi crea o umanitate paşnică, tăcută, iubitoare. Violenţa se va afla la rădăcina ei şi va otrăvi întreaga suprastructură.

Rebelul trebuie să fie nonviolent din pură necesitate. Dacă nu e nonviolent, nu poate fi vehiculul unei umanităţi paşnice, lipsite de războaie, fără clase sociale. Dacă sădeşti seminţele violenţei, nu te poţi aştepta şi nu poţi spera ca florile să rămână neafectate de violenţă. Florile

acelea se vor ivi din seminţele pe care le-ai sădit. Astfel, fiecare revoluţie violentă a dat naştere unei alte societăţi violente, unei alte culturi violente. E ruşinos să vezi că încă mai avem nevoie de armate, că încă mai avem nevoie de arme nucleare. E nedemn să vezi că avem nevoie de poliţist, de judecătorie şi de puşcărie. O umanitate mai bună, o fiinţă umană mai conştientă se va descotorosi de tot acest nonsens care ne înconjoară şi ne contaminează întreaga fiinţă.

Rebelul nu poate face lucrurile pe jumătate. El nu poate să aleagă câteva lucruri din trecut, iar pe altele să nu le aleagă. Trecutul în întregul lui trebuie negat complet. Numai atunci putem scăpa de barbarie în rândul umanităţii – de cruzime, de violenţă şi de o lipsă profundă de respect faţă de viaţă şi faţă de existenţă.

Abordarea mea e aceea a reverenţei faţă de viaţă.

Rebelul va fi gata să moară, dar nu va fi gata să omoare. E mândria omului să moară pentru o cauză; să omori pe cineva e animalic, oricât de măreaţă ar fi cauza pentru care o faci. Omorând, ai făcut să se aleagă praful de cauza respectivă. Şi, privind lucrurile în mod practic, rebelul e un individ împotriva lumii întregi; dacă alege să fie violent, va fi strivit. Duşmanul – trecutul – are în mâinile sale puteri mult mai violente.

Rebelul trebuie să aibă încredere în iubire, trebuie să aibă încredere în starea meditativă ca fel de a trăi, trebuie să fie conştient de nemurirea lui – ştiind că rămâne neatins chiar dacă trupul îi e răstignit. Aici nu vorbesc numai despre rebeliunea politică. Vorbesc despre rebelul individual – un fenomen spiritual, nu o entitate politică. Şi nicio spiritualitate nu poate accepta violenţa ca un mijloc pentru atingerea scopului.

Violenţa iese pur şi simplu din discuţie atunci când vine vorba despre rebeliune aşa cum o înţeleg eu, despre viziunea mea asupra rebelului. Acesta nu poate să ucidă; am ucis destul. E timpul să punem capăt acestui mod idiot de a trăi. Trebuie să ieşim din întunericul acesta şi să ajungem la lumină. Chiar dacă acest lucru te costă viaţa, e

perfect… fiindcă rebelul meu va fi în esenţă o persoană care meditează.

Nu pot să-mi concep rebelul fără meditaţie – aceea e experienţa lui fundamentală. Iar odată ce înţelegi că eşti nemuritor, cine se mai teme că va fi ucis? Iar dacă milioane de persoane care meditează sunt gata să-şi descopere pieptul în faţa gloanţelor unui trecut învechit şi putred, atunci există chiar şi posibilitatea să se producă o schimbare de atitudine în rândul celor care au în mâinile lor aceste arme distructive.

Rebeliunea n-a fost încercată la scară largă până acum. Doar prin efortul a milioane de oameni care meditează, iubesc liniştea şi pacea şi distrug feluritele discriminări ce dau naştere violenţei, vom crea spaţiul, intervalul, discontinuitatea care poate salva omul şi viaţa pe această planetă.

Te-am auzit spunând că e suficient ca noi să fim şi atât, că nu avem nevoie să facem niptic ca să fim în Dumnezeu. Eu simt instinctiv că trebuie să „fac” lucruri ca să simt că valorez ceva, să îmi aduc contribuţia personală, să ofer ceva.

Iar tu spui că Dumnezeu e în mine – îmi dau seama că eu caut înăuntrul meu ceva ce îmi spune mie mintea că trebuie să găsesc, conform unui concept primit din exterior. E ca şi cum m-aş uita noaptea într-o fântână. Văd reflecţii şi am impresia că e fundul apei, când de fapt nu e decât suprafaţa ei. Chiar şi când ştiu că tot ce am de făcut e să mă detaşez şi să aştept, în loc să mai caut ceva, eu tot urmăresc să se întâmple ceea ce am eu în minte că trebuie să se întâmple. Te rog să comentezi.

Primul lucru – cel mai important, cel fundamental – care trebuie înţeles e că eşti deja în Dumnezeu. Nu se pune problema să faci ceva ca să fii în Dumnezeu, eşti deja acolo. Tot aşa cum peştele e în ocean, tu eşti în Dumnezeu. Dumnezeu înseamnă pur şi simplu existenţa, ceea ce există.

În ebraica veche, cuvântul God[1] semnifică *ceea ce*

1 God este cuvântul englezesc care înseamnă Dumnezeu. (n. trad.)

este.»G” înseamnă ceea, „O” înseamnă ce, iar „D” înseamnă *este – ceea ce este*. Cuvântul God e extrem de semnificativ. El nu indică o persoană; el indică doar o prezenţă. Iar prezenţa e pretutindeni! Viaţa e sinonimă cu Dumnezeu, universul e sinonim cu Dumnezeu. A fi înseamnă a fi în Dumnezeu – nu se poate altfel. A respira înseamnă a respira în Dumnezeu – nu se poate altfel. A dormi înseamnă a dormi în Dumnezeu, iar a te trezi înseamnă a te trezi în Dumnezeu – nu se poate altfel. Poţi alege să dormi şi tot în Dumnezeu eşti. Poţi alege să uiţi de Dumnezeu, dar tot în Dumnezeu eşti. Poţi alege să-l negi pe Dumnezeu, dar tot în Dumnezeu eşti. Singurul lucru imposibil e să nu fii în Dumnezeu – spun că e singurul lucru imposibil.

Aşadar, nu se pune problema să faci ceva ca să meriţi. Dar eu nu spun să trăieşti fără să faci ceva. Nu spun să fii leneş, nu spun să fii un om de nimic. Nu spun să devii un escapist. Nu spun să nu contribui cu nimic la această existenţă. Însă contribuţia ta nu trebuie să fie un mijloc de a ajunge la Dumnezeu, asta spun eu. Contribuţia ta faţă de existenţă trebuie să fie izvorâtă din recunoştinţa că eşti deja în Dumnezeu. N-ar trebui să fie un mijloc de a ajunge la Dumnezeu, pentru că eşti deja acolo. Ar trebui să fie o revărsare de bucurie datorată faptului că eşti deja acolo. Distincţia aceasta trebuie să-ţi fie foarte limpede.

Împărtăşeşte-ţi bucuria, iubirea, extazul. Fă viaţa cât mai frumoasă cu putinţă. Din pură gratitudine pentru că existenţa te-a ales pe tine ca să fii, că ţi s-a permis să fii, că ţi s-a dat viaţă. Ce altceva poţi face? Dacă poţi să cânţi un cântec, cântă-l cu toată fiinţa ta! Dacă poţi picta, pictează şi pune-ţi toată inima în asta. Dacă poţi să dansezi, dansează în abandon de sine, aşa încât să dispari complet în dans şi să nu mai existe dansatorul, să rămână doar dansul.

Dar acestea, aş vrea să-ţi reamintesc, nu sunt mijloace prin care să ajungi la Dumnezeu, ci reprezintă doar exprimarea modestelor noastre mulţumiri, a recunoştinţei noastre izvorâte din inimă. Rugăciunea e

autentică atunci când se naşte din recunoştinţă. Rugăciunea e falsă atunci când nu reprezintă decât un mijloc de a-l convinge pe Dumnezeu, de a-l seduce pe Dumnezeu, de a cere ceva – chiar dacă ceri dumnezeirea, tot înseamnă că rugăciunea ta musteşte de dorinţă. Iar când rugăciunea e plină de dorinţă, ea e prea grea, nu poate avea aripi. Nu poate decât să bâjbâie în negura pământului; nu se poate avânta în înaltul cerului luminat de soare.

Când rugăciunea e lipsită de dorinţă, ea are aripi, poate ajunge la absolut. Şi când rugăciunea este imponderabilă, când izvorăşte din gratitudine, când nu dă glas nici unei dorinţe, ci e menită doar să exprime recunoştinţa ta faţă de tot ceea ce s-a făcut deja pentru tine…

Spui: „E suficient ca noi să fim şi atât? Dar eu simt instinctiv că trebuie să fac lucruri ca să simt că valorez ceva, să îmi aduc contribuţia personală, să ofer ceva…”

Nu instinctiv simţi asta, ci o simţi ca urmare a condiţionării minţii tale de către societate. Societatea ţi-a spus întruna, fără încetare, zi şi noapte, încă din fragedă pruncie – la şcoală, la facultate, la biserică, preotul, politicianul, părinţii, profesorii, cu toţii s-au unit într-o conspiraţie cu scopul de a-ţi inocula ideea că aşa cum eşti, nu meriţi mare lucru. Trebuie să faci ceva, să dovedeşti de ce eşti în stare, şi abia atunci vei avea valoare.

Aceasta este strategia societăţii pentru a te exploata; e modalitatea urâtă a societăţii de a face sclavi din voi – nu creatori, ci sclavi. Ai fost condiţionat prin mijloace sofisticate, frumos lucrate. Cuvinte frumoase, care ascund realităţi foarte urâte. Realitatea urâtă e că societatea vrea să te folosească în chip de sclav, societatea vrea să te manipuleze, societatea vrea să te controleze. Şi reuşeşte s-o facă în două moduri.

În exterior e statul, poliţistul, magistratul; aceştia impun legi, însă legile nu pot fi niciodată absolute, iar omul poate găsi mereu modalităţi prin care să le încalce. Atunci societatea îşi ia încă o măsură de siguranţă: dă

naştere în tine unui cuget; te hipnotizează constant, spunându-ţi iar şi iar că trebuie să devii vrednic de răsplată. Iar copilul neajutorat nu are altă cale decât să-şi dea silinţa, decât să capituleze. E în joc întreaga lui viaţă; el nu poate supravieţui de unul singur. Trebuie să beneficieze de sprijin din partea părinţilor săi. Trebuie să fie mereu atent la ce îşi doresc aceştia, ce apreciază ei, ce comportamente ale lui sunt răsplătite de ei. Dacă primeşte răsplata lor, atunci se simte demn, se simte bine; dacă e pedepsit de ei, se simte nedemn, se simte prost în propria-i piele.

Încet, încet, pătrunde adânc în inima ta ideea că nu e suficient doar să fii; ideea aceasta se fixează acolo, devenind aproape a doua ta natură. Pentru arbori e de ajuns să fie pur şi simplu, pentru animale, pentru păsări e de ajuns să fie şi atât, numai omul are ideea aceasta stupidă că nu e suficient doar să fii. E vorba despre o tactică foarte şireată menită să anuleze libertatea individului, să-i distrugă respectul de sine, să dea naştere unui adânc sentiment de vinovăţie în el. Sentimentul acesta a pătruns adânc, cu siguranţă – atât de adânc, încât îl simţi în mod greşit ca fiind „instinctiv”. Nu e câtuşi de puţin instinctiv.

Însă eu nu sunt împotriva creativităţii, reţineţi. Sunt cu totul în favoarea ei. Vreau ca oamenii mei să fie creativi – dar dintr-un cu totul alt motiv, cu o intenţie total diferită. Vreau să fiţi cu toţii creativi; nu vreau să vă închideţi în mănăstiri, vreau să trăiţi în lume şi să trăiţi plenar, să trăiţi viaţa în întreaga ei diversitate. Exprimaţi-vă întregul vostru potenţial! înfloriţi în cât mai multe moduri cu putinţă! Căci numai atunci vă veţi simţi împliniţi! însă nu trebuie s-o faceţi ca mijloc de a ajunge undeva, de a dobândi ceva. Toate acestea trebuie să fie doar o pură expresie a bucuriei voastre, a celebrării voastre. Şi atunci calitatea se schimbă.

Când foloseşti ceva ca pe un mijloc de a ajunge undeva, înseamnă că nu te interesează lucrul respectiv, în sine. De exemplu, dacă pictezi doar ca să fii apreciat,

centrul atenţiei tale e aprecierea, nu faptul de a picta; inima ta nu e acolo. Deja îţi imaginezi, deja visezi la aprecierea pe care o vei primi. Iar pentru că preocuparea ta permanentă e să fii apreciat, vei picta ceva ce nu va veni din tine în mod spontan, vei picta ceva ce va fi pe placul celorlalţi. Vei picta ţinând cont de ei. Vei deveni un pictor slab. Nu vei permite geniului tău să se manifeste, fiindcă geniul nu e uşor de apreciat, reţine. Cu cât eşti mai talentat, cu cât e mai veritabilă inteligenţa ta, cu atât e mai mică posibilitatea de a fi apreciat cu uşurinţă. Mai probabil e că vei fi condamnat. De ce? Deoarece un geniu aduce ceva nou în lume, atât de nou, încât vechile criterii nu mai sunt potrivite pentru a-l evalua. Iar vechile criterii sunt adânc înrădăcinate în mintea omenească; ele nu pot dispărea cu uşurinţă.

Geniul trebuie să creeze nu doar poezia, pictura, dansul, muzica lui, ci trebuie să creeze şi noi criterii în funcţie de care să fie judecat. Vincent van Gogh n-a fost apreciat în timpul vieţii – unul dintre cei mai mari pictori pe care i-a cunoscut omenirea. A trăit în sărăcie extremă; fratele lui l-a întreţinut. Însă nici fratele lui nu-i prea agrea picturile, din cauză că acestea nu-i aduceau niciun ban – şi-atunci ce sens are să faci ceva ce nu aduce niciun venit? Dimpotrivă, din cauza picturilor sale, oamenii II credeau nebun pe van Gogh. Picta într-un mod foarte inedit – picta cum nu se mai pictase până la el. Avea viziunea lui proprie. Era un geniu! în picturile lui, arborii sunt atât de înalţi încât ajung la stele; stelele sunt foarte aproape, iar arborii cresc până foarte departe. Şi-atunci cine să aprecieze o astfel de pictură?

Orice copil de şcoală va spune: „E o prostie! Stelele nu sunt atât de aproape, iar pomii», cine a văzut pomi atât de înalţi, care să treacă dincolo de stele?” Dar Vincent van Gogh obişnuia să spună: „Atunci când văd un arbore, sentimentul meu e că pământul încearcă să ajungă la stele, să treacă dincolo de stele şi face asta prin intermediul pomilor. Ei sunt mâinile pe care pământul le întinde către neştiut, către transcendental. Iar eu îmi iubesc pământul,

de aceea stelele mele sunt mici, iar pomii, mari. Eu aparţin acestui pământ; sunt şi eu o mână a lui. Pentru mine, stelele sunt mici”.

Aici nu e o chestiune de astronomie, de fizică, de matematică: e o viziune cu totul diferită. Pomii sunt văzuţi ca manifestare a năzuinţei pământului, a poveştii de dragoste dintre cer şi pământ. Dar cine îl va aprecia pentru aşa ceva?

Într-una dintre picturile sale, soarele e pictat negru. Cine a mai văzut un soare negru? Dar el spunea că soarele care străluceşte în exterior *este* negru în comparaţie cu soarele dinăuntru. E o comparaţie. Kabir va fi de acord;

Kabir spune: „Când am văzut soarele interior, atunci am ştiut că soarele din afară nu e decât o gaură neagră. Când mi-am văzut viaţa lăuntrică, am ştiut că viaţa din afară nu e altceva decât o altă denumire pentru moarte”.

Când ai ajuns să-ţi cunoşti interiorul, brusc exteriorul începe să pălească. Van Gogh vorbeşte într-o manieră mistică – el e un mistic dar cine să-l înţeleagă? E nevoie de ani de zile pentru ca oamenii să ajungă să înţeleagă. Van Gogh a trăit şi a murit neapreciat, neştiut. A rămas absolut necunoscut.

Veţi fi surprinşi să aflaţi că acum fiecare dintre tablourile lui e atât de valoros încât niciun alt tablou nu poate concura cu el. Nici picturile lui Picasso nu sunt atât de valoroase – milioane şi milioane de dolari pentru o singură pictură. Cât a trăit, van Gogh nu şi-a putut vinde nici măcar un tablou. A fost nevoit să-şi împartă picturile prietenilor sau bărbatului care îi oferea gratuit o ceaşcă de ceai, dimineaţa. Acum, aceleaşi tablouri costă milioane şi milioane de dolari. Oamenii le-au aruncat: ei le acceptau doar din politeţe, altminteri, din punctul lor de vedere erau nimicuri, aşa că de ce să le adune?

Vincent van Gogh s-a sinucis când avea numai treizeci şi trei de ani. Îi era imposibil să mai trăiască, nu putea să câştige niciun ban. Fratele său îi dădea bani, dar numai atât cât să supravieţuiască. Avea nevoie de bani ca să picteze – pentru pânză şi pentru culori şi pensule. Aşa

că făcuse aranjamentul acesta: primea bani în fiecare duminică pentru toată săptămâna următoare, iar în fiecare săptămână mânca timp de trei zile şi timp de patru zile postea, ca să economisească banii necesari pentru cumpărarea pânzelor, culorilor şi altor lucruri de care avea nevoie.

Pentru mine, postul lui van Gogh e mult mai semnificativ decât toate posturile aşa-zişilor voştri sfinţi. Postul lui are în el ceva frumos, ceva spiritual. Când aşa-zişii voştri sfinţi postesc, postul lor e un mijloc prin care încearcă să ajungă în rai şi să se bucure de plăcerile de-acolo. Dar postul lui van Gogh are o calitate total diferită: el reprezintă dragostea lui de a crea.

Şi de ce s-a sinucis? Şi lucrul acesta are o semnificaţie imensă, nu e o sinucidere de rând. De fapt, nimic din ceea ce face un om ca van Gogh nu poate fi lucru de rând. El s-a sinucis spunând că: „Am pictat tot ce-am vrut să pictez. Acum e lipsit de orice sens să mai trăiesc doar de dragul de a trăi. Am oferit ceea ce am avut de oferit lumii; acum pot să mă întorc la sursa din care provin. Nu e nevoie să mai trăiesc în corp. Mi-am adus contribuţia”.

Au trecut ani şi ani, apoi a început să fie, încet-încet, apreciat. Acum e considerat a fi unul dintre cei mai mari pictori din lume.

Aşa s-a întâmplat dintotdeauna cu toate geniile: la vremea lor sunt condamnate – condamnate de mase, condamnate de mulţime, condamnate de preoţi, condamnate de politicieni. Sunt apreciate de foarte puţini oameni – cei sensibili, receptivi, inteligenţi care au capacitatea să vadă ceva nou, necunoscut, ceva fără precedent; numai de către foarte puţini oameni, care pot să-şi lase deoparte mintea şi să privească cu ochi noi.

Aş vrea ca voi să fiţi creativi, dar nu vă bateţi capul cu aprecierea venită din partea celorlalţi, nu vă bateţi capul să deveniţi celebri, să vă faceţi un nume prin ceea ce creaţi. Ori de câte ori motivul e să câştigaţi ceva de pe urma creativităţii, înseamnă că interesul vostru faţă de

actul creativ în sine e pierdut. Deveniţi tehnicieni, nu mai sunteţi artişti. Puteţi să executaţi pictura şi s-o executaţi perfect din punct de vedere tehnic, dar ea nu va avea suflet, nu va fi vie, fiindcă voi nu veţi fi prezenţi acolo; voi veţi sta cu gândul numai la cei care urmează să o aprecieze. Şi veţi picta întotdeauna avându-i pe ei în minte, ca ei să aprecieze rezultatul.

Există oameni care spun doar ceea ce vor ceilalţi să audă. Oamenii aceştia vor deveni cunoscuţi, apreciaţi, respectaţi, dar ei rămân oameni mediocri. Omul de geniu dă glas acelor lucruri care răsar în inima lui, fără să-i pese câtuşi de puţin dacă are să fie pe placul cuiva sau nu. El exprimă direct, fără ocolişuri – nu se gândeşte niciodată la rezultate şi la consecinţe.

Fiţi creativi în sensul acela, iar atunci creativitatea voastră va deveni o ofrandă adusă lui Dumnezeu. Dumnezeu v-a dat atâtea daruri; din sentimentul de adâncă recunoştinţă trebuie înfăptuit ceva. Dar reţineţi: fără niciun motiv, nu ca un mijloc, ci ca un scop în sine. Artă de dragul artei şi creaţie de dragul creaţiei şi iubire de dragul iubirii şi rugăciune de dragul rugăciunii; în acest fel deveniţi, încetul cu încetul, religioşi. Persoana religioasă trăieşte în momentul prezent; ea nu-şi face griji cu privire la viitor, nici măcar cu privire la momentul următor. Când acesta va veni, va veni. Ea nu se pregăteşte pentru el. Trăieşte momentul de faţă, iar din acest moment prezent se va naşte următorul. Iar dacă momentul acesta e frumos, dacă momentul acesta e o binecuvântare, atunci următorul va fi, desigur, o binecuvântare încă şi mai mare.

Spui: „Simt că trebuie să *fac* lucruri ca să simt că valorez ceva…” Nevoia de a face poate fi instinctivă, fiindcă avem prea multă energie, iar energia vrea să danseze, energia vrea să picteze, energia vrea să cânte, energia vrea să fACĂ ceva. Dar ceea ce spui mai departe nu poate veni din instinct: „Trebuie să fac *luc*ruri ca să simt că valorez ceva”. Sentimentul acesta e unul care ţi-a fost inoculat – aşa cum introduc oamenii de ştiinţă electrozi în creierul unei persoane, după care aceasta

poate fi manipulată. Exact în acelaşi fel a procedat societatea de-a lungul timpului; ea a dat naştere în tine unui cuget: „Fă aşa, pentru că aşa e bine, aşa câştigi respectul şi aprobarea oamenilor. Nu face invers, fiindcă nu e demn de tine să faci aşa. Vei fi condamnat dacă faci aşa”. Şi în tine se produce un fel de divizare între bine şi rău, între „ar trebui” şi „n-ar trebui”.

Problema e că niciun „ar trebui” nu poate fi vreodată un fenomen fix, ci se schimbă odată cu viaţa. Niciun bine nu e întotdeauna bine şi niciun rău nu e întotdeauna rău, aşa că a decide dinainte e periculos. Eu nu vă învăţ să aveţi un cuget; cuget înseamnă că binele şi răul sunt ca nişte lucruri hotărâte o dată pentru totdeauna: acesta e un trandafir, iar acela e un lotus, aceasta e o piatră, iar acela e un diamant – lucru hotărât. Hotărât o dată pentru totdeauna! Binele şi răul nu sunt lucruri. Ele se schimbă. Viaţa e un fenomen asemenea unui râu. Ceea ce e bine astăzi s-ar putea ca mâine să nu mai fie.

Un maestru zen şi-a întrebat discipolul: „Ce e Dumnezeu?”

Discipolul s-a înclinat şi a rămas tăcut. Maestrul l-a binecuvântat şi a zis: „E bine. Mă bucur”.

A doua zi, maestrul l-a întrebat din nou pe discipol: „Ce e Dumnezeu?”

Sigur că cum discipolul ştia deja ce are de făcut, aşa că s-a înclinat, a făcut o plecăciune încă şi mai adâncă decât în ziua precedentă, a rămas tăcut, ba chiar a închis ochii, iar maestrul l-a pocnit zdravăn în cap, zicându-i: „Nătărăule!” Discipolul a fost uluit şi a întrebat: „Dar ce s-a întâmplat? Ieri ai fost atât de mulţumit, iar răspunsul meu a fost tot acesta – ba chiar răspunsul de azi a fost mai reuşit decât cel de ieri!”

Maestrul i-a zis: „Tocmai aici e greşeala: ieri a fost ieri, azi e azi. Acum nu faci decât să repeţi o formulă învăţată pe de rost. Acum nu mai eşti sincer, nu mai eşti spontan, nu mai eşti responsabil. Acum ai învăţat trucul. Cum ar mai putea acelaşi răspuns să fie corect şi astăzi? Au trecut douăzeci şi patru de ore, a curs multă apă pe

Gange!”

Existenţa e dinamică, nu e statică – nu e o baltă cu apă stătută. Este un flux permanent, continuu. Niciun răspuns nu poate fi vreodată fix, iar în această privinţă te amăgeşte societatea. Ea îţi oferă răspunsuri fixe. Răspunsurile fixe au o parte bună – datorită căreia ne agăţăm de ele – şi anume aceea că îţi dau un fel de certitudine, de siguranţă. Poţi fi sigur că ai dreptate. Însă viaţa e în continuă schimbare, iar „dreptatea” ta rămâne rigidă. Şi atunci întreaga ta viaţă se transformă în suferinţă, deoarece răspunsurile tale nu se potrivesc niciodată cu întrebările. Atunci întreaga ta viaţă e un efort de a potrivi lucruri imposibil de potrivit între ele – te chinuieşti toată viaţa şi e foarte frustrant. Şi asta numai din cauză că nu vezi niciodată că viaţa se schimbă.

O persoană cu adevărat conştientă se schimbă împreună cu viaţa. O persoană cu adevărat conştientă nu-şi poate permite să fie consecventă. Consecvenţa e un atribut al minţii mediocre. Eu nu spun să fiţi inconsecvenţi în mod deliberat; eu doar afirm un fapt, acela că a fi consecvent înseamnă a fi stupid, a fi consecvent înseamnă a rămâne în trecut, orb faţă de prezent. Dacă te uiţi la prezent, va trebui să te schimbi odată cu viaţa.

Din acest motiv, vei găsi o mie de contradicţii în afirmaţiile lui Iisus şi tot astfel va fi şi în cazul lui Gautama Buddha. Aşa au stat lucrurile întotdeauna cu iluminaţii, fiindcă ei nu au răspunsuri de-a gata. Tu tânjeşti după răspunsuri gata făcute, ca să te poţi năpusti asupra lor, să le poţi apuca şi ţine strâns în mână şi astfel să fii sigur.

Suferi din cauza incertitudinii – iar incertitudinea este natura vieţii. Certitudinea face parte din moarte. Acumulează certitudini şi vei fi astfel mort. Rămâi fluid, rămâi în incertitudine, rămâi disponibil faţă de împrejurările schimbătoare şi vei rămâne astfel tot mai viu şi mai viu.

A fi pe deplin viu înseamnă a trăi în momentul prezent, fără ca trecutul să se amestece câtuşi de puţin – atunci răspunzi momentului, iar răspunsul vine din

conştiinţa ta, nu din cugetul tău. Cugetul e o înşelătorie, cugetul e un şiretlic social. Societatea a dat naştere cugetului.

Iar funcţia maestrului este să-ţi nimicească cugetul, şi conştiinţa ta să poată fi astfel eliberată.

Ceea ce simţi tu nu vine din instinct. Ai fost păcălit. Nu e nevoie să faci nimic ca fii un om valoros – eşti deja valoros. Dacă n-ai fi fost astfel, nu te-ai mai fi aflat aici. Dumnezeu ţi-a dat naştere, te-a creat, ceea ce înseamnă că a văzut el ceva valoros în tine. Dacă eşti lipsit de valoare, înseamnă că Dumnezeu nu e un creator prea original; înseamnă, de fapt, că nu e cine ştie ce creator! Altminteri, cum să fi creat o persoană lipsită de valoare?

Societatea te face să te simţi lipsit de valoare, fiindcă numai aşa te poate exploata. Atunci tu îţi vei da toată silinţa să devii un om de valoare, fiindcă numai în felul acesta îţi poţi câştiga respectul de sine. Iar ca să fii valoros, faci ce-ţi porunceşte societatea.

Societatea îţi inoculează frica – frica de a fi lipsit de valoare, frica de a fi condamnat, frica de a fi lăsat singur, frica de a fi un nimeni, frica de a fi anonim. Şi atunci eşti gata să cedezi, să te înclini în faţa oricărui nonsens.

Părinţii lui Simon au fost cuprinşi de disperare când acesta a fost exmatriculat Au încercat să-l trimită la fiecare dintre şcolile din oraş – private, de stat, la şcoala progresivă, la academia militară – dar el s-a arătat la fel de dezinteresat în cele din urmă au încercat o şcoala catozică. În ziua în care Simon a venit acasă cu primele note trecute în carnet, părinţii săi au fost surprinşi să vadă numai rezultate excelente.

„Ce s-a întâmplat?” I-au întrebat ei.

„E”, a răspuns el „când l-am văzut pe amărâtul ăla răstignit oriunde întorceam capul mi-am dat seama că oamenii erau puşi pe treabă/”.

Inoculează frica», provoacă-le oamenilor cât mai multă frică posibil. Aceasta a fost politica societăţii. Iadurile au fost create numai ca tu să te simţi încolţit; ralurile au fost create numai ca răsplată pentru cei care

vor urma poruncile. Toate sunt simple închipuiri: nu există iad, nu există rai. Dar recompensele şi pedepsele acestea sunt strategii subtile; ele au dat rezultate până acum şi au distrus toată demnitatea omului.

Ceea ce simţi nu vine din instinct. Instinctul şi cugetul creat de societate s-au amestecat. Simţi instinctiv că trebuie să fACI ceva – da, acela e un sentiment ce vine din instinct. Când ai energie, îţi vine să faci ceva; aceasta e o pornire firească. Energia vrea să se manifeste. Dar dacă o faci motivat de dorinţa de a deveni un om de valoare… înseamnă că aici a intervenit cugetul, care s-a amestecat cu instinctul. Fă distincţia clară.

Societatea te-a derutat în toate felurile posibile. Ai ajuns atât de confuz, încât trebuie să te bizui pe altcineva în afară de tine. Fie te duci la preot – pe vremuri oamenii mergeau la preot. În India încă se mai merge la preot. În Occident şi-a făcut apariţia noul preot: psihoterapeutul, psihiatrul, psihologul – mergi la el. Şi culmea e că preotul e exact ca tine, poate e chiar mai dat peste cap, dar cu toate astea tu te duci la el să-ţi dea sfaturi bune. Da, el repetă sfaturile bune ca un papagal. Psihoterapeutul tău, psihiatrul tău, psihanalistul tău poate să fie chiar şi mai chinuit de nelinişti, şi mai tensionat decât tine.

Chiar alaltăieri seară mă întreba unul dintre sannyasinii mei: „Osho, data trecută când am venit aici, mi-ai spus: «Caută partea bună a lucrurilor în viaţă, numără trandafirii şi nu lua în seamă spinii. Ei sunt acolo, îi vezi, dar nu le acorda prea mare atenţie». Însă psihanalistul mi-a spus: «Abordarea aceasta e periculoasă, te va duce la reprimarea emoţiilor». Aşa că sunt derutat, nu mai ştiu ce să fac”.

I-am spus: „Aşteaptă câteva zile numai şi psihanalistul tău va veni şi el aici. J” Dar nu ştiam că sannyasinul acesta este el însuşi psihanalist. Abia după aceea am aflat că şi el e tot psihanalist. Deci un psihanalist se duce la alt psihanalist – pentru ce? Şi s-ar putea ca psihanalistul celălalt să se ducă şi el la altul.

Fondatorul psihanalizei, Sigmund Freud, a fost una

dintre persoanele cele mai dereglate pe care vi le-aţi putea imagina: era foarte superstiţios. Veţi râde, dacă îi studiaţi biografia, cum de un astfel de om a devenit fondatorul psihanalizei. Cum de un astfel de om a fost considerat demn de crezare, oamenii au crezut că era adevărat ce spunea el.

Unul dintre prietenii lui i-a sugerat ideea că tot aşa cum fiecare femeie are un ciclu de douăzeci şi opt de zile atunci când îi vine menstruaţia, exact aşa fiecare bărbat are un ciclu de douăzeci şi trei de zile. Lucrul acesta era întrucâtva adevărat – nu e vorba de douăzeci şi trei de zile, ci de exact douăzeci şi opt. Acum s-au efectuat mult mai multe studii în această privinţă. Acele patru, cinci zile în care o femeie este la menstruaţie sunt zile triste, depresive, mohorâte, negative – exact la fel, bărbatul trece şi el printr-o stare negativă timp de patru sau cinci zile în fiecare lună. Sigur, menstruaţia lui nu prea e vizibilă, dar ea există; e un fapt psihologic. Trebuie să existe, căci bărbaţii şi femeile nu sunt foarte diferiţi.

Aşadar, ideea prietenului se apropia foarte mult de adevăr. Lui Sigmund Freud i-a venit brusc o idee – cum stătea el întins în pat, gândindu-se la douăzeci şi opt şi douăzeci şi trei – brusc i-a încolţit în minte o idee: douăzeci şi opt plus douăzeci şi trei înseamnă cincizeci şi unu, după care n-a mai putut să închidă ochii toată noaptea. Până dimineaţa era convins că avea să trăiască până la cincizeci şi unu de ani – o „intuiţie11 extraordinară. Şi a început să vorbească despre asta: douăzeci şi opt plus douăzeci şi trei fac cincizeci şi unu de ani, vârsta la care va muri el.

Cei cincizeci şi unu de ani au venit şi au trecut… iar el n-a murit. Atunci a trebuit să găsească altceva. În ziua în care aştepta să moară, i-a fost schimbat numărul de telefon, iar ultimele două cifre ale acestuia erau şase şi doi. Aşa că şi-a zis: „Iată, un indiciu nou: înseamnă că o să mor la şaizeci şi doi de ani41. Ziua aceea a venit şi a trecut. Dar oamenii ca Sigmund Freud nu se lasă cu una, cu două… găsesc ei ceva. Stătea la un hotel, iar numărul camerei sale era optzeci şi doi, aşa că şi-a zis: „Iată, un alt

indiciu venit de sus: am să mor la optzeci şi doi de ani. Nu încape nicio îndoială44. Iar ziua aceea a trecut şi ea. A murit când avea optzeci şi trei de ani.

Astfel de oameni superstiţioşi… Îi era foarte frică de moarte, de aceea era atât de preocupat de ea. I-a fost atât de frică de moarte, încât a leşinat de cinci ori în public din cauză că cineva începuse să vorbească despre moarte. Simpla idee a morţii îl făcea să cadă lat la pământ! Şi un astfel de om patologic, nevrotic a devenit fondatorul psihanalizei.

Avea obiceiul să se autoproiecteze: credea că tot ceea ce era adevărat în cazul lui era adevărat şi în cazul tuturor celorlalte fiinţe omeneşti. Aşa ceva frizează nonsensul. Tot ceea ce a spus el despre om nu este despre om, ci despre Sigmund Freud. Sigmund Freud e un singur individ; el nu reprezintă toate fiinţele omeneşti. Nimeni nu reprezintă toate fiinţele omeneşti, nimeni nu ar putea vreodată.

Aşadar, poate câţiva oameni sunt ajutaţi de psihanaliză – foarte puţini oameni, eu rareori am văzut pe cineva care să fi fost ajutat de psihanaliză – dar acei oameni sunt cei de acelaşi fel cu Sigmund Freud.

Acum s-au efectuat multe cercetări şi s-a descoperit că aceia care sunt ajutaţi, nu sunt ajutaţi de psihanaliză, ci de altceva. Într-un experiment, douăzeci şi cinci de persoane au fost supuse psihanalizei timp de şase luni, iar altor douăzeci şi cinci de persoane li s-a spus, în timp ce erau ţinute în aşteptare: „În curând va începe psihanalizarea voastră”. Sufereau toate de acelaşi fel de afecţiune, iar rezultatul a fost foarte surprinzător. Cele douăzeci şi cinci care beneficiaseră de psihanaliză au fost ajutate puţin, dar celelalte douăzeci şi cinci care stăteau în aşteptare au fost ajutate cu mult mai mult. Faptul de a fi ţinute în aşteptare le-a ajutat cu mult mai mult. De fapt, secretul acesta e cunoscut în Orient, el a fost pus în practică secole de-a rândul. Dacă duci o persoană care suferă de o afecţiune mentală într-o mănăstire zen, călugării o vor duce într-o încăpere şi o vor lăsa în izolare

timp de trei săptămâni; nimeni nu va vorbi cu ea – tocmai invers de cum se procedează în psihanaliză – nimeni nu-i vorbeşte, nimeni n-o ascultă. O ţin complet izolată; cineva vine şi, fără să scoată o vorbă, îi pune mâncarea în încăpere, după care iese. Persoana respectivă e nevoită să trăiască cu ea însăşi timp de trei săptămâni… iar practica aceasta a făcut miracole de-a lungul timpului.

Simplul fapt de a ţine acel om trei săptămâni în izolare îl face să se calmeze – fără psihanaliză, fără terapie, doar izolare. El, de fapt, suferea prea mult din cauza oamenilor, din cauza stresului de a fi în permanenţă în mulţime. Se poate ca nu de la psihanaliză să vină adevăratul ajutor, ci de la durată – psihanaliza continuă timp de doi ani, trei ani, patru ani. Ea continuă atât timp cât ţi-o poţi permite; de tine depinde. Dacă ai destui bani, poate continua toată viaţa. De fapt, psihanaliza nu cunoaşte sfârşit. Nu are cum, fiindcă mintea e foarte inventivă. Ea continuă să inventeze tot mai multe şi mai multe prostii. Şi încetul cu încetul începe să-i placă tot acest proces, căci cu cât mai multe prostii scoate la iveală, cu atât e mai fericit psihoterapeutul. Văzându-l cum se bucură, mintea se grăbeşte să vină cu tot mai multe nimicuri. Oricare ar fi aşteptările psihoterapeutului, mintea i le împlineşte.

Pacienţii sunt oameni cu adevărat răbdători, foarte îndatoritori, foarte amabili. Sunt oameni de treabă! Din cauza asta suferă; nu sunt oameni duri. Din cauză că sunt aşa de buni suferă. Cei duri nu suferă; cei duri îi fac pe alţii să sufere. Cei buni la inimă sunt victimele. Trei, patru ani în care stai întins pe canapea, înşirând nimicuri, aşteptând, aşteptând, aşteptând – toate acestea te ajută să te detensionezi, să devii puţin mai relaxat. Iar cineva te ascultă cu foarte mare atenţie sau cel puţin se preface că te ascultă foarte atent.

Din câte am observat eu, atenţia acordată de psihoterapeut valorează enorm. Trăim într-o lume în care nimeni nu-ţi acordă atenţie. Dacă soţul vrea să discute cu soţia, aceasta îi spune: „Am multă treabă de făcut la

bucătărie, vasele sunt murdare, n-am timp de discuţii". Dacă soţia vrea să vorbească cu soţul, acesta e obosit după ziua de lucru şi din cauza traficului, aşa că vrea să se uite la televizor. Un sondaj spune că, în medie, soţul şi soţia din SUA comunică numai treizeci şi trei de minute pe zi – iar aceasta e media. Iar în acele treizeci şi trei de minute poţi să pui la socoteală certurile, cicăleala, aruncatul cu perne şi tot felul de lucruri. Numai treizeci şi trei de minute între soţ şi soţie – din douăzeci şi patru de ore?

O mare nevoie de a fi ascultat a luat naştere în om. De aceea ajută psihoterapeutul – el e un ascultător profesionist. E singura lui calitate, singura calificare reală. Te poţi apuca de meseria asta – nu e nevoie de nicio altă calificare – dacă ştii un singur lucru: cum să stai lângă pacient şi să-l asculţi cu atenţie. Simpla ascultare atentă va ajuta. Persoana din faţa ta începe să-şi zică: „Însemn şi eu ceva, dacă un om..." – şi cu cât a plătit mai mulţi bani, cu atât se face mai simţit ajutorul, fiindcă persoana care ascultă nu e un psihoterapeut de rând, nu e fitecine – un om foarte special, foarte cunoscut, un profesionist de renume mondial mă ascultă cu atâta atenţie". Ideea

În sine îi creează sentimentul valorii: „Înseamnă că spun ceva de o mare frumuseţe".

Poţi să bolboroseşti cuvinte fără sens – ceea ce în jargonul psihologilor se cheamă „asociere liberă" – să spui orice îţi vine în minte. Când cineva ascultă cu atât de mare atenţie o astfel de bălmăjeală, o mare nevoie a ta interioară e împlinită – te simţi valoros, te simţi important, simţi că eşti cineva.

Reţineţi, societatea aceasta v-a adus în asemenea hal de confuzie încât omul e aproape pe punctul de a înnebuni. A dispărut orice urmă de iubire, a dispărut orice urmă de comunicare, orice urmă de prietenie, de sensibilitate estetică. Oamenii au ajuns ca nişte zombi. Vorbesc unii cu alţii, dar de fapt nu vorbesc, nu se întâlnesc. Societatea aceasta e o societate bolnavă, iar când spun „societatea aceasta" mă refer la toate societăţile care există în lume. Mai mult sau mai puţin, într-un fel sau altul, ele sunt

bolnave – deoarece în trecut noi am creat, secole de-a rândul, un model de fiinţă umană care e greşit. Le dăm oamenilor idealuri şi le spunem: „Până când nu împlineşti idealurile acestea, vei fi lipsit de orice valoare”. Iar idealurile acelea sunt imposibile. Le dăm oamenilor idealuri de perfecţiune. Iar odată ce ideea de perfecţiune pătrunde în fiinţa cuiva, ea îl transformă pe acel om într-un nevrotic.

Acceptă-ţi limitările, acceptă-ţi imperfecţiunile. Asta înseamnă să fii o fiinţă umană! Şi acceptă-te aşa cum eşti – cu bucurie, nu dintr-un sentiment de neputinţă. Fiindcă existenţa te acceptă – aceasta este învăţătura mea fundamentală –, existenţa te acceptă aşa cum eşti, aşadar acceptă-te şi tu; iubeşte-te. Lasă-ţi iubirea de sine să ţâşnească şi să te cuprindă. Datorită acestei iubiri vei începe să devii creativ; o persoană care se iubeşte pe ea însăşi devine inevitabil creativă. Nu spun că vei deveni faimos; nu spun că vei deveni un Picasso sau un Ezra Pound sau un Pablo Neruda, nu – poate vei deveni, poate nu. Dar aspectul acesta e irelevant! Ceea ce contează e să te bucuri de creativitate. Indiferent ce faci, fă acel lucru cu bucurie. Fii prezent cu toată inteligenţa ta în timp ce-l faci, fii meditativ în timp ce-l faci.

Spui: „Iar tu spui că Dumnezeu e în mine – îmi dau seama că eu caut înăuntrul meu ceva ce îmi spune mie mintea că trebuie să găsesc, conform unui concept primit din exterior”. Genul acesta de Dumnezeu nu-l vei găsi niciodată în tine. Va trebui să renunţi la toate conceptele pe care le-ai primit din afară, fiindcă Dumnezeu nu e o persoană. Nu există niciun tablou al lui Dumnezeu, nu e posibilă crearea nici unei statui care să-l redea. Dumnezeu e o experienţă! Dacă ai o noţiune privitoare la Dumnezeu primită de la părinţi şi de la societate, vei pătrunde în tine cu ideea aceea, iar ideea respectivă va fi un obstacol – nu-ţi va permite să vezi ceea ce este. Iar Dumnezeu *este* ceea ce este. Nu e nevoie de concepte ca să vezi lucrul acesta; conceptele te orbesc. Lasă deoparte toate conceptele.

Dacă chiar vrei să pătrunzi înăuntrul tău, pătrunde

ca un agnostic. Cuvântul acesta e foarte frumos. Poate că ai auzit cuvântul gnostic; gnostic înseamnă cineva care cunoaşte – gnosis înseamnă cunoaştere. *Agnostic* înseamnă cineva care nu cunoaşte; agnostic înseamnă cineva care nu ştie decât un singur lucru, şi anume ştie că nu ştie. Fii un agnostic – acesta e începutul adevăratei religii. Nu fi credincios, nu fi necredincios. Nu fi hindus, nu fi jainist şi nu fi creştin, altminteri vei bâjbâi în întuneric de-a pururi. Până când nu laşi deoparte toate ideologiile, toate filosofiile, toate religiile, toate sistemele de gândire şi nu pătrunzi în tine gol, fără nimic în mâini, fără nicio idee… Cum ai putea avea idee cu privire la Dumnezeu? Nu l-ai cunoscut. Pătrunde doar cu o mare dorinţă de a afla, dar fără să ai nicio idee privitoare la ceea ce vei afla; cu o dorinţă intensă de a cunoaşte, cu o mare pasiune de a cunoaşte ce se află acolo, dar fără să duci cu tine nicio idee primită de la alţii. Lasă-le pe toate afară, căci ele reprezintă cea mai mare barieră pentru cel aflat în căutarea adevărului.

Dumnezeu e acolo, dar tu nu-l poţi vedea din cauză că ochii-ţi sunt orbiţi de conceptele care ţi s-au dat. Dumnezeu nu e evreu, aşa că dacă ai o idee evreiască privitoare la Dumnezeu, nu-l vei găsi. Am auzit o poveste frumoasă despre un mistic sufist, Farid:

Într-o noapte, el visează că prin graţia lui Allah a ajuns în paradis. Şi întreg paradisul e împodobit, peste tot milioane de lumini şi de flori – se serbează ceva – şi cântă muzica.

„Ce se întâmplă?”, întreabă el.

„E ziua de naştere a lui Dumnezeu, i se răspunde, „şi îl sărbătorim. Ai venit la momentul potrivit41.

Aşa că se aşază el sub un pom, ca să privească la ce se petrece, tocmai când o mare procesiune începe să se pună în mişcare pe drum. Un bărbat stă pe un cal. „Cine e bărbatul acesta?”, se interesează Farid. „Nu-l cunoşti? E Hazrat Mahomed”, i se răspunde. În spatele lui merg milioane şi milioane de oameni, iar el întreabă: „Oamenii aceştia cine sunt?” Aceştia sunt musulmanii, adepţii lui

Mahomed”, vine răspunsul. Apoi trece Iisus, iar în urma lui sunt milioane de oameni. Apoi trece Krishna în caleaşca lui de aur, urmat şi el de milioane de oameni. Şi tot aşa mai departe… procesiunea continuă, continuă, continuă.

Apoi, într-un final, călare pe un măgar bătrân trece un bărbat bătrân. În urma lui nu e nimeni, e singur. Uitându-se la acest om, Farid începe să râdă – e hilar, aşa cum merge el fără să fie urmat de nimeni. Şi de ce e călare pe măgar? îl întreabă: „Dumneata cine eşti, domnule? I-am văzut pe Mahomed, pe Iisus, pe Krishna, pe Mahāvīra, pe Buddha – dumneata cine eşti? Pari un fel de glumă! Şi nu te urmează nimeni.

Foarte trist, bătrânul îi răspunde: „Da, sunt Dumnezeu. Azi e ziua mea. Dar oamenii au devenit ba musulmani, ba creştini, ba evrei, ba hinduşi, iar cu mine n-a mai rămas nimeni”.

Din cauza şocului, Farid s-a trezit. Le-a spus a doua zi discipolilor: „De acum nu mai sunt musulman. Visul acesta a fost o mare revelaţie. De-acum nu mai fac parte din nicio religie organizată, ci voi fi pur şi simplu eu însumi. Vreau să fiu cu Dumnezeu, cel puţin un om să îl urmeze pe el”.

Dacă ai o idee anume privitoare la Dumnezeu, nu vei fi capabil să-l vezi. Însăşi ideea ta va deveni bariera. Renunţă la toate ideile pe care le-ai primit din afară; numai atunci poţi pătrunde în tine.

Spui: „E ca şi cum m-aş uita noaptea! într-o fântână. Văd reflecţii şi am impresia că e fundul apei, când de fapt nu e decât suprafaţa ei. Chiar şi când ştiu că tot ce am de făcut e să mă detaşez şi să aştept, în loc să mai caut ceva…” Aşa este; păstrează viziunea aceasta. Dacă eşti în căutarea a ceva, nu vei putea să vezi, deoarece însăşi ideea de a căuta ceva înseamnă că ai o noţiune a ceea ce cauţi. A căuta ceva anume e un fel de orbire.

Poţi să vezi numai atunci când nu cauţi ceva anume; pur şi simplu eşti acolo, deschis, disponibil. Şi-atunci ţi se dezvăluie ceea ce este. Nu-l căuta pe Dumnezeu, dacă vrei să-l vezi. Tu doar aşteaptă – lasă deoparte totul şi aşteaptă. Dumnezeu e ceva ce se întâmplă! Dacă eşti tăcut, deschis,

iubitor cu fiinţa ta, conştient, atunci se va întâmpla. În orice moment, atunci când intri în rezonanţă cu existenţa, el se va întâmpla.

Dumnezeu e acolo, tu eşti acolo, nu e nevoie decât să intri în rezonanţă cu el. Şi asta e ceea ce vă învăţ eu, cum să intraţi în rezonanţă. Dând deoparte toate ideologiile, vă pregătiţi să intraţi în rezonanţă cu el. Iar odată ce sunteţi în rezonanţă cu existenţa, aţi ajuns la beatitudine. Aţi ajuns acasă.

Unul dintre cele mai frumoase şi relaxante spaţii pe care le cunosc e acela al lui „da" şi al acceptării faţă de mine însumi şi faţă de ceilalţi. Ai vrea să vorbeşti despre „da" ca parte a rebeliunii?

În accepţiunea obişnuită a termenului, rebeliunea e asociată mai lesne cu „nu" decât cu „da", mai degrabă cu nesupunerea decât cu supunerea, mai degrabă cu îndoiala decât cu încrederea. Dar aceasta în accepţiunea obişnuită a termenului. Rebeliunea despre care vorbesc eu este cu siguranţă un „nu" adresat trecutului – tuturor superstiţiilor, tuturor acelor lucruri care au făcut rău umanităţii, tuturor acelor lucruri care au împiedicat dezvoltarea conştiinţei umane, care au făcut un iad din lumea aceasta. Însă nu-ul acesta nu reprezintă partea fundamentală a rebeliunii.

Partea fundamentală a rebeliunii este „da"-ul. Da unui bărbat nou, da unei femei noi, da unui nou tip de relaţie de iubire, da unei lumi noi, fără familii, fără naţiuni, fără religii; da unei umanităţi nedivizate, unei umanităţi ca o singură familie. Da unei lumi de pace, de iubire, de bucurie – care pentru mine sunt componentele esenţiale ale religiozităţii. Da unei lumi pline de cântece şi de muzică şi de dans şi de creativitate.

„Nu"-ul reprezintă o parte foarte mică. Componenta reprezentată de „nu" e exact precum demolarea unei clădiri vechi în care e primejdios să se mai locuiască, care se poate prăbuşi în orice clipă, care nu mai are viaţă lungă şi pe care e bine s-o demolezi, altminteri va omorî oameni. Partea reprezentată de „nu" seamănă perfect cu felul în

care sculptorul lucrează cu piatra, tăind şi înlăturând bucăţi din ea – aceasta este partea reprezentată de „nu”.

Dar partea reprezentată de „da” e crearea unui frumos Gautama Buddha sau a unui Iisus Hristos. Pentru fiecare creaţie e nevoie, în chip de pregătire, de o anumită distrugere – distrugerea buruienilor pentru crearea unei grădini de trandafiri. Într-o astfel de măsură, „nu-ul e absolut esenţial. Dar el este în slujba lui „da”.

Spui: „Unul dintre cele mai frumoase şi relaxante spaţii pe care le cunosc e acela al lui «da»”. Dar nu trebuie să uiţi că un „da” nu poate exista fără un „nu” care să pregătească terenul pentru el. Aceasta este dialectica vieţii: pentru a crea ceva, trebuie ca un alt lucru să fie distrus. Nu poţi crea ceva fără să distrugi altceva.

Am auzit despre o biserică veche: era atât de uitată de vreme, încât oamenii încetaseră să mai intre în ea, căci până şi o rafală mai puternică de vânt o făcea să se clatine. Era atât de şubredă, încât putea să cadă în orice clipă. Până şi preotul începuse să-şi ţină slujba afară, în câmp deschis, departe de ea.

În cele din urmă, consiliul de administraţie a organizat o şedinţă; ceva trebuia făcut. Dar problema era că biserica era foarte veche şi era gloria oraşului. Oraşul lor era vestit în lung şi-n lat datorită vechii biserici; aceasta era poate cea mai veche biserică din lume. Nu era cu putinţă să fie demolată şi să se construiască alta nouă. Însă, pe de altă parte, era periculos să fie lăsată aşa cum era, fiindcă avea să omoare oameni.

Nimeni nu mai intrase în ea de ani de zile – nici măcar preotul nu avea destul curaj să intre, fiindcă cine putea şti în ce moment avea să se prăbuşească, pur şi simplu? Aşa că trebuia făcut ceva.

Consiliul era într-o foarte mare dilemă: era necesar să se facă ceva, dar nu trebuia să se facă nimic din cauză că biserica era străveche. Iar omul e foarte ataşat de lucrurile străvechi. Aşa că au adoptat o rezoluţie cu patru clauze incluse. Prima era aceasta: „Vom construi o biserică nouă, dar va fi exact precum cea veche. Va fi construită din

acelaşi material din care e construită cea veche – nu se va utiliza nimic nou, aşa încât să rămână străveche. Va fi ridicată în acelaşi loc în care se află cea veche, fiindcă locul acela a devenit sfânt datorită vechimii sale.

Iar ultimul lucru menţionat în cadrul rezoluţiei era: „Nu vom demola vechea biserică până când cea nouă nu va fi gata”.

Erau cu toţii fericiţi că au ajuns la o concluzie. Dar cine să-i întrebe pe idioţii aceia: „În ce fel veţi proceda?” Cea veche nu trebuia să fie demolată până când nu era gata cea nouă, iar cea nouă trebuia construită exact din ceea ce fusese construită cea veche, în acelaşi loc în care se afla ea, cu exact aceeaşi arhitectură. Nu i se putea adăuga nimic nou: aceleaşi uşi, aceleaşi ferestre, acelaşi geam, aceleaşi cărămizi – tot ceea ce avea să se întrebuinţeze trebuia să provină de la biserica veche. Iar ultima condiţie era ca aceea veche să nu fie atinsă până când nu era gata cea nouă. „Când cea nouă va fi gata, atunci o putem demola pe cea veche”.

Aşa e mintea omenească: se agaţă de vechi, vrea şi noul, aşa că încearcă să ajungă la un compromis – noul să fie ca vechiul. Dar unele lucruri sunt imposibile, natura pur şi simplu nu le permite.

Mai întâi trebuie să spui „nu”. Şi trebuie să înveţi să spui „nu” având o inimă iubitoare, pentru că îl spui în slujba „da”-ului; nu e deloc negativ. Doar pentru că e un „nu”, nu înseamnă că trebuie să fie negativ. În limbaj e negativ. Dar în realitate, dacă e în slujba „da”-ului, dacă e un slujitor al „da-ului, cum poate fi negativ? Ceea ce serveşte pozitivului – ceea ce pregăteşte terenul pentru pozitiv, netezeşte calea pentru venirea pozitivului – nu poate fi negativ.

Rebelul meu are o inimă plină de „da”, însă „da”-ul lui nu e neputincios. Da-ul lui e capabil să spună o mie de nu-uri în slujba da-ului. Va distruge tot ceea ce împiedică noul să se nască. Va distruge toate legăturile vechi, toate lanţurile vechi, toate închisorile vechi – psihologice, spirituale – în favoarea libertăţii, în favoarea iubirii, în

favoarea adevărului. Atunci nu-ul trece printr-o transformare, devine parte a unui da mai mare. Iar un da ce nu are în el nicio parte capabilă să distrugă... da-ul acela rămâne neputincios, fiindcă nu poate crea. Nicio creaţie nu e posibilă fără distrugere.

Aşa că reţine un lucru: distrugerea în sine nu trebuie să fie ţelul. Atunci e urâtă, atunci nu e decât un simplu „nu", atunci e negativă. Atunci e împotriva vieţii şi împotriva existenţei. Fiecare distrugere ar trebui să fie în slujba unei creativităţi. Atunci nu e negativă. Atunci nu e în slujba morţii, ci e în slujba vieţii: afirmă viaţa. Iar a transforma un nu în da reprezintă întreaga artă a rebelului meditativ.

Rebelului obişnuit începe să-i facă plăcere distrugerea şi uită complet în ce scop distruge: distrugerea devine un scop în sine. Nesupunerea devine egoul lui, încăpăţânarea lui, atitudinea lui neclintită faţă de viaţă. Eu nu vreau rebeli politic; eu vreau rebeli spiritual, al căror interes nu e deloc distrugerea. Aceştia nu vor distruge nici măcar un lucru cât de mic, decât dacă e absolut necesar pentru creaţia cea nouă, pentru lumea cea nouă.

Paddy se pregătea să pună cinci dolari în cutia milei din biserica la care mergea. „Ce se va întâmpla cu banii aceştia? 1, Pa întrebat el pe preot.

„Vor merge la Domnul", z-a răspuns preotul „A, păi atunci", a zis Paddy; retrăgându-şi banii, „cum eu am şaptezeci de ani, înseamnă că o să-l văd pe Domnul înaintea unui tânăr ca dumneata şi pot să-i dau banii personal".

Aceasta pare a fi o atitudine absolut pozitivă! Ce rost are să dai cinci dolari unui preot tânăr, câtă vreme tu ai să-l întâlneşti pe Domnul înaintea lui? Retrage-ţi cei cinci dolari – e mai bine să-i înmânezi personal decât printr-un mijlocitor care percepe şi el comisionul lui. Şi cine ştie dacă vor ajunge vreodată la Domnul sau nu? N-ai nicio garanţie.

Trebuie să-ţi aduci aminte să nu iei nimic prea în serios, ci să-ţi păstrezi mereu spiritul lud ic, să rămâi lipsit

de sobrietate; căci cu cât eşti mai ludic şi mai glumeţ, cu atât înţelegi lucrurile mai limpede.

Un om sobru încetează să mai înţeleagă, el deja a luat o anumită atitudine, fixă, imuabilă; a început să aibă prejudecăţi. Da-ul tău n-ar trebui să fie o prejudecată, altminteri nu va şi de in sensul despre care vorbesc eu. Da-ul meu implică nu-ul. Creativitatea mea implică distrugerea, fiindcă, fără un, da-ul devine neputincios. Nu-ul are anumite calităţi pe care da-ul nu le are. Atât numai, să nu-l laşi să devină stăpânul şi şeful tău.

Da-ul rămâne valoarea ta supremă, iar nu-ul devine un servitor – atunci nu e nicio problemă cu nu-ul. Are şi el o frumuseţe a lui. Când nu e decât o umbră a da-ului, e imens de frumos. Iar da-ul unei persoane care nu poate spune nu e lipsit de orice semnificaţie.

Aşadar, eu vă învăţ da-ul ca valoare supremă, ca scop ultim, iar nu-ul trebuie să fie instrumentul pus în slujba lui. Atunci utilizaţi întreg procesul dialectic al vieţii. Atunci utilizaţi opuşii pentru un ţel unic. Transformaţi opoziţia lor diametrală într-o unitate complementară, organică.

2

Înţelegere înseamnă eliberare

Toate societăţile au grijă să facă mintea din ce în ce mai puternică, aşa încât, dacă există vreun conflict între inima şi minte, mintea să fie cea care câştigă. Dar fiecare victorie a minţii asupra inimii e o suferinţă.

O victorie a celorlalţi asupra firii tale, asupra fiinţei tale – asupra ta. Ţi-au cultivat mintea ca să servească scopurilor lor:

Preoţii, călugăriţele şi rudele care mi-au modelat viaţa sunt acum bătrâni şi ofiliţi. Majoritatea au murit. Pare fără rost rebeliunea împotriva acelor bătrâni nevolnici. Eu nu sunt preotul şi doctrinele. Simt că rebeliunea împotriva a orice din afara mea e o pierdere de timp şi că e pur şi simplu irelevant, iar lucrul acesta face situaţia mult mai frustrantă şi mai încurcată. Am impresia

că şinele trebuie să fie rebel împotriva sinelui. Accept că nu şinele fundamental – faţa originară – e cel care trebuie să fie rebel, ci şinele instruit, subterfugiul. Dar acela e singurul „sine” pe care îl am sau de care am cunoştinţă şi cu care pot fi rebel. Cum devine rebel subterfugiul împotriva subterfugiului?

Rebeliunea despre care vorbesc eu nu e una care să fie îndreptată împotriva cuiva. Ea nu e o rebeliune în adevăratul sens al cuvântului, ci numai o înţelegere. Nu e cazul să te certi cu preoţii, călugăriţele, părinţii din exterior, nu. Şi nu e cazul nici să te certi cu preoţii, călugăriţele, părinţii dinăuntrul tău. Fiindcă e totuna dacă sunt în exterior sau în interior, tot separaţi de tine sunt în ambele cazuri. Ceea ce e în exterior e separat, ceea ce e în interior e de asemenea separat. Interiorul nu e decât reflecţia exteriorului.

Ai perfectă dreptate atunci când spui: „Pare fără rost rebeliunea împotriva acelor bătrâni nevolnici”. Eu nu-ţi spun să fii rebel împotriva acelor bătrâni nevolnici. Şi nu-ţi spun nici să fii rebel împotriva a tot ceea ce au implantat în tine. Dacă eşti rebel împotriva minţii tale va fi vorba despre o reacţie, nu despre o rebeliune. Observă diferenţa. Reacţia vine din furie; reacţia e violentă. În timpul unei reacţii eşti orb de furie; reacţia te face să treci la extrema cealaltă.

De exemplu, dacă părinţii tăi te-au învăţat să fii curat şi să faci baie zilnic şi ţi s-a spus dintotdeauna că curăţenia te apropie de Dumnezeu, într-o zi începi să fii rebel şi atunci ce începi să faci? Refuzi să mai faci baie. Începi să trăieşti în mizerie. Sunt oameni care fac asta. Li s-a spus că prin curăţenie se apropie de Dumnezeu; acum ei cred că rămânând murdari se apropie de Dumnezeu, că mizeria îi conduce la Dumnezeu. De la o extremă iuj trecut la cealaltă. Asta nu e rebeliune. Asta e furie; ista e răzbunare.

Reacţionând faţă de părinţi şi faţă de aşa-zisa lor idee despre curăţenie, rămâi în continuare ataşat de ideea respectivă. Ea te obsedează în continuare, are încă putere asupra ta, eşti încă stăpânit de ea. E încă hotărâtoare, îţi

hotărăşte viaţa în continuare, chiar dacă te comporţi acum exact opus de cum îţi dictează ea; dar ea e cea care decide. Nu poţi să faci baie cu uşurinţă, îţi aminteşti de părinţii care te obligau să faci baie în fiecare zi. Acum nu mai faci baie deloc.

Cine te domină? în continuare te domină părinţii, încă nu ai reuşit să laşi în urmă ceea ce ţi-au făcut. Atitudinea ta e o reacţie, nu o rebeliune.

Şi atunci ce este rebeliunea? Rebeliunea este pură înţelegere. Înţelegi, pur şi simplu, cum stau lucrurile. Atunci nu mai eşti obsedat în mod nevrotic de ideea de curăţenie, asta e tot. Nu începi să stai murdar. Curăţenia are frumuseţea ei, atât numai că nu trebuie să devii obsedat de ea, fiindcă obsesia e boală.

De exemplu, un om care se spală întruna pe mâini cât e ziua de lungă e un nevrotic. Spălatul mâinilor nu e un lucru rău, dar să te speli toată ziua pe mâini e o nebunie, însă dacă de la a te spăla în permanenţă pe mâini treci la a nu te mai spăla deloc, niciodată, atunci iarăşi cazi pradă unei alte nebunii, tipului opus de nebunie.

Un om care înţelege se spală pe mâini atunci când e nevoie. Când nu e nevoie, nu stă cu obsesia spălatului. Se comportă pur şi simplu natural, spontan. Trăieşte în mod inteligent, asta e tot.

Şi nu-ţi prea dai seama de diferenţa dintre inteligenţă şi obsesie, dacă nu priveşti cu foarte mare atenţie. Dacă vezi un şarpe pe drum şi sari în lături, sari de frică, aşa cum e şi firesc. Frica aceasta e inteligenţă. Dacă ai fi neinteligent, stupid, atunci nu te-ai feri din calea lui şi ai invita inutil pericolul în viaţa ta. Un om inteligent sare imediat când vede şarpele. De frică o face, dar frica aceasta e inteligentă, pozitivă, în slujba vieţii. Însă frica poate deveni şi obsesivă. De exemplu, nu poţi să stai într-o casă, fiindcă, cine ştie, ar putea să cadă. Doar se ştie că s-a mai întâmplat să cadă case. Într-adevăr, uneori casele s-au prăbuşit; nu greşeşti întru totul. Poţi veni cu argumentul că „dacă alte case au căzut, asta de ce n-ar cădea?” Acum îţi e frică să trăieşti sub orice acoperiş, fiindcă s-ar putea

să cadă. Aici e vorba de obsesie şi e dovadă de lipsă de inteligenţă.

E bine să ai grijă ca hrana pe care o consumi să fie curată. Dar eu cunosc un bărbat, un mare poet... A călătorit odată cu mine. Soţia lui mi-a spus: „Acum o să vezi cât de greu e să trăieşti cu omul ăsta”. Am întrebat-o: „De ce, ce problemă e?” Mi-a răspuns: „O să afli singur”. Refuza să bea orice ceai, orice apă de oriunde. Era extrem de dificil, pentru că spunea: „De unde ştiu că nu sunt microbi în ceai sau în apă?” Nu mânca în niciun restaurant. Era o adevărată pacoste. Aveam de călătorit treizeci şi şase de ore cu trenul, iar el prefera să moară de foame şi de sete în tot acest timp.

Am încercat să-l conving în fel şi chip. Mi-a zis: „Nu. Cine ştie, poate sunt microbi, şi-atunci? E mai bine să rabd de foame treizeci şi şase de ore. N-o să mor, nu-ţi face griji”. Dar vedeam cum omul se chinuia. Era vară loridă şi îi era sete. Am încercat în fiecare staţie – i-am adus apă carbogazoasă, i-am adus Coca-Cola şi tot felul de băuturi. Îmi spunea: „Las-o baltă, nu pot să consum nimic până când nu sunt absolut sigur. Şi ce siguranţă am? Ce garanţie?”

Şi e adevărat că nu greşea întru totul. Ştiţi cum e India şi ştiţi cum sunt gările şi restaurantele din India. Ştiţi bine! Avea dreptate, dar ducea logica prea departe.

I-am spus: „Atunci ar trebui să-ţi ţii şi respiraţia!” M-a întrebat: „De ce?” I-am zis: „Păi, cine ştie, ce garanţie ai? Nu mai respira! Ori bea apa asta, ori nu mai respira!” Atunci şi-a venit în simţiri, pentru că eram din cale-afară de nervos. „De ce mai respiri? Cine ştie, poate sunt microbi, peste tot sunt microbi”.

A băut o ceaşcă de ceai, dar cum a băut-o! Ce faţă avea... nu pot să uit. Au trecut de-atunci zece ani, dar nu pot să-i uit faţa – de parcă îl omoram! Eram un criminal, iar el îmi făcea voia.

La staţia următoare a coborât şi-a zis: „Nu pot să călătoresc cu tine; o să mă întorc acasă”. „L-am întrebat: „Ce s-a întâmplat?” Mi-a zis: „Erai atât de furios, încât

păreai gata să mă iei la bătaie. Şi mi-ai zis: «Nu mai respira». Cum să nu mai respir?” I-am răspuns: „Era doar un argument, încercam să-ţi spun că dacă poţi să respiri, atunci de ce nu poţi să bei şi apă? Apa e tot indiană, ca şi aerul. Nu-ţi face griji”.

A refuzat să mai călătorească cu mine. Am fost nevoit să călătoresc singur. S-a întors acasă şi de atunci nu l-am mai văzut.

Orice poate deveni o obsesie. Iar ceva ce poate fi inteligent în anumite limite poate să devină nevrotic, dacă mergi prea departe. Reacţie înseamnă să treci la extrema cealaltă.

Rebeliunea e o înţelegere foarte profundă, o înţelegere adâncă a unui anumit fenomen. Iar rebeliunea te ajută să rămâi mereu la mijloc, îţi dă echilibru.

Nu trebuie să te certi cu nimeni, nici cu călugăriţele, nici cu preoţii, nici cu părinţii, fie ei exteriori sau interiori. Nu trebuie să te certi cu nimeni, fiindcă dacă începi să te certi, nu mai ştii unde să te opreşti. Cearta te face să-ţi pierzi conştienţa şi să aluneci într-un comportament extrem. Poţi să observi lucrul acesta.

De exemplu, stând împreună cu prietenii, spui: „Filmul la care am fost ieri nu merită văzut”. Poate că tu ai spus-o în treacăt, dar atunci cineva spune: „Nu e adevărat. Am văzut şi eu filmul. E unul dintre cele mai frumoase care s-au făcut vreodată”. Acum eşti provocat şi îţi sare ţandăra. Spui: „E de doi bani, cel mai prost văzut vreodată!” Şi începi să-l critici. Dacă şi celălalt insistă, te înfurii din ce în ce mai mult şi începi să spui lucruri la care nici măcar nu te-ai gândit. Iar mai târziu, dacă priveşti în urmă la tot ce s-a întâmplat, vei fi surprins să-ţi dai seama că atunci când ai spus în treacăt că nu merită văzut, ai făcut-o fără niciun pic de patimă, dar la finalul disputei merseseşi până la extrem. Spuseseşi tot ce-ţi trecuse prin minte, cele mai jignitoare cuvinte pe care le ştiai. L-ai criticat în toate felurile în care ai fost în stare să-l critici. La început n-ai fi făcut asta; dacă nu ît-ar fi contrazis nimeni, ai fi uitat cu totul de film. N-ai fi ajuns niciodată să

arunci astfel de vorbe.

Aşa se întâmplă, când începi să te cerţi ai tendinţa să ajungi la extrem.

Eu nu te învăţ să lupţi cu condiţionările tale, ci să le înţelegi. Devino mai inteligent în privinţa lor. Trebuie doar să vezi în ce fel te domină, în ce fel îţi influenţează comportamentul, în ce fel ţi-au modelat personalitatea, în ce fel te afectează într-ascuns. Priveşte, atât numai! Fii meditativ. Şi într-o zi, când îţi vei da seama de felul în care lucrează condiţionările tale, brusc ajungi la un echilibru. Simpla înţelegere îţi aduce eliberarea.

Înţelegere înseamnă eliberare, iar eliberarea aceea o numesc eu rebeliune.

Adevăratul rebel nu e un om care poartă lupte, ci un om care înţelege. Inteligenţa, nu furia lui e cea care se dezvoltă. Nu poţi să te transformi fiind furios pe trecutul tău, deoarece atunci trecutul va continua să te domine; trecutul va rămâne centrul fiinţei tale, centrul atenţiei tale. Vei rămâne concentrat pe trecut, ataşat de el. Chiar dacă vei trece în extrema cealaltă, tot vei rămâne ataşat de trecut.

Fereşte-te de acest lucrul Nu aşa procedează un om care meditează; nu aşa procedează un sannyasin. Sannyasul este rebeliune – rebeliune prin înţelegere. Tot ce ai de făcut este să înţelegi.

Treci pe lângă o biserică şi simţi un imbold puternic să intri şi să te rogi. Sau treci pe lângă un templu şi inconştient te pleci în faţa zeităţii templului. Doar observă-te. De ce faci aceste lucruri? Eu nu spun să te revolţi. Spun să observi. De ce te înclini în faţa templului? Fiindcă ai fost învăţat că templul acesta e adevăratul templu, că zeitatea acestui templu e adevărata imagine a lui Dumnezeu. Ştii tu toate astea sau ele ţi-au fost spuse şi tu le-ai dat crezare? Observă-te!

Când vezi că nu faci decât să repeţi un program primit de la alţii, că în mintea ta se derulează mereu aceeaşi casetă înregistrată, că te comporţi în mod automat, ca un robot, atunci vei înceta să mai faci

plecăciunea. Nu pentru că ai făcut vreun efort, ci pur şi simplu pentru că uiţi cu totul de ea. Va dispărea, te va părăsi fără să lase vreo urmă. Atunci când reacţionezi, urma e prezentă. În rebeliune însă nu rămâne nicio urmă; rebeliunea aduce libertate deplină.

Şi întrebi tu: „Cine trebuie să se lupte cu cine?" întrebarea aceasta apare numai dacă trebuie să aibă loc o luptă. Din moment ce nu trebuie să fie nicio luptă, întrebarea nu-şi mai are locul.

Trebuie doar să fii un martor. Iar starea de martor e faţa ta originară; cea care observă ca un martor e adevărata ta conştiinţă. Cea care e observată este condiţionarea. Cea care observă e sursa divină a fiinţei tale.

De ce a trebuit, în primul rând, să fie oamenii distraşi de la şinele lor originar?

Omul se naşte cu un po tenţial necunoscut şi incognoscibil. Faţa lui originară nu vine pe lume odată cu el. El trebuie să o găsească. Va fi o descoperire, şi aceasta e frumuseţea ei. Şi prin aceasta se deosebeşte fiinţa de obiect.

Un obiect nu are potenţial, el e ceea ce e. O masă e o masă, un scaun e un scaun. Scaunul nu va deveni nimic altceva, el nu are potenţial; are doar materialitate. El nu e o sămânţă a ceva.

Omul nu e un obiect. De aici tot necazul şi toată bucuria, toate provocările, toate tulburările.

Copilul vine pe lume gol, fără nimic scris pe el, fără măcar să fie însoţit de indicii referitoare la ce are să devină – toate dimensiunile îi sunt deschise.

Acesta este primul lucru fundamental care trebuie înţeles: un copil nu e un obiect, un copil e o fiinţă. El nu este încă, ci urmează să fie. El e un proces şi nu e cu putinţă să prezici unde se va sfârşi acest proces, care va fi rezultatul ultim al experienţelor lui din viaţă, al suferinţelor, neliniştilor, extazelor lui; nu e cu putinţă să prezici unde va ajunge el, în cele din urmă. Suma globală de la finalul vieţii lui nu e prestabilită la începutul vieţii.

El nu vine însoţit de o hartă. Astrologii v-au păcălit mereu, ghicitorii în palmă v-au înşelat şi au putut s-o facă deoarece le-aţi oferit posibilitatea aceasta. Părinţii vor să ştie ce va fi cu copilul lor. Iar dorinţa aceasta a lor vine din iubire, de aceea pot fi exploataţi de tot felul de şarlatani. Şarlatanii pot să prezică: „O să fie aşa şi pe dincolo14. Dar răul pe care-l fac ei nu e mare; doar exploatează şi ei puţin. Prezicerile lor nu se adeveresc niciodată.

Problema mai mare vine de la preot, de la politician, de la pedagog. Politicianul nu e interesat să ştie care e adevăratul potenţial al copilului. Pe el îl interesează ca fiecare copil să slujească egoului lui. Pentru el, fiecare copil înseamnă o investiţie, pentru că orice copil este un potenţial prieten sau duşman şi-atunci e bine să începi să te ocupi de el cât mai devreme cu putinţă. Aşa că, înainte ca un copil să-şi aleagă singur drumul în viaţă, el e abătut către o cale care să împlinească dorinţa politicianului, însă în felul acesta sămânţa din interiorul copilului va fi nimicită.

Preotul are şi el interesul lui. Papa va fi un papă mai mare, dacă are mai mulţi catolici în toată lumea. Dacă dispar catolicii, ce valoare mai are un papă? Cui i-ar mai păsa de el? Fiecare copil care se naşte are o anumită putere ce poate fi exploatată de către politicieni şi de către preoţi.

Curând, copilul va deveni un cetăţean al lumii cu drepturi depline, aşa că trebuie pusă gheara pe el. Trebuie să devină un catolic dacă se naşte din părinţi catolici sau, dacă, din fericire, e orfan, atunci se poate ocupa Maica Tereza de el şi-l poate converti la catolicism. E un prilej de mare fericire: cu cât sunt mai mulţi orfani pe lume, cu atât mai multe Premii Nobel poate lua Maica Tereza – mai mulţi orfani înseamnă mai mulţi catolici. Cu cât sunt mai mulţi săraci pe lume… aceştia pot fi lesne convertiţi la creştinism.

Iisus spune că omul nu poate trăi numai cu pâine. Lucrul acesta e adevărat în cazul unui om autentic, dar nu e adevărat în ceea ce priveşte masele. Dacă e vorba despre

mase, vă pot spune că omul trăieşte numai şi numai cu pâine. Şi nu există decât mase – unde e omul autentic? Politicienii aceştia, pedagogii aceştia nu lasă niciun om în seama lui însuşi, astfel ca el să poată deveni autentic, să-şi poată dobândi faţa lui originară, să se poată autodescoperi.

Pretutindeni sunt persoane interesate să pună stăpânire pe soarta fiecărui copil. Iar copilul e *tabula rasa*, nu are nimic scris pe el, de aceea tentaţia e mare pentru oricine să scrie ceva pe el. Părinţii, desigur, ar vrea să-şi scrie religia lor, casta lor, filosofia lor, politica lor, deoarece copilul ar trebui să-i reprezinte. Copilul trebuie să ducă mai departe moştenirea primită de la ei. Dacă ei au fost secole de-a rândul hinduşi, copilul trebuie să fie hindus, să transmită moştenirea hindusă mai departe, generaţiilor care vor veni. Nu-i interesează pe ei potenţialul copilului – nu interesează pe nimeni lucrul acesta ci îi interesează propria lor investiţie şi, bineînţeles, toată lumea investeşte.

Părinţii investesc atât de mult în copil, dându-i naştere, crescându-l, educându-l, iar toate acestea sunt făcute cu anumite condiţii – că o spun sau nu cu voce tare, n-are nicio importanţă. Va veni o zi când îi vor spune: „Am făcut atâtea pentru tine, acum e timpul să devii conştient de toate acestea şi să ne răsplăteşti” Fiindcă aşa au fost şi ei crescuţi de părinţii lor – generaţie după generaţie, acelaşi proces. Profesorul e interesat ca elevul să-l reprezinte. Învăţătorul spiritual e interesat ca discipolul să fie un model care să reprezinte învăţăturile lui.

Ceea ce vreau eu să reţineţi e că toată lumea are în privinţa copilului interese care pe copil nu-l reprezintă câtuşi de puţin. Însă copilul e neajutorat, el nu se poate lupta cu oamenii aceştia. Ei sunt puternici. Viaţa lui depinde de ei; dacă ei vor să facă din el ceva anume, el trebuie să se supună. Atâta lucru Îi e absolut limpede copilului, anume că dacă face altfel de cum îi spun părinţii înseamnă că nu se poartă cum trebuie, că îi trădează. Ideile acestea îi sunt inoculate de părinţi, de preoţi, de

profesori. Din cauza lor, se simte vinovat. Orice afirmare a sinelui său autentic se transformă în vinovăţie, iar fiecare comportament prefăcut prin care le face pe plac părinţilor, preoţilor religioşi, educatorilor, politicienilor – şi care e pur prefăcut – va fi răsplătit gras. Copilul începe să înveţe politică încă din primii ani de viaţă, învaţă că e esenţial să fie ipocrit. Dacă eşti autentic, vei fi pedepsit. Acum, copilul îşi face o socoteală simplă şi nu-l putem condamna pentru asta.

În copilăria mea – fiindcă pornind de la ea pot să vorbesc cu mai multă autoritate, copilăria voastră n-o cunosc, doar pe-a mea o cunosc – mi se cerea zi de zi un lucru: să fiu sincer. Şi i-am zis tatălui meu: „De fiecare dată când îmi ceri să fiu sincer, trebuie să-ţi aduci aminte un lucru, şi anume că sinceritatea trebuie răsplătită, în caz contrar mă obligi să nu mai fiu sincer. Eu am bunăvoinţa să fiu sincer”.

Nu mi-a fost deloc greu să-mi dau seama că adevărul nu e răsplătit, ci pedepsit. Minciunile sunt răsplătite. Aşa că era o chestiune de o foarte mare importanţă, de importanţă decisivă. Le-am spus clar părinţilor mei că trebuia să se înţeleagă clar: „Dacă vreţi să fiu sincer, atunci adevărul trebuie să fie răsplătit, şi nu într-o viaţă viitoare, ci aici şi acum, fiindcă eu aici şi acum sunt sincer. Iar dacă adevărul nu e răsplătit, dacă sunt pedepsit pentru el, atunci mă obligaţi să mint. Aşadar, lucrul acesta să fie clar înţeles şi atunci pentru mine nu e nicio problemă, o să spun întotdeauna adevărul”.

Nu cred că toţi copiii încearcă să găsească o astfel de rezolvare şi fac cu părinţii lor un contract precis formulat. Dar eu am făcut un contract cu tatăl meu în această privinţă. Nu conta cât de mult îl afecta adevărul, nu conta cât de mult îi afecta acesta moralitatea, familia, societatea, respectul; ceea ce conta era ca eu să spun adevărul. Şi pentru asta trebuia să fiu răsplătit pe loc, „altminteri data viitoare voi spune ceea ce vrei tu să auzi, dar, reţine, va fi o minciună”.

În ziua în care i-am spus asta pentru prima dată

tatălui meu, el mi-a zis: „Lasă-mă să mă gândesc, pentru că am impresia că vrei să mă duci de nas. Adică tu faci cine ştie ce poznă şi o recunoşti sincer, iar eu va trebui să te răsplătesc pentru ea!”

I-am zis: „E treaba ta să hotărăşti dacă vrei să fiu sincer sau nu. Eu o să fac oricum ce vreau eu să fac. Pozna oricum va avea loc. Mai întâi o fac şi pe urmă se va pune problema să fiu sau nu sincer. Aşa că ce rost are să aducem în discuţie pozna? Ea deja s-a petrecut, acum nu se mai poate face nimic în privinţa ei. Nu ai cum s-o anulezi. Tot ce poţi să faci e să mă obligi să mint, iar eu pot să mint. Şi pot să mint cu asemenea expresie pe faţă încât o să crezi că spun adevărul curat. O să învăţ. Dacă aşa stau lucrurile, atunci aşa să fie, dar ţine minte că eşti responsabil pentru faptul că m-ai abătut de la adevăr, deoarece ai răsplătit minciunile şi ai pedepsit adevărul. Poţi să-ţi iei timp de gândire. Eu nu mă grăbesc. Tu ai fost cel care a pus întrebarea”.

Ceea ce se întâmplase era că ceva mai încolo de familia mea locuia o familie de brahmini, nişte brahmini foarte ortodocşi. Brahminii îşi tund tot părul şi lasă netunsă numai o porţiune mică pe cap, în dreptul celei de-a şaptea chakre, iar părul acela creşte mereu. Ei şi-l leagă şi şi-l ţin sub căciulă sau sub turban. Iar ce făcusem eu era că tăiasem părul tatălui. În India, oamenii dorm vara afară, pe stradă. Îşi scot paturile pe stradă. Tot oraşul doarme noaptea pe străzi, fiindcă e foarte cald în casă.

Aşadar, brahminul acesta dormea… şi n-a fost vina mea! Avea un chot*i foa*rte lung – şuviţa aceea de păr se numeşte choti. N-o mai văzusem niciodată, fiindcă o ţinea mereu ascunsă sub turban. În timp ce dormea, ea îi atârna până la pământ. Era atât de lungă încât n-am putut rezista tentaţiei; am dat fuga acasă, am luat foarfecele, am tăiat-o complet şi am luat-o cu mine şi am dus-o în camera mea.

Dimineaţa probabil că a constatat că îi dispăruse. Nu i-a venit să creadă, fiindcă toată puritatea lui stătea în ea, toată religia lui stătea în ea – acum toată spiritualitatea lui era spulberată. Dar toţi cei care locuiau în vecinătate ştiau

că dacă se întâmpla ceva... la mine trebuiau să vină mai întâi. Iar el a venit imediat. Eu stăteam afară pentru că ştiam că avea să se înfăţişeze. S-a uitat la mine. M-am uitat şi eu la el. Mi-a zis: „La ce te uiţi?14

I-am spus: „Tu la ce te uiţi? La fel şi eu”.

Mi-a zis: „La acelaşi lucru?”

I-am zis: „Da. La acelaşi lucru. Zi-i tu pe nume”.

M-a întrebat: „Unde e tatăl tău? Nu vreau să vorbesc cu tine”.

A intrat în casă. A ieşit apoi împreună cu tatăl meu, iar tatăl meu m-a întrebat: „I-ai făcut ceva acestui om?”

Am răspuns: „Nu i-am făcut nimic acestui om, dar am tăiat un choti care în mod sigur nu poate aparţine acestui om, fiindcă el ce făcea în timp ce îl tăiam? Putea să mă împiedice s-o fac”.

Omul a zis: „Dormeam”.

Am continuat: „Dacă ţi-aş fi tăiat degetul în timp ce dormeai, ai fi dormit mai departe?”

Mi-a zis: „Cum să mai dorm, dacă îmi taie cineva degetul?”

I-am spus: „Asta arată clar că părul e mort. Poţi să-l tai fără ca persoana respectivă să simtă vreo durere, fără să curgă sânge. Şi-atunci ce atâta tărăboi? Atârna acolo un lucru mort. Şi m-am gândit că ai purtat fără rost lucrul ăsta mort în turbanul tău, toată viaţa, aşa că de ce să nu te scap de el? E în camera mea. Iar cu tatăl meu am un contract să spun adevărul”.

I-am adus din casă choti-ul şi i-am zis: „Dacă eşti atât de pasionat de cât poţi să-l iei înapoi. Dacă el reprezintă spiritualitatea ta, brahmanismul tău, poţi să-l înnozi şi să ţi-l pui sub turban. Oricum e ceva mort; era mort când îţi era prins de cap, era mort când l-am desprins. Poţi să-l ţii în turban”.

Şi, de faţă cu omul acela, i-am cerut tatălui meu: „Răsplata?”

Omul a întrebat: „Ce răsplată cere?”

Tatăl meu i-a răspuns: „Aici e necazul. Ieri mi-a propus un contract conform căruia, dacă spune adevărul...

şi dacă îl spune cât se poate de cinstit, adică nu doar că spune adevărul, ci îmi aduce şi dovada că a spus povestea în totalitate – iar aceasta are şi logică – faptul că era un lucru mort, şi-atunci de ce să facem caz de un lucru mort? Şi nu-mi ascunde nimic”.

M-a răsplătit cu cinci rupii, Pe vremea aceea, în orăşelul acela, cinci rupii însemnau mult. Omul s-a aprins de furie împotriva tatălui meu. I-a zis: „O să-l răzgâi pe copilul ăsta. Ar trebui să-l baţi, nu să-i dai cinci rupii. Acum o să le taie şi altora choti-ul. Dacă primeşte cinci rupii pentru fiecare choti, toţi brahmanii din oraş sunt terminaţi, fiindcă toţi dorm noaptea afară; iar în somn nu poţi să-ţi mai ţii *choti*-ul în mână. Ce faci? O să se transforme într-un precedent”.

Tatăl meu i-a zis: „Dar ăsta e contractul meu. Dacă vrei să-l pedepseşti tu, e treaba ta; eu n-o să intervin. Eu nu-l răsplătesc pentru poznă, eu îl răsplătesc pentru sinceritate – şi toată viaţa mea am să-l răsplătesc pentru sinceritate. Cât despre poznă, eşti liber să faci ce vrei cu el”.

Omul i-a zis tatălui meu: „Mă bagi în încurcătură. Dacă îi fac ceva băiatului ăstuia, crezi tu că se va opri aici? Am familie: am soţie, am copii, am o casă – mâine îmi găsesc casa arsă”. Era din cale-afară de furios şi a zis: „Mai ales acum e o problemă, fiindcă mâine particip la o ceremonie în oraşul vecin, iar când oamenii de-acolo mă vor vedea fără choti…”

I-am spus: „Nu e cazul să-ţi faci griji, îţi dau choti-ul înapoi. Ai putea să mă răsplăteşti şi tu cu ceva pentru că-ţi dau *choti-ul* înapoi. Nu ai decât să nu-ţi scoţi nicio secundă turbanul de pe cap în orăşelul vecin; chiar şi noaptea ţine-l pe cap. Asta e tot. Nu e mare problemă, e vorba de o singură noapte. Şi cine o să te caute noaptea în cap să vadă dacă ai choti-ul? Toată lumea o să doarmă”.

Mi-a zis: „Ia nu-mi da’ tu mie sfaturi. Îmi vine să te bat, dar mă abţin pentru că ştiu prea bine că asta ar crea un lanţ întreg de reacţii”.

I-am spus: „Lanţul s-a creat deja. Ai venit să te

plângi; nu mă răsplăteşti pentru că am fost cât se poate de sincer şi cinstit şi ţi-am spus că n-am putut rezista tentaţiei. Şi n-am făcut niciun rău nimănui – n-a curs nicio picătură de sânge din *choti-ul* tău. Doar pentru că ai venit să te plângi tatălui meu ai creat deja un lanţ de reacţii".

S-a întors spre tatăl meu: „Poftim!"

Tatăl meu i-a zis: „Nu mă priveşte".

Iar eu i-am zis tatălui meu: „Asta e învăţătura brahmanismului – lanţul de reacţii".

Tatăl meu mi-a zis: „Ţine-ţi filosofia pentru tine. Şi nu te mai tot duce să asculţi ce predică sadhuşii şi călugării şi mahatmaşii, fiindcă tot ce auzi de la ei reuşeşti cumva să duci spre astfel de concluzii ciudate".

I-am zis: „Dar eu asta spun, şi nu e nimic ciudat. E exact teoria karmei: dacă acţionezi, reacţia va urma. El a acţionat venind să se plângă împotriva mea, acum va urma reacţia".

Şi a urmat reacţia, fiindcă îmi spusese că urma să se ducă în oraşul vecin… Era foarte furios pe mine, dar când eşti furios, eşti furios – iar el îşi ieşise din minţi de furie. Aşa că a fost furios cu nevasta, cu copiii… Eu priveam totul, iar el a reuşit într-un final să-şi strângă lucrurile şi a plecat cu o şaretă. În momentul în care a plecat, i-am zis soţiei lui: „Tu îţi dai seama unde pleacă ei? Pleacă de tot – iar tu habar n-aiJ A venit să-i spună asta tatălui meu, să-i spună că pleacă de tot şi nu se mai întoarce".

Femeia a început deodată să plângă şi să ţipe: „Opriţi-l!" Oamenii au fugit şi i-au oprit şareta.

El a întrebat: „De ce mă opriţi? Trebuie să prind trenul!"

Ei i-au zis: „Nu azi. Soţia ta plânge şi se bate cu pumnii în piept – o să moară!"

El a zis: „Dar e ciudat. De ce să plângă şi de ce să se bată cu pumnii în piept?" însă oamenii nu-l lăsau să plece şi trăgeau de geanta lui şi de geamantan.

Omul care mâna şareta i-a zis: „Eu nu te duc. Dacă aşa stau lucrurile, dacă îţi părăseşti nevasta şi copiii şi pleci de tot, eu nu fac aşa ceva".

Brahminul a răspuns: „Nu plec de tot, o să mă întorc, dar n-am timp să te conving. O să pierd trenul – iar gara e la două mile depărtare”.

Dar nimeni nu-l asculta, iar eu îmboldeam oamenii: „Opriţi-l, altminteri nevasta lui, copiii lui… o să trebuiască să aveţi voi grijă de ei, fiindcă cine să le dea de mâncare?”

L-au adus înapoi cu bagajele şi bineînţeles că era mânios şi a aruncat cu geanta în nevastă. Aceasta l-a întrebat: „Ce-am făcut noi? De ce?” Iar eu eram acolo afară, în mulţime.

El a zis: „N-a făcut nimeni nimic. Băiatul ăla mi-a spus că o să urmeze o reacţie. Motivul e că în urmă cu trei zile, în templu, predicam despre filosofia acţiunii şi reacţiei, iar băiatul ăsta era prezent acolo. Acum mă învaţă el pe mine” Mi s-a adresat: „Iartă-mă şi n-o să mai spun niciodată nici un singur cuvânt despre acţiune şi reacţie. Şi poţi să tai choti-ul oricui vrei, n-o să mă plâng. Poţi să-mi tai capul şi n-o să mă plâng, fiindcă vreau să pun capăt definitiv acestui lanţ. Acum trenul meu s-a dus”.

Atunci toată lumea a întrebat: „Ce s-a întâmplat? Nu înţelegem. Cine ţi-a tăiat choti-ul?”

Eu am zis: „Uite! Lanţul e imposibil de oprit. Oamenii aceştia întreabă: «Care choti? Cine l-a tăiat? Unde e choti-ul?»„ Le-am zis: „Uitaţi-vă sub turbanul lui!” Iar un bărbat care trecea drept un luptător în oraş a venit şi i-a scos de pe cap turbanul, iar chotî-ul a căzut.

Era şi tatăl meu de faţă şi a văzut totul. În drum spre casă mi-a zis: „Eu am să te răsplătesc, dar nu profita de contractul nostru”.

Eu i-am spus: „Nu profit. Asta nu ţine de contractul dintre noi. Contractul cere ca eu să-ţi spun mereu adevărul, iar tu să mă răsplăteşti pentru asta”. Şi s-a ţinut de cuvânt. Indiferent ce făceam, oricât de greşit în ochii lui, el mă răsplătea mereu. Dar e greu să găseşti un tată ca acesta – tatăl trebuie să-ţi impună forţat idealurile lui.

Tatăl meu a fost condamnat de tot oraşul în care locuiam: „Îl răzgâi pe copil”.

El spunea: „Dacă ăsta e destinul lui, să fie răzgâiat,

atunci să fie răzgâiat. Nu mă amestec eu în destinul lui: el nu va putea niciodată să spună: «Tatăl meu m-a răzgâiat». Iar dacă e fericit răzgâiat, atunci ce e rău în a fi răzgâiat? Indiferent unde şi indiferent ce se întâmplă în viaţa lui, eu nu vreau să mă amestec. Tatăl meu s-a amestecat în viaţa mea, iar eu ştiu că aş fi fost o cu totul altă persoană dacă n-ar fi făcut-o. Şi ştiu că băiatul are dreptate, fiecare tată îşi transformă copilul într-un ipocrit, fiindcă eu, unul, am fost transformat într-un ipocrit.

Când vreau să râd, stau serios, iar când vreau să fiu serios trebuie să râd. Măcar un om să râdă atunci când îi vine să râdă şi să fie serios atunci când vrea să fie serios”.

Spunea el: „Am unsprezece copii, dar o să consider că am numai zece”. Şi întotdeauna a considerat că are numai zece. Pe mine nu m-a pus niciodată la socoteală printre copiii lui: zicea: „I-am dat libertate totală să fie el însuşi. De ce să preia vreo imagine de-a mea?”

Într-o societate mai bună… iar când spun o societate mai bună, mă refer la o societate care înţelege integritatea fiecărei persoane, respectă chiar şi fiinţa unui copil mic şi nu-i impune nimic. Dar o astfel de societate pare să fie departe, foarte departe, fiindcă toţi oamenii au diverse interese personale la care nu pot să renunţe: trebuie să folosească şi să exploateze oamenii.

Cineva devine preşedinte; tu nu te gândeşti niciodată că plăteşti un preţ pentru că el a devenit preşedinte, că ceva în tine a fost ucis pentru ca omul acesta să poată deveni preşedintele ţării. Dacă fiecare om ar fi lăsat să rămână unic, original, ar fi imposibil ca aceia care sunt preşedinţi şi prim-miniştri, care conduc lumea întreagă şi care distrug lumea de mii de ani încoace să mai continue s-o facă.

Când vom avea indivizi, vom avea cu totul altfel de societăţi: vor fi comune, nu societăţi. Nu vor mai exista naţiuni, fiindcă nu e nevoie de ele.

Ce nevoie e de naţiuni? Pământul întreg e unul. Numai pe hărţi continuaţi să trasaţi linii şi din cauza acelor linii vă luptaţi şi vă omorâţi şi vă masacraţi. E un joc atât

de stupid încât, dacă nu cumva întreaga omenire e nebună, e imposibil de înţeles cum de continuă.

Ce nevoie e de naţiuni? Ce nevoie e de paşapoarte şi de vize şi de graniţe? Acest întreg pământ e al nostru: oriunde vrea un om să fie, are dreptul să fie. Soarele nu e proprietatea nimănui, pământul nu e proprietatea nimănui, luna nu e proprietatea nimănui; vântul, norii, ploaia – nimic nu e proprietatea nimănui. De ce trageţi aceste linii?

lesne de înţeles… în curând veţi vedea linii pe lună. Deocamdată nu sunt, dar în curând veţi vedea zona rusă, zona americană, zona chineză. Nu trăieşte nimeni acolo, nu va trăi nimeni niciodată acolo. Nu pare să existe posibilitate ca viaţa să se dezvolte pe lună. Luna e moartă – nu se găseşte pe ea nici măcar o singură picătură de apă. Da, poţi sta acolo câteva ore cu masca de gaze şi cilindri de oxigen şi toate cele necesare, dar oamenii nu pot trăi aşa acolo. Însă deja şi-au pus steagurile… Nu e nimeni acolo să vadă steagul, nimeni care să salute steagul – nici măcar vreo pasăre care să se găinăţeze din când în când pe eli Primul lucru pe care l-au făcut americanii a fost să pună un stâlp şi să ridice steagul. Ce idioţenie! Şi pentru cine? Dar vor urma şi alţi netoţi. Se vor duce pe Marte, se vor duce pe alte planete şi vor face acelaşi lucru peste tot.

Nu e nevoie de naţiuni – atât numai că politicienii au nevoie de naţiuni, pentru că fără naţiuni nu va exista politică; atât numai că generalii au nevoie de naţiuni, pentru că fără naţiuni nu vor fi războaie; atât numai că fabricile care produc arme vor rămâne fără producţie. Ce se va întâmpla cu fabricile voastre de arme nucleare şi cu toată energia implicată în ele? – căci dacă nu mai există naţiuni, nu mai e nevoie să fabrici arme nucleare. Pentru cine?

Soluţia cea mai simplă pentru a salva umanitatea este să fie înlăturate de pe hartă toate liniile – şi doar de pe hartă; pe pământ nu există linii. Doar de pe hartă înlăturaţi toate liniile şi nu veţi mai avea al treilea război mondial şi nu veţi mai avea nevoie de atâtea armate în toată lumea.

Milioane de oameni nu fac altceva decât să se întoarcă la stânga, la dreapta... Dacă ar privi cineva de sus, ar fi surprins. De ce se întorc oamenii la dreapta, apoi la stânga, apoi stânga-mprejur, apoi mărşăluie, apoi se întorc, se împrăştie – în fiecare zi, milioane de oameni pe tot cuprinsul pământului? Cu siguranţă se va gândi că e ceva în neregulă – trebuie strâns pe undeva vreun şurub, vreo piuliţă.

Naţiunile acestea pot exista numai dacă personalitatea ta e falsă. Bisericile şi religiile acestea pot exista numai dacă tu nu ţi-ai dobândit faţa ta originară, fiindcă un om care îşi are faţa originară – ce treabă are el aşa încât să fie nevoie să se ducă la papă? Pentru ce? Nu există niciun motiv pentru care ar trebui să se ducă la vreun învăţător religios sau la vreun templu sau la vreo sinagogă. Şi de ce să devină musulman, creştin, hindus? De ce?

Când ai ajuns să-ţi cunoşti faţa ta originară, te simţi atât de mulţumit, atât de imens de împlinit şi în largul tău încât nu va mai rămâne nicio căutare; ai găsit-o.

Dar aceşti oameni nu-ţi vor permite s-o găseşti. Ei te vor distrage, pentru simplul motiv că ei au de ajuns undeva, au nişte idei ale lor, iar tu trebuie să fii sacrificat pentru ideile lor. Politicienii te vor sacrifica pentru politica lor. Religiile te vor sacrifica pentru genul lor de politică. Nimeni nu e interesat de copil, iar motivul e limpede: copilul trebuie modelat după un anumit tipar care se potriveşte într-o societate, într-o naţiune, într-o anumită ideologie.

În Rusia, copilului a trebuit să-i fie predat comunismul încă de la început. El a trebuit să ştie numele lui Karl Marx, al lui Friedrich Engels, al lui Lenin; aceştia erau zeii lui. În ţările noncomuniste e acelaşi lucru, doar numele diferă. Toată lumea e sacrificată unei ideologii, teologii, politici, religii stupide. De aceea sunt oamenii distraşi.

Însă copilul permite lucrul acesta pentru simplul motiv că el nu ştie cine are să devină el. În mod firesc, el

se bizuie pe părinţii lui, pe cei mai în vârstă – pe aceia care ştiu mai bine. Şi nu-şi dă seama că aceia nu ştiu nici ei mai bine decât el; sunt în aceeaşi situaţie, la fel de neştiutori precum copilul. Singura diferenţă este că un copil e şi inocent. Ei sunt vicleni, dar neştiutori. Şi tocmai din cauza vicleniei lor continuă să-şi ascundă neştiinţa în spatele cunoştinţelor împrumutate.

Bunicul meu obişnuia să mă ia la orice mahatma, la orice sfânt, spunându-mi: „Dacă nu vii, atunci nu mă duc nici eu, fiindcă e foarte plictisitor. Tu însufleţeşti atmosfera”. Iar eu nu făceam decât să pun nişte întrebări foarte simple. Ce poate să facă un copil?

Un călugăr hindus, Swami Vidyananda, venea de fiecare dată în oraşul nostru în anotimpul ploios. Timp de patru luni ţinea acolo cuvântări – era un învăţător renumit. În prima zi în care m-am dus cu bunicul meu, m-am ridicat în picioare; şi din cauza bunicului meu, nimeni nu putea să mă dea afară sau să-mi spună să stau jos. Toată lumea ştia despre el că era un om primejdios când venea vorba despre asta. Dacă spunea cineva: „Băiete, stai jos, nu înţelegi tu lucruri atât de mari”, bunicul meu îi spunea: „Dar nici eu nu le înţeleg, iar eu am şaptezeci de ani. Aşa că ţine-ţi gura, ai înţeles?” Şi apoi îmi spunea mie: „Întreabă”.

Era clar că nu puteau să mă dea afară, nu puteau să mă oprească, aşa că l-am întrebat pe Vidyananda: „Un lucru vreau să ştiu în legătură cu ceea ce spui: e vorba de cunoştinţe împrumutate sau vorbeşti din experienţa ta? Nu uita că stai în templul lui Dumnezeu”. Era un Rama Mandir, cel mai bun loc din oraş, cel mai preţios templu din oraş, cu o sală de marmură foarte frumoasă – aşa că cele mai importante discursuri erau ţinute acolo. I-am zis: „Uită-te la statuia lui Rama; şi adu-ţi aminte că eşti într-un loc sacru, şi adu-ţi aminte de roba pe care o porţi, de faptul că eşti călugăr. Nu-ţi face de ruşine veşmântul şi nu-ţi face de ruşine Dumnezeul; spune adevărul: lucrurile pe care le spui, le ştii prin experienţa ta? îl cunoşti pe Dumnezeu? L-ai văzut pe Dumnezeu exact aşa cum mă vezi

pe mine? Ai vorbit cu Dumnezeu aşa cum vorbeşti cu mine? Sau doar ai învăţat din cărţi?” S-a lăsat o tăcere adâncă. Omul ezita.

I-am zis: „Ezitarea ta spune tot. Ai face mai bine să spui adevărul, căci dacă l-ai văzut pe Dumnezeu, de ce să eziţi? Ţi-e puţin frică, văd sudoare pe fruntea ta, iar aici înăuntru e răcoare”.

Omul a zis: „Nu m-am gândit niciodată la asta. Dar fiindcă sunt sannyasin şi fiindcă sunt în templul lui Dumnezeu, nu pot să fiu nesincer. Nu vorbesc din experienţa mea. Spun şi eu ce am auzit şi citit şi studiat”.

Atunci i-am zis: „Ieşi afară! Ieşi din locul acesta imediat. Găseşte pe cineva care a ajuns prin el însuşi la cunoaştere şi adu-mi-l aici. Arunci gunoaie împrumutate în capul bieţilor oameni adunaţi aici şi îi faci să creadă că şi ei ştiu… fiindcă îi ştiu eu pe proştii ăştia, sunt toţi din oraşul meu şi vorbesc ca şi cum ar şti”.

Le-am zis oamenilor: „Ascultaţi ce spune gurul vostru!” El era aproape gurul întregului oraş, fiindcă ani la rând – la vremea respectivă cred că avea şaizeci de ani ani la rând venise în oraşul nostru, stând câte patru luni în fiecare an. Dar aceea a fost ultima dată. De atunci n-am mai auzit de el în oraşul acela.

În timpul călătoriilor mele prin India am tot întrebat ce s-a întâmplat cu Vidyananda, dacă a murit sau mai trăieşte; ce s-a întâmplat? în cele din urmă l-am întâlnit într-un loc în care nu mă aşteptasem vreodată să-l găsesc, lângă Madras, în Adyar. Adyar este sediul mişcării teozofice. Mă dusesem acolo ca să ţin câteva discursuri în Madras, iar gazda mea voia să meargă să vadă Adyarul. Adyarul e frumos, teozofii chiar făcuseră o treabă bună acolo. Făcuseră un loc frumos, dar el zace acum părăsit, nu se duce nimeni acolo. Făcuseră case frumoase, căsuţe, o grădină mare – o întreagă colonie.

Adyar are poate cel mai mare copac banyan. Când mişcarea teozofică era în viaţă, sub acei banyan se ţineau de obicei conferinţele lor; mii de oameni pot sta aşezaţi la umbra lui. Iar Adyarul are poate una dintre cele mai

valoroase biblioteci din lume. Teozofii adunaseră manuscrise din China, Tibet, Ladakh, Mongolia, Coreea – locuri neobişnuite, limbi neobişnuite – şi au o bibliotecă subterană foarte mare, cu manuscrise străvechi. L-am găsit pe acest om acolo, în bibliotecă; lucra ca bibliotecar, dar nu mai era călugăr.

L-am întrebat: „Ce s-a întâmplat?”

Mi-a zis: „În ziua aceea mi-ai schimbat viaţa cu totul După aceea n-am mai putut să vorbesc cu aceeaşi autoritate cu care vorbisem până atunci; mi-am pierdut curajul. Am încercat, dar de fiecare dată apărea în mine întrebarea că, dacă eu nu ştiu, atunci de ce le vorbesc acestor oameni? Poate că e adevărat ce spun eu, poate că nu e adevărat – cine ştie? Comit un păcat, fiindcă oamenii aceştia vor începe să creadă despre ei înşişi că ştiu. În ziua aceea din oraşul tău…” El nu mă recunoscuse, a trebuit să-i aduc eu aminte, fiindcă el mă văzuse ultima dată când eram copil. Eu l-am recunoscut, deşi avea acum aproape nouăzeci de ani; însă de la şaizeci la nouăzeci nu se produce prea mare schimbare… Da, îmbătrâneşti mai mult, dar nu se petrece nicio schimbare fundamentală. Era mai bătrân, mai fragil, dar într-un fel mai tânăr, mai viu.

I-am zis: „Eşti acum cu treizeci de ani mai bătrân, dar văd că ochii tăi sunt mai tineri, mai vii”.

Mi-a spus: „Da, pentru că am renunţat la viaţa aceea de prefăcătorie. Acum sunt doar ceea ce sunt. Nu am ajuns la cunoaştere: caut, dar nu ştiu dacă va fi posibil să ajung la cunoaştere în viaţa asta, fiindcă mult din ea s-a irosit”.

I-am zis: „Să nu fii niciodată pesimist. Se poate întâmpla în orice zi – se poate întâmpla astăzi. Dacă nu se întâmplă, înseamnă că undeva încă mai care cunoştinţele împrumutate. Pot să-ţi mai pun, după treizeci de ani, încă o întrebare?”

Mi-a zis: „Ţi-aş fi recunoscător, fiindcă acea primă întrebare mi-a făcut un mare bine. M-a scăpat de călugărie, de mahatmaşie, de adepţi – de tot”.

I-am spus: „De ce ai început să lucrezi ca bibliotecar la bibliotecă? – fiindcă şi de data asta e cam aceeaşi

treabă. Acum cauţi în scrieri vechi găsite în Tibet, găsite în Ladakh, găsite în Nepal. Încă nu cauţi în tine. Înainte căuta! adevărul în cărţi tipărite, acum îl cauţi în manuscrise străvechi, crezând că oamenii aceştia trebuie să fi ştiut. Dar faci din nou aceeaşi prostie. Nici tiparniţa nu ştie. Tipăreşte Biblie după Biblie – milioane de Biblii – iar ea rămâne tot o simplă tiparniţă; nici măcar nu devine creştină. Crezi că în manuscrise vei putea să găseşti? Oamenii aceştia nu făceau decât să lucreze ca scribi. Nu făceau decât să copieze şi erau plătiţi pentru asta. Nu erau nişte cunoscători ai adevărului; erau copişti, iar ceea ce făceau ei era o metodă primitivă de tipărire. În vremurile acelea tipărirea nu era posibilă, aşa că oamenii scriau de mână, copiau de pe un manuscris pe un alt manuscris şi de-acolo pe un altul şi le vindeau. Crezi că oamenii aceştia erau cunoscători?”

Mi-a zis: „Ai dreptate şi de data asta. Mă aflu de douăzeci de ani aici, în biblioteca aceasta subterană, cercetând tot felul de metode şi ideologii ciudate – foarte impresionante, foarte logice dar e clar că fac acelaşi lucru; nu privesc în mine. De-acum n-o să mă mai găseşti nicăieri”.

A părăsit slujba aceea în ziua respectivă. A plecat cât eu încă eram în Adyar. Când am revenit după ce mă plimbasem prin împrejurimi… E un loc mare, care era cândva o comună plină de viaţă; când trăia Annie Besant, mii de oameni locuiau acolo. Când am revenit la biroul central şi am întrebat de Vidyananda, mi-au spus: „A plecat. Ce i-ai zis? – fiindcă după întâlnirea cu tine din bibliotecă a venit în birou şi a zis: «Plec, şi plec pentru totdeauna. Am terminat cu cărţile. Chiar dacă sunt mult prea bătrân… Dar poate sunt de-ajuns câteva zile sau cel puţin înainte să mor ar trebui să încep cum trebuie. Poate că în viaţa viitoare îmi pot încheia căutarea, dar măcar ar trebui să încep»”.

Nimeni nu întreabă: „Ceea ce ştii tu e cunoaşterea ta proprie?14 Dacă nu e cunoaşterea ta proprie, las-o deoparte, fiindcă n-are nicio valoare. „Ceea ce faci tu

corespunde aspiraţiei tale? Simţi cu adevărat un clopoţel sunând în inima ta?” Dacă nu e aşa, atunci nu mai irosi nici o singură clipă.

Oamenii continuă să facă lucruri pe care alţi oameni i-au forţat să le facă – iar oamenii vor continua să-i forţeze. E foarte puţin probabil ca părinţii să înceteze să-i mai oblige pe copii să fie întruchiparea propriilor lor idei, ca profesorii să înceteze să le mai impună cu forţa tot ce „ştiu” ei, ca şi cum chiar ar şti. Vor continua să pretindă că ştiu.

Directorul meu din liceu era matematician. Eu nu aveam ore de matematică, dar mergeam în biroul lui ori de câte ori vedeam că e singur şi vorbeam despre matematica superioară – fiindcă acum matematica mai veche nu mai e aplicabilă în fizică, în biologie, în chimie, în biochimie. Acestea au depăşit-o.

Într-o zi el mi-a zis: „De ce nu începi să vii la orele mele de la clasă?”

I-am zis: „Pentru mine nu e nicio problemă, eu nu am ore de matematică, dar de fiecare dată când voi fi liber, iar tu ai o oră de curs mi-ar plăcea foarte mult să vin, dacă-mi permiţi. Dar atunci să nu fii deranjat de prezenţa mea, fiindcă eu nu voi sta acolo ca mortul, voi fi viu”.

M-a întrebat: „Cum adică vei fi «viu»?”

I-am zis: „Exact în sensul propriu: voi fi viu. Dă-mi ocazia şi ai să vezi”.

Am fost întotdeauna interesat de multe lucruri, am încercat să aflu dacă se bazau într-adevăr pe cunoaştere sau erau numai ipotetice – fiindcă dacă erau ipotetice, atunci nu erau cu adevărat reale; erau doar pragmatice, utile, convenabile. De exemplu, geometria euclidiană – aceasta era lecţia pe care o preda în prima zi în care mi-a permis să particip. Acum, definiţiile lui Euclid – până şi un copil poate vedea că sunt greşite. Euclid spune: „O linie are lungime, dar nu şi lăţime”. Dar fără lăţime, cum poate o linie să existe? E atât de simplu, nu e nevoie să fii matematician; eu nu sunt matematician şi nu eram câtuşi de puţin la vremea aceea. L-am întrebat: „E stupid ceea ce

spui, că are lungime, dar nu şi lăţime – are lăţime. Trage pe tablă o linie fără lăţime, doar cu lungime, şi atunci o să accept ipoteza ta”.

Mi-a zis: „Acum ştiu ce-ai vrut să spui când ai zis că vei fi viu. Am făcut cursuri postuniversitare de matematică şi întrebarea aceasta nu mi-a venit niciodată în minte. Euclid spune asta; toate şcolile, toate colegiile şi toate universităţile predau asta, aşa că nu m-am gândit niciodată… dar poate că ai dreptate”.

I-am zis: „E măsurabilă. Tragi cu creta o linie pe tablă şi tot spui că nu are lăţime. «Iar punctul», spune Euclid, «nu are nici lungime, nici lăţime». Şi-atunci cum poate el să fie? Poate că are o lungime foarte, foarte mică, o lăţime foarte, foarte mică, dar asta nu înseamnă că nu are deloc. E nevoie doar de o lupă. Aşteaptă puţin şi am să dau fuga până la laboratorul de chimie ca să aduc o lupă şi să-ţi arăt”.

Mi-a zis: „Nu e nevoie să te duci – înţeleg. Dar în cazul acesta, eu ce mai predau? S-a zis cu Euclid, fiindcă acestea sunt definiţii de bază”.

I-am spus: „Acestea sunt ipoteze. Trebuie să accepţi un singur lucru, că ipotezele acestea sunt practice, dar nu reprezintă adevărul”.

Aşadar, trebuie să afli dacă ceea ce ştii tu e doar ipotetic, util în viaţă sau realmente un adevăr pe care îl cunoşti tu, pe care l-ai simţit, la care ai ajuns prin experienţă proprie. Dacă e doar o ipoteză, pune-o deoparte şi vei simţi o mare despovărare. Toate ipotezele, toate cunoştinţele acumulate care s-au adunat acolo şi pe care le care – târăşti după tine o încărcătură cât un munte, eşti strivit sub ea pur şi simplu pune-le deoparte.

Fii neştiutor; acceptă că „sunt neştiutor”. Şi din acel punct poţi începe căutarea.

Fiecare copil urmează să fie împovărat. Eu sper că într-o zi nu se va mai întâmpla aşa. De fapt, nu este nevoie, fiindcă atunci când predai Euclid, poţi să spui foarte simplu că nu e vorba despre adevăr, ci doar despre o ipoteză. Când le spui că e o ipoteză, devine mai simplu să

înţeleagă triunghiul, cercul şi tot restul. Dar ţine minte că la bază e o ipoteză şi întreg edificiul e ipotetic.

Similar, Dumnezeul tău e o ipoteză şi întreaga piramidă a teologiei e bazată pe nimic altceva decât ipoteza respectivă. Dacă începi să cercetezi lucrurile nu e nevoie de mare inteligenţă, e nevoie doar de inocenţă simplă ca să vezi.

Directorul acela m-a chemat la el în birou şi mi-a zis: „N-o să mai vii la lecţiile mele fiindcă acum o să-mi fie greu să mă descurc cu copiii. Au văzut că sunt neştiutor. Până acum eram o autoritate; tu ai distrus asta". Dar era un om sincer, într-un fel. Mi-a zis: „Eu te înţeleg, dar nu face asta nici unui alt profesor fiindcă s-ar putea să nu înţeleagă. Şi acum ştiu de ce vin întruna atâtea plângeri împotriva ta, spunând că deranjezi. Însă pe mine nu m-ai deranjat. Mi-ai deschis ochii şi n-am să mai pot să fiu niciodată acelaşi. Dar ce mă nedumereşte e că eu nu m-am gândit niciodată la asta, ci am acceptat pur şi simplu".

Asupra acestui punct vreau eu să vă atrag atenţia. Până acum aţi acceptat totul: ce vi s-a spus, voi aţi acceptat. Trebuie să începeţi să puneţi sub semnul întrebării, să puneţi la îndoială. Nu vă temeţi de autorităţi – nu există autoritate. Krishna sau Hristos, Mahomed sau Mahāvīra nimeni nu e o autoritate. Iar dacă ei sunt o autoritate, sunt o autoritate pentru ei înşişi, nu pentru voi.

Voi veţi fi o autoritate numai faţă de voi înşivă, dacă într-o zi ajungeţi să cunoaşteţi adevărul feţei voastre originare. Atunci nici voi nu veţi fi o autoritate pentru altcineva. Nimeni nu poate fi o autoritate pentru nimeni altcineva. Ideea acesta a autorităţii trebuie să dispară în întregime din lume.

Da, oamenii îşi pot împărtăşi experienţa, dar asta nu înseamnă autoritate.

Eu nu vreau să vă impun nimic cu forţa – nici un singur cuvânt, nici un singur concept. Tot efortul meu este să vă fac cumva vigilenţi şi să vă păziţi de toate autorităţile. Iar în momentul în care vedeţi că o autoritate atârnă de fiinţa voastră, scuturaţi-vă de ea.

Terminaţi cu tot ceea ce vi s-a dat din afară, ce vi s-a impus din afară, iar faţa originară va începe să iasă la iveală. Nu ştiţi niciodată, nu puteţi nici măcar să vă imaginaţi care va fi faţa voastră originară, care va fi fiinţa voastră originară. Veţi şti numai atunci când veţi cunoaşte, când veţi fi faţă în faţă cu voi înşivă, când nu va exista niciun obstacol de niciun fel, iar voi veţi fi lăsaţi cu desăvârşire singuri.

În singurătatea aceea au înflorit toate fiinţele care au înflorit.

Nu multe sunt cele care au înflorit. Doar din când în când.

— E o tragedie ciudată aceea că se nasc milioane de oameni şi numai din când în când înfloreşte o persoană. De aceea spun că nu există grădinar, nu există niciun Dumnezeu care să se uite în jur şi să vegheze, să poarte de grijă; altminteri, milioane de arbori şi numai un singur arbore ajunge să înflorească…? Primăvara vine şi pleacă şi numai un singur pom înfloreşte; milioane de pomi rămân pur şi simplu sterpi, neroditori? Ce fel de grădinar are grijă de grădină?

Aceasta este o dovadă suficientă că nu există grădinar, nu există Dumnezeu; dar aceasta nu înseamnă că trebuie să devii pesimist. De fapt, în felul acesta capeţi o nouă dimensiune – aceea că trebuie să fii propriul tău grădinar. E bine că nu există Dumnezeu, fiindcă poţi fi tu propriul tău grădinar. Dar atunci întreaga responsabilitate îţi revine ţie, nu poţi să dai vina pe nimeni.

Îl înlătur pe Dumnezeu ca să nu mai puteţi da vina pe bietul moş. Destul a fost învinovăţit pentru toate: el a creat lumea, el a creat asta, el a creat ailaltă… iau întreaga vină de pe umerii lui – el nu există.

Voi l-aţi creat numai ca să aruncaţi responsabilitatea asupra lui. Luaţi-vă responsabilitatea înapoi.

Acceptaţi-vă singurătatea.

Acceptaţi-vă neştiinţa.

Acceptaţi-vă responsabilitatea şi atunci veţi vedea petrecându-se miracole.

Într-o zi, vă veţi vedea deodată într-o lumină cu totul nouă, aşa cum nu v-aţi mai văzut niciodată până atunci, în ziua aceea vă naşteţi cu adevărat. Până atunci n-a fost decât un proces premergător naşterii.

Există motive pentru care oamenii au fost distraşi de la şinele lor originar. Mai întâi, voi nu ştiţi care e şinele vostru originar. Apoi, sunt oameni care se reped să vă impună o idee a lor, fiindcă, odată ce v-a fost impusă ideea, sunteţi înrobiţi din punct de vedere psihologic. Un creştin nu poate găsi adevărul, un hindus nu poate găsi adevărul, fiindcă creştinismul e o închisoare, hinduismul e o închisoare. Cineva e împovărat de Coran, iar altcineva e împovărat de Tora.

Aşadar, nu e vorba de ce anume trebuie aruncat – indiferent despre ce e vorba… De aceea, cu mine şi evreul, şi creştinul, şi hindusul, şi musulmanul, şi jainistul, şi budistul, şi parsul, şi sikhul – oricine poate găsi ceva ivindu-se în el, fiindcă ceea ce spun eu e aplicabil tuturor. Nu are nicio importanţă dacă eşti împovărat de Biblie sau de Coran. Nu mă interesează să aruncaţi Biblia, mă interesează să aruncaţi orice fel de gunoi pe care îl căraţi cu voi. Şi-i spun gunoi deoarece v-a fost dat de către alţii; nu e al vostru.

Reţineţi: numai ceea ce dobândiţi prin experienţă proprie e al vostru.

Ceea ce cunoaşteţi prin voi înşivă, numai aceea cunoaşteţi cu adevărat.

N-are decât să fie ceva foarte mic, nu vă faceţi griji; seminţele sunt foarte mici, dar o sămânţă are potenţialitate. Ea nu e un lucru, e o fiinţă care e gata să izbucnească – are nevoie doar să i se ofere oportunitatea.

Şi aceasta este, din punctul meu de vedere, funcţia maestrului: să creeze oportunitatea – nu să-ţi ofere cunoaşterea, nu să-ţi ofere disciplină, nu să-ţi ofere o doctrină sau o dogmă, ci să creeze o oportunitate ca toate aceste lucruri să dispară, încetul cu încetul. Ele nu stau agăţate de tine, tu te ţii strâns de ele.

Deci atunci când spun că dispar, vreau să spun că

încet, încet deschizi pumnul. Bineînţeles că e nevoie de timp, fiindcă atâta amar de vreme ai crezut că ţineai în mână ceva preţios. Şi chiar dacă înţelegi ce spun eu, îţi revine iar şi iar ideea că poate totuşi dacă laşi să-ţi scape ce ai în mână ai putea pierde ceva preţios. Dar nu e nimic preţios aici.

Reţine un criteriu: preţios nu e decât ceea ce cunoşti tu prin experienţă proprie şi nu e chip să pierzi ceea ce ştii. Orice lucru care poate fi pierdut şi de care trebuie să ţii cu dinţii nu poate fi preţios, fiindcă se poate pierde. Asta arată că nu l-ai dobândit prin experienţă proprie.

Aşadar, trebuie să acceptăm că societatea va continua aşa cum a făcut-o şi până acum, însă noi putem găsi oameni inteligenţi şi-i putem scoate din societate.

Asta înţeleg eu prin sannyas.

Oamenii nu pot înţelege asta fiindcă au impresia că încerc să dau naştere unei anumite religii atunci când vă dau un anumit veşmânt, o anumită identitate. Nu, nu dau naştere nici unei religii. E o religie absolut ireligioasă. Veşmântul acesta pe care vi-l dau are doar rolul de a vă determina să vă distanţaţi de mulţime, astfel ca mulţimea să vă excludă şi să nu vă lase să intraţi în mijlocul ei. Fiindcă voi aţi vrea să fiţi în rândul mulţimii. Cine vrea să fie exclus din mulţime? Acolo e atât de plăcut, de călduţ. Faptul că vă dau această îmbrăcăminte e doar o strategie, un tertip pentru ca oamenii să vă evite; oriunde vă duceţi, oamenii vă vor întoarce spatele. Acesta e singurul mod de a vă salva; nu vă puteţi amesteca cu mulţimea. Altminteri ar fi fost mai uşor pentru mine şi pentru sannyasinii mei, dacă nu i-aş fi făcut să arate diferit de ceilalţi oameni. Mult mai mulţi ar fi venit lesne aici. Dar pe mine nu mă interesează să fie mult mai mulţi oameni. Eu nu sunt politician, nu sunt papă; ce am eu a face cu „mulţi” oameni?

Pe mine mă interesează numai acei câţiva aleşi – inteligenţi, curajoşi, capabili să iasă în frig şi să renunţe la confortul din mijlocul mulţimii şi al gloatei. Doar la început ţi-e frig; curând după aceea corpul tău apelează la sistemul

său propriu de generare a căldurii. Fiinţa ta începe în curând să creeze propria sa mireasmă.

Aşadar, trebuie să continuăm să smulgem oamenii din mulţime şi să continuăm să distrugem tot ceea ce le-a dat mulţimea – fiindcă atunci când smulgi o persoană din mulţime, persoana respectivă aduce mulţimea în mintea ei. Poţi să smulgi foarte uşor persoana din mulţime – nu e atât de greu dar ea aduce mulţimea în mintea ei. Atunci partea a doua a lucrării este mai dificilă: să scoţi mulţimea afară din mintea ei.

Trebuie făcute ambele lucruri: să smulgi persoana din mulţime şi apoi să scoţi mulţimea din capul ei, ca ea să rămână pur şi simplu singură.

Iar pentru mine nu e nimic mai măreţ decât să fii lăsat cu desăvârşire singur, în fiinţa ta pură, esenţială.

Toată viaţa am încercat să mă schimb; dar se pare că nimic nu se schimbă vreodată, rămân acelaşi. Nu există nicio speranţă pentru mine?

Mai întâi de toate, de ce vrei să te schimbi?

Eşti frumos aşa cum eşti, de ce nu te poţi accepta? Şi miracolul este că atunci când te accepţi, se produce schimbarea. Ea nu se poate produce ca urmare a eforturilor tale, fiindcă cine te va schimba? Aceeaşi minte încearcă să se schimbe pe ea însăşi? Mintea violentă încearcă să fie nonviolentă? Cum se va întâmpla asta? însăşi străduania de a fi nonviolent va avea violenţă în ea.

Mintea furioasă încearcă să nu mai fie furioasă? Poţi reuşi, poţi să cultivi de jur-împrejurul tău o duritate. Şi poţi reprima furia, dar mintea e aceeaşi – furia rămâne prezentă. Stai aşezat deasupra ei; stai pe un vulcan. Mintea stupidă încearcă să fie inteligentă? în însuşi efortul de a fi astfel, stupiditatea se va adânci şi mai mult…

Şi-atunci care e calea de ieşire? Calea de ieşire e acceptarea – acceptarea e cheia magică. Acceptă-te aşa cum eşti! Iar în acceptarea aceea răsare inteligenţa. De ce răsare inteligenţa în acceptarea aceea? Fiindcă de fiecare dată când te accepţi, încetezi să mai fi divizat; scindarea dispare. Scindarea e între tine şi *ar trebui*, între tine şi s-or

cuveni. În asta e înrădăcinat tot secretul schizofreniei: „Sunt asta şi trebuie să devin azla Ztd”.

În felul acesta ai două posibilităţi: fie o iei razna încercând să devii *ailaltă*... şi va fi ca atunci când un câine încearcă să-şi prindă coada sau ca şi cum te-ai trage în sus de şnururile de la pantofi. S-ar putea să ţopăi puţin, să sari puţin, dar cu asta nu vei reuşi mare lucru. Asta e ceea ce fac întruna aşa-zişii voştri oameni religioşi: ţopăie, trăgându-se în sus de propriile şnururi. O clipă se ridică puţin de la pământ, dar recad la loc ™ şi cu o bufnitură.

Nu aceasta e calea. Scindarea va deveni şi mai profundă. Cu cât încerci mai mult, cu atât mai mult vei eşua, iar cu cât eşuezi mai mult, cu atât mai mult îţi vei pierde încrederea în sine, respectul faţă de sine – refugiindu-te în droguri, în alcool, în una, în alta, în vânarea de putere politică, în bani, în mulţime. Oamenii au inventat o mie de căi prin care să fugă de ei înşişi. Şi a trebuit să le inventeze, fiindcă ideea lor despre ei înşişi e urâtă. A le spune: „Cunoaşte-te pe tine însuţi!” înseamnă să-i şochezi. Ei nu vor să se cunoască pe ei înşişi.

Aşa că oameni precum Socrate spun mereu: irlunoaşte-te pe tine însuţi”, dar nu-i aude nimeni, nu-i ascultă nimeni. Nimeni nu vrea să se cunoască pe sine însuşi, fiindcă ai hotărât deja că eşti o fiinţă dezgustătoare, că eşti bolnav, că eşti urât, anormal, că ai în tine tot felul de răni puroiate. Cine vrea să intre acolo? E mai bine să nu te uiţi la rănile acestea; uită cu totul de ele.

Iar dacă încerci să te schimbi, ce vei face? Vei tăia o creangă de ici, una de colo. Iar problema e la rădăcină, nu la crengi. Dacă tai din ramurile unui pom, coroana lui va creşte mai bogată. Şi va avea şi frunziş mai bogat; vor creşte mai multe frunze, fiindcă pomul va răspunde provocării. Vrei să nimiceşti pomul? îi tai o frunză, în locul ei vor creşte trei – acesta e răspunsul pomului. Taie o ramură: trei ramuri o vor înlocui. Pomul nu poate fi învins atât de uşor. El trebuie să supravieţuiască. Şi poţi să continui să tai frunzele şi ramurile – nu se va întâmpla nimic. În adâncul tău vei rămâne acelaşi, fiindcă rădăcinile

sunt intacte.

Japonezul era de multă vreme client al acestui restaurant grecesc, fiindcă descoperise că făceau orez prăjit deosebit de gustos. În fiecare seară intra şi cerea o porţie de „olezplăjit”.

Aceasta îl făcea întotdeauna pe patronul restaurantului ca mai-mai să se tăvălească de râs. Uneori ţinea lângă el doi-trei prieteni doar ca să-l audă pe clientul japonez comandându-şi „olezul”.

În cele din urmă, mândria clientului a fost atât de rănită încât a luat o lecţie specială de dicţie, numai ca să poată spune corect „orez”.

Data viitoare când s-a dus la restaurant, a zis cât se poate de clar: „Orez prăjit, vă rog”.

Nevenindu-i să-şi creadă urechilor, patronul restaurantului grecesc i-a zis: „vreţi, vă rog, să repetaţi?”

Japonezul i-a răspuns: „Ai auzit ce-am spus, cletin giec!”

Nu aşa te schimbi. Poţi să schimbi o literă a alfabetului, dar adânc înăuntru eşti tot japonez. Lucrul acesta va ieşi la suprafaţă în altă parte. Fie vei înnebuni, fie vei deveni un ipocrit. Societatea ta, societatea ta nebună nu-ţi Iasă decât două alternative: fie să înnebuneşti încercând să devii mai bun, trăgându-te de şnurul de la pantofi, fie, dacă eşti puţin mai inteligent, să fii un ipocrit. Prefă-te şi spune un lucru, dar fă exact opusul – păstrează o uşă dosnică în viaţa ta. La uşa din faţă să ai o faţadă frumoasă – zugrăveşte *ar* trebuz-ul, idealul, s-ar cu venz-ul – şi trăieşte prin uşa din spate, trăieşte cu adevărat natural prin uşa din spate.

Însă şi aceasta creează o scindare: nu poţi niciodată să fii în largul tău. Minţi întruna şi ai să fii prins iar şi iar. Cât timp te poţi preface? Şi nu-ţi iese cu prefăcătoria, fiindcă vecinii tăi se prefac şi ei, aşa că toată lumea ştie ce fac ceilalţi. Ştiu că au uşi dosnice, aşa că ştiu că trebuie să ai şi tu una.

De aceea, ori de câte ori auzi ceva de rău despre altcineva, crezi imediat, nu ceri dovezi. Ori de câte ori auzi

ceva de bine despre altcineva, ceri dovezi. Dacă cineva spune: „Sfântul acela e fals; nu e cu adevărat sfânt, în realitate e un criminal, un depravat, lacom, violent”, crezi imediat! Iar dacă cineva spune: „Omul acela e un adevărat sfânt”, eşti suspicios. Spui: „O să vedem. O să cercetez, o să mă interesez despre el”.

Cunoşti oamenii, ştii cum sunt oamenii – cum să crezi atât de uşor că oamenii sunt buni? Ştii că virtutea ta e falsă, iar asta te face să te gândeşti că virtutea oricui altcuiva trebuie să fie falsă. Această întreagă societate e formată din ipocriţi.

Te rog să încetezi cu străduinţa de a fi mai bun, să încetezi să te mai schimbi. Cum ai să te schimbi şi în ce scop? Şi cine va decide ce trebuie să fii tu? Dacă permiţi altcuiva să decidă cine ar trebui să fii, va fi o impunere din afară. Preotul, politicianul, aceştia încearcă să-ţi impună diverse idealuri. Şi din cauza acelor idealuri nu poţi fi natural, nu poţi fi simplu; trebuie să care înăuntrul tău greutăţi masive. Şi eşti întotdeauna nenatural, arbitrar, artificial. Nu se poate să imiţi pe nimeni!

Cartea celebră scrisă de Thomas a Kempis este *Imitaţia lui Hristos*, dar eu n-am întâlnit vreodată un titlu mai fals şi mai urât. „Imitaţia lui Hristos?” Şi cartea e foarte respectată; e unul dintre tratatele creştine cele mai respectate. Dar întreaga idee e greşită. Dacă îl imiţi pe Hristos, nu vei fi decât un imitator – nu vei fi niciodată un Hristos. Iar a fi un imitator înseamnă a fi un ipocrit. Cum să-l imiţi pe Hristos? El a fost un om cu totul diferit. N-a imitat niciodată pe nimeni. Dacă ar fi imitat, ar fi fost iubit şi respectat de evrei; dacă l-ar fi imitat pe Moise sau pe Avraam, n-ar fi fost răstignit. El n-a imitat niciodată pe nimeni! S-a manifestat exact aşa cum era el; s-a respectat aşa cum fusese făcut de Dumnezeu, fără nicio imitaţie. A fost un om original, nu o copie la indigo.

Thomas a Kempis va fi o copie la indigo; dacă îi reuşeşte vreun pic, tot copie la indigo va fi, iar o copie la indigo e urâtă. Fii originalul când poţi să fii originalul, de ce să fii copia la indigo? Nu-l imita pe Buddha, nu-l imita

pe Iisus, nu mă imita pe mine – nu imita niciodată pe nimeni. Învaţă de pretutindeni, dar nu imita niciodată. Fii doar tu însuţi. Trebuie să fii doar tu însuţi. Şi nu e chip să ştii dinainte cine eşti. Cum ai să hotărăşti cine eşti, dacă nu pătrunzi în interior ca să vezi cine eşti?

Aşadar, primul lucru nu trebuie să fie efortul de a te schimba, ci primul lucru trebuie să fie efortul de a face cunoştinţă cu propria ta fiinţă. Cine locuieşte înăuntrul tău? Priveşte acest oaspete care a venit la tine. Trupul tău e o gazdă… un străin locuieşte în corpul tău, un străin de dincolo a coborât în corpul tău. Acela eşti tu! Priveşte, observă, meditează, fii conştient. Renunţă la orice efort de a te schimba. Pune-ţi toată energia în a te cunoaşte, iar din acea cunoaştere se produce creşterea. Iar acea creştere va aduce faţa ta originară. Trebuie să fii numai tu însuţi. Trebuie să fii numai ceea ce eşti deja.

Sunt conştient de nevoia mea de a primi aprobarea şi acceptarea din partea celorlalţi. Nu vreau să fiu condus de nevoia aceasta. Cum se poate rezolva?

Trebuie să vezi absurditatea ei. Nu e vorba de rezolvare. Trebuie să vezi ridicolul ei, şi atunci ea se topeşte de la sine. N-o rezolvi – bolile nu se rezolvă, ele dispar. Încearcă să vezi absurditatea ei.

Îţi voi spune câteva anecdote:

O femeie, proaspăt sosită să locuiască într-un conac spaţios; s-a întâlnit cu femeia despre care ştia că locuieşte într-o căsuţă de la marginea moşiei sale.

„Bun venit în mica noastră comunitate”, a salutat-o locuitoarea căsuţei

Proaspăta mutată şi-a ridicat capul cu semeţie şi a răspuns: „Te rog să nu mi te adresezi. Eu nu vorbesc niciodată cu o persoană inferioară mie”.

„O”, a replicat suav locuitoarea căsuţei, „şi unde Dumnezeu ai întâlnit tu vreuna?44

Fiecare om e egoist. E dificil să-ţi dai seama că eşti şi tu în aceeaşi barcă, tot ce vezi e că ceilalţi sunt în aceeaşi barcă. Nu trebuie decât să-ţi dai seama de asta – că toţi cei aflaţi în bezna neştiinţei rămân nişte egoişti, că gândesc

mereu în termenii egoului. Nu e nimeni pe lume care să-ţi satisfacă ţie egoul; toată lumea încearcă să-şi împlinească egoul propriu. Cine are timp să-ţi împlinească ţie egoul? Iar dacă uneori cineva ţi-l satisface pe al tău, probabil o face pentru ca şi tu să-l satisfaci pe-al său.

În esenţă, fiecare om e interesat de el însuşi. Aşa cum eşti tu interesat de tine, ceilalţi sunt interesaţi de ei. Trebuie doar să devii conştient de lucrul acesta.

Toată lumea încearcă să se ia la întrecere; iar în competiţia aceasta, în cursa aceasta egoistă, ambiţioasă, oamenii distrug tot ceea ce e frumos. Distrug o viaţă frumoasă care ar fi putut să înflorească şi să devină o culme a existenţei – aşa cum s-a întâmplat cu Buddha, aşa cum s-a întâmplat cu Iisus, aşa cum s-a întâmplat cu Krishna. Dar fiecare om îi întreabă pe ceilalţi, cerşind: Aprobă-mă! Spune ceva care să mă facă să mă simt bine. Astfel, flatarea dă rezultate. Astfel, oricine te poate duce de nas doar flatându-te.

Iar oamenii continuă să facă lucruri pe care n-au vrut niciodată să le facă, dar le fac fiindcă numai aşa pot primi aprobarea celorlalţi. Fiecare e distras de la destinul său din cauză că ceilalţi îl privesc şi au o idee fixă referitoare la cum trebuie să fie ca să îl aprobe.

S-a întâmplat…

Tânăra căsătorită se întorsese în orăşelul ei după ce fugise de-acasă cu viitorul soţ. „Presupun că fuga mea de-acasă a stârnit ceva senzaţie pe-aici”, i-a zis ea singurului poliţist al orăşelului

„Ar fi stârnit”, i-a răspuns el, numaz ca în aceeaşi noapte a înnebunit câinele familiei Smith”.

Oamenii continuă să-şi irosească viaţa şi energia. Nu e nevoie! Aşa cum eşti, eşti perfect. Nu trebuie să ţi se adauge nimic. Dumnezeu nu creează niciodată pe nimeni imperfect. Cum ar putea să creeze pe cineva imperfect?

Ai auzit oamenii religioşi predicându-ţi că Dumnezeu a creat lumea. Ei continuă să-ţi predice că eşti creat de Dumnezeu după chipul şi asemănarea lui. Dar cu toate astea nu contenesc să te înveţe: „Devino perfect!” Aşa

ceva e pur şi simplu absurd. Dumnezeu te-a creat după chipul său şi totuşi tu ai nevoie să te perfecţionezi? Atunci înseamnă că Dumnezeu e imperfect. Cum poate să iasă din mâinile lui Dumnezeu ceva imperfect? Creaţia poartă semnătura lui. Şi tu porţi semnătura lui, deci încetează să mai cerşeşti! Unii cer bani, alţii cer pâine, alţii cer aprobare. Cu toţii sunt cerşetori.

Nu mai cere. Cerând, vei scăpa din vedere multe lucruri care deja îţi stau la dispoziţie. În loc să ceri, priveşte. Priveşte în tine şi-l vei vedea acolo pe împăratul împăraţilor, începe să te bucuri de asta, începe să trăieşti adevărul acesta!

S-a întâmplat:

Celebrul atlet al universităţii tocmai se întorsese de la olimpiadă cu pieptul plin de medalii când a căzut bolnav la pat la spital doctorul i-a luat temperatura, a scuturat sceptic din cap şi i-a zis: „Ai ajuns la o temperatură de 40, 5 grade”.

„O, *da*?”, a răspuns cu voce pierită atletul. După care interesai! s-a trezit brusc şi a întrebat: „Doctore, care e recordul mondial?”

Renunţă la tot acest nonsens. Deja ai toată aprobarea, altminteri n-ai fi putut fi aici. Dumnezeu te-a acceptat, ţi-a dat naştere. Dacă van Gogh pictează, orice pictură pe care o creează e deja aprobată – altminteri n-ar fi creat-o de la bun început. Dacă Picasso pictează ceva, în însuşi actul pictării, pictura e aprobată. Pictorul şi-a pus inima în ea. Tu doar pătrunde mai adânc în fiinţa ta – Dumnezeu a pus acolo toate bogăţiile de care ai nevoie. El te-a aprobat, te-a acceptat. E fericit că exişti!

Însă tu nu te uiţi acolo. Tu ceri de la alţii ca un cerşetor: Aprobă-mă! Iar ei sunt tot cerşetori ca tine. Cerşetorii cer altor cerşetori. Chiar dacă te aprobă puţin, vor aştepta ca şi tu să-i aprobi pe ei. Va fi un târg. Şi gândeşte-te numai: ei nu au nimic să-ţi ofere, din moment ce ei înşişi cerşesc, iar tu ce le poţi oferi, de vreme ce şi tu cerşeşti? E nevoie doar de puţină vigilenţă şi renunţi la orice cerşit. Şi odată cu asta dispare ambiţia, dispare

egoul. Începi să trăieşti.

Dansează cât eşti viu. Respiră în beatitudine cât eşti viu. Cântă cât eşti viu. Iubeşte, meditează cât eşti viu. Iar odată ce te schimbi, odată ce schimbi focalizarea conştiinţei dinspre exterior către interior, te simţi extrem de fericit şi de binecuvântat. Simplul fapt de a simţi „eu exist" e o binecuvântare atât de mare, încât nu mai e nevoie de nimic altceva. „Eu exişti" – tot dansul, tot cântecul, toate binecuvântările sunt cuprinse în el. „Eu exist!" – Dumnezeu e cuprins în el.

Nu face din Dumnezeul tău un cerşetor. Fii un Dumnezeu! Recunoaşte-ţi dumnezeirea şi apoi nu mai ai nimic de dobândit. Trebuie doar să începi, trebuie să începi să trăieşti. Trăieşte ca un dumnezeu: acesta e mesajul meu către tine. Eu nu spun să devii un dumnezeu, spun că eşti, deci începe să trăieşti! Eşti, deci recunoaşte asta! Eşti – ţine minte! Eşti – doar dă-ţi seama de asta.

Nu ai nimic de realizat. Viaţa nu e o realizare, ci un dar. Ea ţi-a fost deja oferită. Ce mai aştepţi? Uşa e deschisă, iar gazda te-a invitat deja. Intră!

Ori de câte ori, în viaţă, am un acces de nefericire adâncă, vine întotdeauna un moment în care încep să râd de mine, simt libertatea reîntorc! ndu-se şi văd că singura problemă fusese că încetasem să mă mai iubesc. Înţelegerea aceasta, în sine, nu e, poate, deosebit de profundă, însă în momentul în care o am, sunt întotdeauna uimit să văd cât de uşor, pentru ce şi cât de mult timp am fost dispus să întorc spatele iubirii faţă de mine însumi. E problema aceasta la rădăcina suferinţei majorităţii oamenilor sau mi se întâmplă numai mie?

Nu ţi se întâmplă numai ţie. E o problemă care se află la rădăcina suferinţei majorităţii oamenilor, însă nu cu sensul pe care H dai tu.

Nu din cauză că ai încetat să te mai iubeşti ajungi să fii nefericit, ci din cauză că ai creat un sine care nu există absolut deloc. Aşa că uneori şinele acesta ireal suferă când îi iubeşte pe alţii, fiindcă o irealitate nu poate iubi.

Şi nu doar de o parte stau lucrurile aşa: două

irealităţi care încearcă să se iubească™ mai devreme sau mai târziu aranjamentul acesta va cădea. Când aranjamentul cade, tu te întorci la tine – altundeva nu mai ai unde să te duci. Aşa că te gândeşti: „Uitasem să mă iubesc pe mine”.

Într-un fel, e o mică uşurare: cel puţin, în loc de două irealităţi, acum ai una singură. Dar ce vei face iubindu-te, şi cât timp vei reuşi să te iubeşti? Şinele e ireal; el nu-ţi va permite să-l vezi prea multă vreme, pentru că e primejdios: dacă-l vezi un timp îndelungat, acest aşa-zis sine va dispărea, iar aceea va fi o adevărată eliberare de suferinţă.

Iubirea va rămâne fără adresă, neadresată altcuiva sau ţie însuţi. Iubirea va rămâne neadresată fiindcă nu are cui să-i fie adresată, iar când iubirea există, fără adresă, cunoşti o mare beatitudine.

Dar şinele acesta ireal nu-ţi va permite să-l priveşti prea multă vreme. În curând te vei îndrăgosti iar de cineva, deoarece şinele ireal are nevoie de sprijinul altor irealităţi. Aşa că oamenii se îndrăgostesc şi se dezdrăgostesc, şi iar se îndrăgostesc, şi iar se dezdrăgostesc – şi, ciudat lucru, o fac de zeci de ori şi tot nu prind ideea. Sunt nefericiţi când sunt îndrăgostiţi de cineva; sunt nefericiţi când sunt singuri şi neîndrăgostiţi – simt doar o mică uşurare, pe moment.

În India, când cineva moare, oamenii aşază acel om pe ceva asemănător cu o targă şi astfel îl cară pe umerii lor. Dar de-a lungul drumului pe care îl parcurg schimbă mereu umărul – de pe umărul stâng îl mută pe dreptul, iar după câteva minute îl mută din nou pe stângul. Când îl muţi de pe umărul stâng pe dreptul te simţi uşurat. Nu se schimbă nimic, greutatea e tot acolo, tot pe tine apasă, dar umărul acesta stâng simte un fel de uşurare. E de moment numai, fiindcă în curând o să înceapă să te doară umărul drept şi va trebui să schimbi iar.

Aşa e şi viaţa voastră. Schimbaţi mereu partenerii, gândindu-vă că poate femeia asta, poate bărbatul ăsta vă vor aduce paradisul după care aţi tânjit mereu. Dar fiecare om aduce iadul – negreşit!

Şi nimeni nu e de condamnat pentru asta, fiindcă ei fac exact acelaşi lucru pe care îl faci şi tu: poartă în ei un sine ireal, din care nu poate creşte nimic. El nu poate înflori. E gol – decorat, dar înăuntru gol şi pustiu. Atunci când vezi pe cineva de departe, persoana respectivă pare atrăgătoare. Pe măsură ce te apropii, atracţia se micşorează, Când vă întâlniţi, nu e o întâlnire, ci o ciocnire. Şi deodată vezi că persoana cealaltă e goală şi că ai fost amăgit, înşelat, fiindcă persoana cealaltă nu are nimic din ceea ce fusese promis.

Aceeaşi este situaţia celeilalte persoane în relaţie cu tine. Toate promisiunile eşuează şi deveniţi o povară unul pentru celălalt, o nefericire pe capul celuilalt, o tristeţe unul pentru altul, distructivi unul cu celălalt. Vă despărţiţi. Pentru scurtă vreme simţi o uşurare, dar irealitatea ta interioară nu te poate lăsa în starea aceasta pentru multă vreme; în curând vei căuta altă femeie, alt bărbat şi vei recădea în aceeaşi capcană. Numai feţele sunt diferite; realitatea interioară e aceeaşi – goală.

Dacă vrei cu adevărat să scapi de nefericire şi de suferinţă, atunci va trebui să înţelegi că nu ai un sine.

Atunci va fi nu doar o mică uşurare, ci o uşurare imensă. Iar dacă nu ai un sine, nevoia de celălalt dispare. Nevoia de a fi în permanenţă hrănit de celălalt era nevoia sinelui ireal. Tu nu ai nevoie de celălalt.

Şi ascultă cu atenţie: atunci când nu ai nevoie de celălalt, poţi iubi. Iar iubirea aceea nu va aduce nefericire.

Trecând dincolo de nevoi, de cerinţe, de dorinţe, iubirea devine o împărtăşire foarte delicată, o mare înţelegere. Când te înţelegi pe tine, în acea zi ai înţeles întreaga umanitate. Atunci nimeni nu te mai poate face nefericit. Ştii că ceilalţi suferă din cauza unui sine ireal şi că-şi aruncă nefericirea asupra oricui e aproape de ei.

Iubirea ta te va face capabil să ajuţi persoana pe care o iubeşti să scape de acest sine.

Iubirea îţi poate oferi un singur lucru: înţelegerea că nu exişti, că sinele tău e doar imaginar. Când înţelegerea aceasta se produce între două persoane, ea le face deodată

să devină una, fiindcă două nimicuri nu pot fi două. Două ceva – uri vor fi două, însă două nimicuri nu pot fi două: două nimicuri încep să se topească şi să fuzioneze. Ele nu pot decât să devină unul singur.

De exemplu, dacă stăm aici… Dacă fiecare dintre cei de aici este un ego, atunci sunt atâţia oameni câţi pot fi număraţi. Însă văd uneori că există nişte momente – poate de multe ori şi voi vedeţi în care e linişte deplină. Atunci nu poţi să numeri câţi oameni sunt aici. Nu există decât o singură conştiinţă, o singură tăcere, un singur nimic, o singură absenţă a oricărui sine. Şi numai în acea stare pot trăi două persoane în bucurie eternă, poate trăi orice grup într-o imensă frumuseţe. Întreaga umanitate poate trăi în mare binecuvântare.

Dar încearcă să dai de urma sinelui şi nu vei reuşi.

Faptul că nu reuşeşti să-l găseşti are o mare importanţă. Eu am spus de multe ori povestea lui Bodhidharma şi a întâlnirii lui cu împăratul chinez Wu – o întâlnire foarte stranie, foarte fecundă. La vremea aceea, împăratul Wu era poate cel mai mare împărat din lume; el domnea peste China, Mongolia, Coreea, întreaga Asie cu excepţia Indiei.

El ajunsese convins de adevărul învăţăturilor lui Gautama Buddha, însă oamenii care aduseseră mesajul lui Buddha erau învăţaţi. Niciunul dintre ei nu era mistic. Atunci s-a răspândit vestea că avea să sosească Bodhidharma şi toată împărăţia aştepta cu mare emoţie evenimentul. Deoarece împăratul Wu începuse să fie influenţat de Gautama Buddha, drept consecinţă întreaga lui împărăţie începuse să fie influenţată de aceleaşi învăţături. Şi acum un adevărat mistic, un buddha avea să vină – mare le era tuturor bucuria!

Împăratul Wu nu mai venise niciodată până atunci la graniţa dintre India şi China ca să întâmpine pe cineva. Cu mare respect l-a primit pe Bodhidharma şi i-a zis: „I-am întrebat pe toţi călugării şi învăţaţii care au venit, dar nimeni nu mi-a fost de niciun ajutor – am încercat totul. Cum să scap de acest sine? Buddha spune: «Până ce nu

devii un nonsine, nefericirea ta nu va avea sfârşit»”.

Era sincer. Bodhidharma s-a uitat în ochii lui şi a zis: „Am să stau într-un templu de pe malul râului, aproape de munte. Vino mâine dimineaţă, la patru fix, iar eu voi termina cu şinele ăsta pentru totdeauna. Dar ţine minte, vei veni neînarmat, neînsoţit de nicio gardă; trebuie să vii singur”.

Wu era puţin îngrijorat – omul era straniu! „Cum o să-mi distrugă el şinele aşa repede? E nevoie – învăţaţii au spus-o – de vieţi şi vieţi de meditaţie, abia apoi dispare şinele. Omul ăsta e bizar! Şi vrea să vin la el pe întuneric, dis-de-dimineaţă la patru, singur, până şi fără sabie, fără gărzi, neînsoţit de nimeni. Pare să fie un om ciudat – mi-ar putea face orice. Şi cum adică o să-i facă el de petrecanie sinelui pentru totdeauna? Poate să-mi facă mie de petrecanie, dar cum o să-i facă asta sinelui?”

N-a putut să doarmă toată noaptea. S-a răzgândit iar şi iar – să se ducă sau să nu se ducă? Dar era ceva în ochii acelui om, şi era ceva în vocea lui, şi era o aură de autoritate în jurul lui când a spus: „Vino la patru fix şi am să termin eu cu şinele ăsta pentru totdeauna! N-ai de ce să-ţi faci griji”.

Ce spusese el părea absurd, dar felul în care o spusese şi felul în care se uitase părea să aibă multă autoritate: omul ştia ce spune. În cele din urmă, Wu s-a hotărât să se ducă. S-a hotărât să-şi asume riscul: „În cel mai rău caz, poate să mă omoare, ce altceva să-mi facă? Am încercat totul. Nu pot să ajung la acest non-sine, iar dacă nu ajung la non-sine, nefericirea nu va avea sfârşit”.

A bătut la uşa templului, iar Bodhidharma i-a zis; „Ştiam că vei veni; mai ştiam şi că întreaga noapte aveai să te tot răzgândeşti. Dar asta nu contează, ai venit. Acum stai jos în poziţia lotus, închide ochii, iar eu am să stau în faţa ta. În momentul în care găseşti, înăuntrul tău, şinele, pune mâna pe el ca să pot eu să-l omor Ţine-l strâns şi spune-mi că l-ai prins, iar eu am să-l omor şi am terminat cu el. E chestiune de câteva minute”.

Wu s-a speriat puţin. Bodhidharma părea a fi un

nebun – e şi pictat ca un nebun; el n-a fost aşa, dar picturile sunt simbolice. Probabil că asta e impresia pe care o lăsa el oamenilor. Nu era faţa lui reală, dar probabil că asta e faţa pe care şi-o aduceau oamenii aminte. Stătea aşezat în faţa lui Wu, cu băţul lui mare în mână, şi i-a zis: „Să nu-l laşi să-ţi scape nicio clipă. Chiar în momentul în care pui mâna pe el – caută înăuntrul tău, în fiecare colţ şi colţişor – deschide ochii şi spune-mi că l-ai prins, iar eu am să termin cu el!

După aceea s-a lăsat tăcerea. A trecut o oră, au trecut două ore şi soarele răsărea, iar Wu devenise alt om. În acele două ore a privit în el, în fiecare colţ şi colţişor. A trebuit s-o facă, fiindcă omul acela stătea aşezat acolo; ar fi putut să-l pocnească zdravăn în moalele capului cu băţul lui. Te puteai aştepta la orice, la absolut orice! Omul nu avea maniere; nu era de la curtea lui Wu, aşa că Wu a trebuit să privească înăuntrul său cu mare atenţie, intens. Şi pe măsură ce privea, se relaxa, fiindcă nu găsea nicăieri şinele. În căutarea lui, toate gândurile au dispărut. Căutarea era atât de intensă, încât toată energia lui era implicată în ea, nu-i mai rămăsese energie şi pentru a gândi, pentru a dori, pentru una, pentru alta.

La răsăritul soarelui, Bodhidharma a văzut faţa lui Wu; nu mai era acelaşi om – o linişte atât de mare, o profunzime atât de mare. El dispăruse. Bodhidharma l-a scuturat şi i-a zis: „Deschide ochii – nu e acolo. Nu e nevoie să-l omor. Sunt un om nonviolent, nu omor nimic! Dar şinele acesta nu există. Din cauză că nu te uiţi niciodată către el, el continuă să existe. Există pentru că nu cauţi să-l vezi, pentru că trăieşti inconştient. Acum a dispărut”.

Trecuseră două ore, iar Wu cunoscuse o încântare imensă. Nu mai gustase niciodată o astfel de dulceaţă, o astfel de prospeţime, de noutate, de frumuseţe. Iar el nu era.

Bodhidharma îşi ţinuse promisiunea. Împăratul Wu s-a înclinat, i-a atins picioarele şi a zis: „Te rog să mă ierţi fiindcă te-am considerat nebun, te-am considerat lipsit de

maniere, ciudat, pentru că am crezut că ai putea fi periculos. Nu am cunoscut niciodată un om mai plin de compasiune decât tine... Sunt cu totul împlinit. Acum nu mai există în mine nicio întrebare".

Împăratul Wu a cerut ca atunci când va muri, pe piatra lui de mormânt să fie gravate în aur cuvintele despre Bodhidharma, pentru ca oamenii secolelor ce vor urma să ştie... „A fost odată un om care părea nebun, dar care era capabil să facă miracole. Fără să facă nimic, el m-a ajutat să fiu un non-sine. Şi de atunci totul s-a schimbat. Totul e la fel, dar eu nu mai sunt la fel, iar viaţa a devenit un cântec pur al tăcerii".

Te-ai născut curajos

Compromis nu înseamnă decât că eşti pe un teren nesigur în Loc să faci compromisuri, găseşte terenul solidf găseşte-ţi rădăcinile, individualitatea. Află ce simţi în mod sincer, găseşte sprijin în inima ta. Şi atunci, oricare ar fi consecinţele, nu contează. Cel care a ajuns la cunoaştere ştie cât se poate de bine că nu i se poate face niciun rău. Poţi să-l omori, dar nu-i poţi face rău. Jar cel care nu a ajuns la cunoaştere, acela tremură mereu, se teme în permanenţa. În teama şi în tremurul său, în tortura aceea el face mereu compromisuri cu toată lumea – ca să se pună la adăpost, ca să nu i se facă rău. Dar ce încerci tu să salvezi? Nu ai nimic de salvat

(**)

Mă simt divizat în două: jumătate din mine tinde spre necunoscut, iar cealaltă jumătate, spre tot ceea ce îmi e familiar din trecutul meu. Când sunt pe punctul de a mă desprinde de ceea ce cred eu că e al meu, mă cuprinde panica – cu toate că tânjesc după necunoscutul despre care vorbeşti. Te rog să-mi dai curajul pentru a face pasul următor.

Adevărata problemă nu e curajul; adevărata problemă este că nu înţelegi că ceea ce e cunoscut este

mort, iar necunoscutul e cel viu.

A te agăţa de cunoscut înseamnă a te agăţa de un cadavru. Nu e nevoie de curaj ca să renunţi la a mai sta agăţat de el; de fapt, e nevoie de curaj pentru a sta agăţat de un cadavru! Nu trebuie decât să vezi… ceea ce îţi e familiar, ceea ce ai trăit până acum, ce ţi-a dat? Unde te-a adus? Nu eşti în continuare gol pe dinăuntru? Nu ai în suflet nemulţumire imensă, o frustrare adâncă şi sentimentul lipsei oricărui rost? Reuşeşti, cu chiu, cu vai, să mergi înainte, să ascunzi adevărul şi să plăsmuieşti minciuni ca să poţi rămâne angajat, implicat.

Aceasta este problema: să vezi limpede că tot ceea ce ştii aparţine trecutului, s-a dus deja. E acum într-un cimitir. Vrei să fii într-un mormânt sau vrei să fii viu? Iar problema asta nu se pune doar astăzi; ea se va pune şi mâine, şi poimâine. Ea se va pune până când îţi vei da ultima suflare.

Tot ceea ce ştii, tot ceea ce acumulezi – informaţii, cunoştinţe, experienţă – în momentul în care l-ai explorat, ai încheiat cu el. Acum, cuvintele acelea goale pe care le care cu tine, încărcătura aceea moartă îţi striveşte viaţa, apasă ca o corvoadă asupra ei, te împiedică să pătrunzi într-o fiinţă vie, cuprinsă de veselie – care te aşteaptă în fiecare clipă.

Omul care înţelege este un om care moare în fiecare moment faţă de trecut şi renaşte faţă de viitor. Prezentul lui e mereu o transformare, o renaştere, o înviere. Nu e deloc o chestiune de curaj, acesta e primul lucru care trebuie înţeles, E o chestiune de claritate, de a înţelege clar ce e una şi ce e alta.

I ar în al doilea rând, ori de câte ori e în r-adevăr o chestiune de curaj, pe acesta nu ţi-l poate da nimeni. Nu e ceva ce-ţi poate fi oferit în dan E ceva cu care te naşti, atât doar că nu i-ai permis să se dezvolte, nu i-ai permis să se afirme, din cauză că întreaga societate e împotriva lui. Societatea nu vrea lei, ea vrea o turmă de oi, fiindcă atunci e uşor să înrobeşti oamenii, să exploatezi oamenii, să faci ce vrei cu ei. Atunci nu mai au suflet, sunt aproape nişte

roboţi. Tu ordoni, ei se supun. Nu sunt indivizi liberi.

Nicio societate nu te vrea curajos. Toate societăţile te vor laş, însă n-o spune nimeni atât de sincer; au găsit cuvinte frumoase pentru asta. Nu vor spune: „Fii laş” fiindcă va părea jignitor pentru persoana în cauză, iar aceasta va începe să se gândească: „De ce-ar trebui să fiu laş?” – iar un laş nu e ceva tocmai respectabil. Nu, îţi vor spune: „Fii precaut. Gândeşte-te de două ori înainte să faci saltul. Nu uita că tradiţia, religia ta e veche de mii de ani; ea are înţelepciune. Tu eşti un nou-venit, nu-ţi poţi permite să nu-i dai crezare. Nu te poţi tu compara cu ea. Tu abia ai sosit, pe când religia ta există de zece mii de ani, acumulând tot mai multă experienţă şi cunoaştere. Ea e cât un munte, tu eşti o pietricică. Nu ai cum să lupţi cu tradiţia – asta înseamnă să lupţi împotriva ta însuţi, e o atitudine autodistructivă. Nu poţi decât să te supui tradiţiei; aşa e înţelept, aşa e inteligent să procedezi. Când eşti laolaltă cu mulţimea eşti protejat, eşti în siguranţă şi eşti la adăpost de rătăciri”.

În foarte multe feluri ţi se va spune un lucru simplu: fii un laş. Rentează să fii laş; să fii curajos e periculos, fiindcă vei ajunge să fii în conflict cu toate grupurile de interese. Iar tu nu eşti decât o fiinţă umană măruntă; nu te poţi pune cu lumea întreagă.

Bunicul meu îmi spunea adeseori: „Tot ce spui tu e adevărat. Eu sunt bătrân, dar îmi dau seama că spui nişte adevăruri. Însă îţi sugerez să nu le spui nimănui, ca să nu dai de necazuri. Nu poţi să te împotriveşti lumii întregi. Poţi să spui tu adevărul, dar nu adevărul contează; contează mulţimile. Poate că cineva minte11 – şi toate religiile au făcut asta, au minţit în legătură cu Dumnezeu, au minţit în legătură cu raiul, au minţit în legătură cu o mie de lucruri – „dar mulţimea îl susţine. Minciunile sale sunt susţinute de uriaşa umanitate şi de lunga ei tradiţie. Tu eşti nimeni”.

Eram foarte apropiat de bunicul meu. Avea obiceiul să mă ia cu el la sfinţii care vizitau oraşul. Se dădea în vânt după discuţiile mele în contradictoriu cu aşa-zişii sfinţi,

prin care cream o situaţie absolut penibilă pentru sfinţii respectivi, fiindcă nu erau capabili să-mi răspundă. Însă când ne întorceam, îmi spunea: „Ţine minte, astfel de lucruri pot fi făcute în joacă, dar să nu le faci în viaţă, fiindcă vei fi singur împotriva lumii întregi. Şi nu poţi să ieşi victorios împotriva întregii lumi”.

Ultimul lucru pe care mi l-a spus a fost tot acesta, înainte să moară, m-a chemat la el şi mi-a zis: „Nu uita, să nu te pui cu lumea. Nu ai cum să ieşi învingător”.

I-am spus: „Acum eşti pe moarte. Ai fost de partea lumii şi ce-ai câştigat? Care e victoria ta? Eu nu pot să-ţi promit ceea ce-mi ceri. Vreau să-ţi fie cât se poate de clar că oricare ar fi preţul. Poate am să pierd în luptă, dar va fi lupta mea şi voi trăi o mulţumire uriaşă pentru că am fost în favoarea adevărului. Nu contează dacă am să câştig sau am să pierd – e irelevant dacă va fi o înfrângere sau o victorie. Ceea ce contează e să susţii ceea ce simţi tu că e bine”.

Curajul acesta se află în fiecare om. Nu e o calitate care trebuie exersată, ci e ceva care face parte din viaţa ta, din însăşi respiraţia ta. Singura problemă e că societatea a ridicat atâtea bariere împotriva creşterii tale naturale încât ai început să te gândeşti de unde ai putea căpăta curaj; de unde ai putea căpăta inteligenţă, de unde ai putea căpăta adevăr.

Nu e nevoie să te duci nicăieri. Ai în tine, sub formă de sămânţă, tot ceea ce vrei să fii. Dându-ţi seama de lucrul acesta şi văzând aspectul celălalt… Cu ce s-au ales oamenii care trăiesc de partea mulţimii? Au pierdut totul. De fapt, ei nici nu trăiesc vreun pic; ei doar mor. De la naştere încep să moară şi continuă să moară până-şi dau ultima suflare. Toată viaţa lor e o serie lungă de morţi. E suficient să te uiţi la mulţime. Poţi să fii în tabăra lor, dar vei avea aceeaşi soartă.

E foarte simplu, dacă ajungi să vezi: singurul mod de a trăi este să trăieşti pe cont propriu. E un fenomen individual, e o independenţă, e libertate. E o despovărare continuă de tot ceea ce e mort, astfel ca viaţa să poată

continua să crească şi să nu fie strivită sub greutatea a ceea ce e mort.

Renunţarea la lume şi la societate ţine de un spirit rebel?

Întregul trecut al omenirii e plin de aceia care au renunţat la lume şi la societate. Renunţarea a devenit parte a aproape tuturor religiilor, un principiu de bază al lor.

Rebelul renunţă la trecut. El nu va repeta trecutul; el aduce în lume ceva nou. Cei care au fugit de lume şi de societate sunt escapişti. În realitate, ei au renunţat la responsabilităţi, însă fără să-şi dea seama că în momentul în care renunţi la responsabilităţi renunţi şi la libertate. Acestea sunt complexităţile vieţii: libertatea şi responsabilităţile pleacă împreună sau rămân împreună.

Cu cât iubeşti mai mult libertatea, cu atât vei fi mai dispus să accepţi responsabilităţile. Dar în afara lumii, în afara societăţii nu există posibilitatea nici unei responsabilităţi. Şi trebuie amintit că tot ceea ce învăţăm, învăţăm datorită responsabilităţilor pe care ni le asumăm.

Trecutul a distrus frumuseţea cuvântului *responsabilitate*. El a fost transformat aproape într-un echivalent al datoriei: nu e tocmai aşa, O datorie este ceva de care te achiţi fără tragere de inimă, ca parte a sclaviei tale spirituale. Datoria faţă de bătrânii tăi, datoria faţă de soţ, datoria faţă de copii – acestea nu sunt responsabilităţi. E un lucru foarte semnificativ să înţelegi cuvântul responsabilitate. Trebuie să-l desparţi în două: respons şi *abilitate*[2]

Poţi acţiona în două moduri: unul e reacţia, celălalt e răspunsul. Reacţia vine din condiţionările tale trecute; e mecanică. Răspunsul vine din prezenţa ta, din conştienţa, din conştiinţa ta; el e non-mecanic. Iar capacitatea de a răspunde e unul dintre principiile cele mai importante ale dezvoltării. Nu urmezi niciun ordin, nicio poruncă, ci îţi urmezi pur şi simplu conştienţa ta. Funcţionezi ca o

2 în limba engleză, responsabi/ity e compus din response şi ability, care se traduc prin răspuns, respectiv capacitate. (n. trad.)

oglindă, reflectând situaţia şi răspunzându-i – nu din memorie, nu din experienţe trecute ale unor situaţii similare; nu repetându-ţi reacţiile, ci acţionând într-un mod nou, actual, în chiar acest moment. Nici situaţia nu e veche, nici răspunsul tău – ambele sunt noi. Capacitatea aceasta e una dintre calităţile rebelului.

Renunţând la lume, fugind în pădure şi-n munţi, nu faci decât să fugi de o situaţie din care ai fi putut învăţa. Într-o peşteră din Himalaya nu vei avea nicio responsabilitate, dar reţine, fără responsabilitate nu poţi creşte; conştiinţa ta va rămâne blocată. Pentru creştere e nevoie să înfrunţi, să întâmpini, să accepţi provocările responsabilităţilor.

Escapiştii sunt laşi, ei nu sunt rebeli – chiar dacă până acum aşa s-a spus, că sunt spirite rebele. Nu sunt, sunt doar laşi. N-au putut face faţă vieţii. Şi-au dat seama de slăbiciunile lor, de şubrezenia lor şi s-au gândit că e mai bine să dea bir cu fugiţii, fiindcă în felul acesta nu vor mai fi niciodată nevoiţi să stea faţă în faţă cu slăbiciunea lor, cu şubrezenia lor, nu vor mai avea de-a face cu nicio provocare. Dar fără provocări, cum ai să creşti?

Nu, rebelul nu poate renunţa la lume şi la societate, dar el renunţă cu siguranţă la multe alte lucruri. Renunţă la aşa-zisa moralitate impusă lui de către societate; renunţă la aşa-zisele valori impuse de societate; renunţă la cunoştinţele primite de la societate. Nu renunţă la societatea ca atare, ci renunţă la tot ceea ce i-a dat societatea. Aceasta este adevărata renunţare.

Rebelul trăieşte în societate, luptându-se, zbătându-se. A rămâne în mulţime şi a nu asculta de ea, ci a asculta de conştiinţa ta proprie reprezintă o oportunitate uriaşă de creştere. Te determină să dai tot ce ai mai bun din tine; îţi oferă o demnitate.

Un rebel e un luptător, un războinic. Dar cum să poţi fi un războinic într-o peşteră din Himalaya? Cu cine ai să te lupţi? Rebelul rămâne în societate, dar nu mai face parte din societate – aceasta este renunţarea lui şi aceasta este rebeliunea lui. Nu e încăpăţânat, nu e inflexibil, nu e

egoist; nu se luptă doar aşa, pur şi simplu, orbeşte.

Dacă el constată că ceva e bine, se conformează acelui lucru, dar se conformează pentru că simte el că e bine, nu pentru că aşa poruncesc alţii. Iar dacă vede că ceva nu e bine, atunci nu se conformează, oricare ar fi preţul pe care trebuie să-l plătească. Poate să accepte răstignirea, dar nu va accepta nicio sclavie spirituală.

Situaţia rebelului e extrem de pasionantă: în fiecare clipă întâlneşte în cale probleme, fiindcă societatea are un regim fix de funcţionare, un tipar fix, idealuri fixe. Iar rebelul nu poate urma acele idealuri fixe, el trebuie să-şi urmeze vocea lui interioară. Dacă inima îi spune „nu, atunci nu există cale, nu există putere prin care să fie forţat să spună „da”. Poţi să-l omori, dar nu-i poţi distruge spiritul rebel.

Renunţarea lui e mult mai mare decât a lui Gautama Buddha, a lui Mahāvīra şi a altor milioane – aceştia au renunţat pur şi simplu la societate, au fugit în pădure, în munţi. A fost o cale mai uşoară, însă foarte periculoasă deoarece e de natură a-ţi stăvili creşterea. Rebelul renunţă la societate, dar rămâne tot în ea, luptând clipă de clipă. În felul acesta el nu doar creşte, ci şi oferă societăţii ocazia să înveţe că multe lucruri nu sunt bune, dar au fost considerate a fi bune. Multe lucruri sunt imorale, dar au fost considerate morale; multe lucruri au fost considerate a fi foarte înţelepte, iar ele sunt tocmai invers.

De exemplu, toate societăţile din lume au lăudat virginitatea la femei. E un ideal universal acceptat acela ca femeia să rămână virgină până la căsătorie. Uneori există o membrană subţire, mică în vaginul unei femei, iar dacă femeia face dragoste cu cineva, bariera aceea împiedică sperma să ajungă la ovul.

Primul lucru pe care vrea să-l ştie bărbatul este dacă bariera aceea minusculă e sau nu intactă. Dacă nu e intactă, atunci fata nu e virgină. Uneori, dacă fata merge călare pe un cal sau se urcă într-un pom sau are un accident, bariera se poate rupe, se poate fisura, chiar dacă fata e virgină. În Evul Mediu era imposibil să-i faci rost de

un soţ, de aceea existau doctori care confecţionau o membrană artificială şi o fixau acolo pentru ca femeia să pară virgină, indiferent dacă era sau nu astfel. Prostia n-are limite.

De fapt, virginitatea nu ar trebui să facă parte dintr-o societate cu adevărat înţelegătoare. Virginitate înseamnă că femeia nu află cu ce va avea de-a face după căsătorie. O societate mai plină de compasiune va permite băieţilor şi fetelor să cunoască sexul înainte de a se căsători, ca ei să ştie exact ce urmează, să ştie ce vor să aleagă. Unei femei ar trebui să i se permită a cunoaşte cât mai mulţi bărbaţi posibil înainte de căsătorie şi acelaşi lucru e valabil şi în cazul bărbatului – fiindcă înainte de a te hotărî asupra unui partener potrivit, singura cale de a afla care e acela este să ai experienţe cu mulţi parteneri, cu oameni de diferite tipuri.

Însă neştiinţa a fost propusă în numele virginităţii, în numele moralităţii.

Neştiinţa nu poate fi susţinută sub nicio formă. Dacă în lume oamenii căsătoriţi sunt atât de nefericiţi, unul dintre motivele principale este acela că nu li s-a permis ca înainte de căsătorie să cunoască multe femei, mulţi bărbaţi; altminteri ar fi ales, în mai mare cunoştinţă de cauză, persoana potrivită, care le corespunde în mod armonios.

Sunt consultaţi astrologi, de parcă stelelor le-ar păsa cu cine te căsătoreşti tu, de parcă stelelor le-ar păsa de tine în vreun fel sau altul! Sunt consultaţi ghicitori în palmă, ca şi cum în palma ta ar fi linii care pot da indicii cu privire la partenerul potrivit. Sunt consultate horoscoape… toate aceste lucruri sunt absolut irelevante. Momentul naşterii tale şi momentul naşterii femeii nu au nicio legătură cu viaţa pe care ai s-o trăieşti. Dar acestea sunt raţionalizări. În felul acesta omul îşi spune că a apelat la toate modalităţile posibile pentru a găsi partenerul potrivit.

Nu există decât o singură modalitate de a găsi partenerul potrivit, iar aceea este să le permiţi băieţilor şi

fetelor să aibă relaţii cu cât mai mulţi parteneri şi cât mai multe partenere cu putinţă, ca să poată afla diferenţele dintre diverşii bărbaţi, dintre diversele femei. Apoi pot ajunge să-şi dea seama cu cine sunt total opuşi, cu cine au o relaţie neutră şi cu cine simt o potrivire armonioasă şi pasională. Un alt mod de a găsi partenerul potrivit în afară de acesta nu există.

Un spirit rebel va trebui să cerceteze în mod lucid orice ideal, oricât de străvechi, şi să răspundă conform conştienţei şi înţelegerii sale, nu conform condiţionărilor societăţii. Aceasta este adevărata renunţare.

Lao Tzu, un rebel autentic – mai autentic decât Gautama Buddha şi Mahāvīra, fiindcă a rămas în lume şi a luptat în lume a trăit ghidat de lumina lui proprie, luptând, nu fugind. Înţelepciunea lui era atât de mare încât împăratul i-a propus să-i devină prim-ministru. El a refuzat, spunând: „N-o să meargă, fiindcă e puţin probabil ca noi doi să ajungem la aceleaşi concluzii asupra diverselor lucruri. Tu trăieşti în funcţie de idealurile pe care le-ai preluat de la strămoşii tăi, eu trăiesc în funcţie de conştiinţa mea proprie4. Dar împăratul a insistat: el nu vedea să fie vreo problemă.

În prima sa zi la curte, i-a fost adus un hoţ: acesta fusese prins în fapt în timp ce fura de la cel mai bogat om din capitală şi a recunoscut că fura. Lao Tzu le-a dat şase luni de închisoare amândurora, şi bogătaşului, şi hoţului. Bogătaşul a întrebat: „Poftim? Eu am fost jefuit, eu sunt victimă şi eu primesc pedeapsă? Nu eşti în toate minţile? Nu s-a mai pomenit în toată istoria ca un om ai cărui bani au fost furaţi să fie pedepsit”.

Lao Tzu a zis: „De fapt, tu ar trebui să primeşti mai multe luni în închisoare decât hoţul – sunt mult prea milostiv cu tine fiindcă ai adunat toţi banii oraşului. Ai impresia că banii cad din cer? Cine i-a sărăcit într-atât pe oamenii aceştia încât sunt nevoiţi să devină hoţi? Tu eşti responsabil pentru asta.

Şi aceasta va fi judecata mea în cazul fiecărui furt; ambele persoane vor merge la închisoare. Infracţiunea ta e

mult mai gravă, infracţiunea lui e o nimica toată. El e sărac şi tu eşti responsabil pentru asta. Iar dacă a furat şi el câţiva gologani din averea ta, n-a comis cine ştie ce infracţiune. Banii aceia aparţin multora dintre săracii de la care i-ai luat tu. Tu te-ai îmbogăţit din zi în zi, iar tot mai mulţi oameni au sărăcit din zi în zi".

Bogătaşul s-a gândit: „Omul ăsta pare nebun, complet nebun". A zis: „Vreau să mi se permită să-l văd pe împărat". Era atât de bogat, încât şi împăratul mai împrumuta bani de la el. I-a povestit împăratului cele întâmplate, zicându-i: „Dacă nu îl îndepărtezi de la curte pe omul acesta, vei ajunge după gratii la fel ca mine – fiindcă de unde ai tu toate bogăţiile? Dacă eu sunt un infractor, tu eşti un infractor cu mult mai mare".

Împăratul a văzut logica celor spuse de acesta. I-a zis lui Lao Tzu: „Poate că ai avut dreptate când ai spus că ne va fi greu să ajungem la aceleaşi concluzii. Eşti eliberat din funcţie".

Omul acesta era un rebel; el trăia în societate, se străduia să răzbată în societate. O minte rebelă nu poate gândi decât aşa cum a făcut-o el. El nu reacţiona – altminteri existau precedente şi cărţi de drept. El nu căuta în cărţile de drept despre precedente; el căuta în el însuşi, privea situaţia de faţă. De ce sunt atât de mulţi oameni săraci? Cine e responsabil pentru asta? Cu siguranţă cei care au devenit prea bogaţi sunt adevăraţii criminali.

Un rebel va renunţa la idealurile, la morala, la religia, la filosofiile, la ritualurile şi la superstiţiile societăţii, dar nu la societate, în sine. El nu e un laş, e un războinic. Trebuie să lupte ca să-şi croiască drum propriu şi trebuie să deschidă cărări şi pentru alţi rebeli care vor urma.

În ceea ce priveşte lumea… iar lumea şi societatea nu sunt acelaşi lucru. În trecut, aşa-zişii oameni religioşi au renunţat şi la societate, şi la lume, la ambele. Rebelul va lupta împotriva societăţii, va renunţa la idealurile acesteia şi va iubi lumea – fiindcă lumea, existenţa e însăşi sursa vieţii noastre. A renunţa la ea înseamnă a fi împotriva

vieţii. Însă toate religiile au fost împotriva vieţii, au negat viaţa.

Rebelul ar trebui să afirme viaţa. El va aduce cu el toate acele valori care fac lumea mai frumoasă, mai atrăgătoare, care fac ca lumea să fie mai bogată. Lumea aceasta e lumea noastră, noi facem parte din ea, ea face parte din noi; cum să renunţăm la ea? Unde ne putem duce ca să renunţăm la ea? Lumea e şi în peştera din Himalaya la fel de mult pe cât e în piaţă.

Lumea trebuie să primească de la tine hrană, fiindcă şi ea îţi oferă hrană. Lumea trebuie să fie respectată, fiindcă ea e însăşi sursa vieţii tale. Toată seva care curge prin tine, toate bucuriile şi celebrările pe care le cunoşti vin din existenţa însăşi. În loc să fugi de ea, ar trebui să te cufunzi mai adânc în ea; ar trebui să-ţi trimiţi rădăcinile către surse mai adânci de viaţă şi de iubire şi de râsete. Ar trebui să dansezi şi să celebrezi.

Celebrarea ta te va aduce mai aproape de existenţă, căci existenţa e într-o permanentă celebrare. Bucuria ta, beatitudinea ta, tăcerea ta vor aduce tăcerile stelelor şi ale cerului; pacea ta cu care vei întâmpina existenţa va deschide uşile tuturor misterelor cuprinse în ea. Nu există altă cale de a deveni iluminat.

Lumea nu trebuie condamnată, ea trebuie respectată. Rebelul va cinsti existenţa, el va avea o reverenţă imensă faţă de viaţă în toate formele în care există ea – faţă de bărbaţi, faţă de femei, faţă de pomi, faţă de munţi, faţă de stele. Oricare ar fi forma în care există viaţa, rebelul va avea faţă de aceasta o adâncă reverenţă. Aceasta va fi recunoştinţa lui, aceasta va fi rugăciunea lui, aceasta va fi religia lui, aceasta va fi revoluţia lui.

A fi rebel reprezintă începutul unui cu totul alt fel de viaţă, unui cu totul alt stil de viaţă; e începutul unei umanităţi noi, al unui om nou.

Aş vrea ca întreaga lume să fie rebelă, fiindcă numai în rebeliunea aceea vom înflori pentru a ne împlini potenţialul, ne vom răspândi miresmele. Nu vom fi indivizi reprimaţi, aşa cum a rămas omul veacuri de-a rândul… cel

mai reprimat animal. Chiar şi păsările sunt cu mult mai libere, cu mult mai naturale, cu mult mai în armonie cu natura. Când răsare soarele, el nu bate la uşa fiecărui pom, „Trezeşte-te, noaptea s-a sfârşit”. El nu se duce la fiecare cuib de păsări: „Începeţi să cântaţi, e vremea trilurilor”. Nu, de îndată ce răsare soarele, florile încep să se deschidă de la sine. Iar păsările încep să cânte – nu fiindcă li se porunceşte de sus, ci dintr-un impuls interior de neoprit, dintr-o bucurie, dintr-o beatitudine.

Eram odată profesor la un colegiu sanscrit. Fiindcă nu erau disponibile imediat dormitoare destinate profesorilor, iar eu eram singur, au aranjat să stau într-un cămin studenţesc. Era un colegiu sanscrit, care urma tradiţia: în fiecare dimineaţă, toţi studenţii trebuia să se trezească la patru dimineaţa, să facă un duş rece şi până la cinci să fie aliniaţi pentru rugăciune.

Mulţi ani de zile m-am trezit singur dimineaţa devreme de tot, înainte să se lumineze… iar ei nici măcar nu-şi dăduseră seama că venisem ca profesor, fiindcă nu începusem încă să predau.

A fost o greşeală din partea guvernului să mă trimită la colegiul acela, fiindcă eu n-aveam calificarea necesară pentru a preda sanscrita. A durat şase luni până când guvernul şi-a îndreptat greşeala. Birocraţia se mişcă cel mai încet, aşa cum lumina se mişcă cel mai repede. Cele două sunt la polii opuşi: lumina şi birocraţia.

Aşadar, eu n-aveam treabă acolo, iar studenţii n-aveau idee că sunt profesor… şi în loc de rugăciune ei îl înjurau pe Dumnezeu, înjurau directorul, înjurau tot ritualul; în frigul iernii să faci un duş rece – era absolut obligatoriu. Eu auzeam tot ce se petrecea şi mi-am zis: „Ciudat… în loc să se roage, ei fac tocmai opusul. Poate că aceşti şase ani petrecuţi în acest colegiu vor fi suficienţi pentru ei: nu se vor mai ruga niciodată, cât vor trăi. Nu se vor mai trezi niciodată devreme, niciodată. Aceşti şase ani de tortură le vor ajunge pentru toată viaţa”.

I-am zis directorului: „Nu e bine să faci ca rugăciunea să fie obligatorie. Rugăciunea nu poate fi

făcută obligatorie: iubirea nu poate fi făcută obligatorie”.

El mi-a răspuns: „Nu, nu e o chestiune de obligaţie. Chiar dacă elimin ordinul de a fi efectuată obligatoriu, tot se vor ruga”.

I-am spus: „Încearcă”.

A eliminat ordinul. În afară de mine, nimeni nu s-a mai trezit la patru. M-am dus şi am bătut la uşa directorului la ora patru. El însuşi dormea – el dormea întotdeauna, nu participa niciodată la rugăciune. I-am zis: „Acum vino şi vezi; nici măcar un singur student din cinci sute nu s-a trezit şi niciunul nu se roagă”.

Păsările nu cântă din obligaţie. Cucul nu cântă ca urmare a unui ordin prezidenţial, nu cântă din cauză că s-a dat alarma; el se veseleşte pur şi simplu împreună cu soarele, cu pomii.

Existenţa e o celebrare permanentă. Florile şi-au deschis petalele nu pentru că au primit vreun ordin s-o facă. Nu e o datorie, e un răspuns – un răspuns faţă de soare, e respect, rugăciune, recunoştinţă. Un rebel trăieşte natural, răspunde natural, se simte acasă şi în largul lui în sânul existenţei. E o fiinţă existenţială. Acesta defineşte corect rebelul: fiinţa existenţială. Existenţa e templul lui, existenţa e sfânta scriptură a lui, existenţa e întreaga lui filosofie. El nu e un existenţialist, ci e un existenţial; trăieşte experienţa vie.

E în largul lui cu arborii, cu râurile, cu munţii. El nu renunţă, nu are o atitudine de condamnare; nu are decât o mare preţuire în inima lui, şi gratitudine. Pentru mine, gratitudinea aceasta e singura rugăciune.

Unde s-a produs greşeala? De ce întâmpină oamenii noul cu mare reticenţă şi cu frică, în loc să-l întâmpine cu bucurie nerăbdătoare?

Noul nu vine din tine, el vine de dincolo. El nu face parte din tine. E în joc tot trecutul tău. Noul aduce o discontinuitate în viaţa ta aşa cum a fost ea până acum; de aici, frica. Ai trăit într-un anume fel, ai gândit într-un anume fel, ţi-ai clădit o viaţă confortabilă pe baza credinţelor tale. Apoi vine ceva nou şi bate la uşă. Acum

tot tiparul tău trecut va fi perturbat. Dacă permiţi noului să intre, nu vei mai fi niciodată acelaşi, noul te va transforma.

E riscant. Nu se ştie niciodată unde te va duce noul. Vechiul îţi e cunoscut, familiar; trăieşti cu el de mult timp, îl ştii. Noul îţi e nefamiliar. Se poate dovedi un prieten sau se poate dovedi un duşman, nu se ştie; nu e chip să ştii. Singurul mod de a afla e să-i permiţi să intre; de aici neliniştea, teama.

Şi nu poţi nici să-l respingi întruna, fiindcă vechiul încă nu ţi-a dat ceea ce cauţi. Vechiul ţi-a tot promis, dar promisiunile n-au fost împlinite. Vechiul e familiar, dar jalnic. Noul poate că va fi incomod, însă există posibilitatea să-ţi aducă beatitudinea. Aşadar, nu poţi nici să-l respingi, nici să-l accepţi; de aceea oscilezi, tremuri, fiinţa ta trece printr-un chin. E ceva firesc, nu s-a produs nicio greşeală. Aşa a fost dintotdeauna, aşa va fi întotdeauna.

Încearcă să înţelegi apariţia noului. Orice om din lume vrea să devină nou, fiindcă nimeni nu e satisfăcut de vechi. Nimeni nu poate fi vreodată satisfăcut de vechi, fiindcă, orice ar fi, îţi e deja cunoscut. Odată cunoscut, a devenit repetitiv; odată cunoscut, a devenit plictisitor, monoton. Vrei să te descotoroseşti de el. Vrei să explorezi, vrei să te aventurezi. Vei să devii nou, însă cu toate acestea, când noul îţi bate la uşă, te dai înapoi, te retragi, te refugiezi în vechi. Aceasta e dilema.

Cum devenim noi? – şi orice om vrea să devină nou. E nevoie de curaj, şi nu de un curaj obişnuit; e nevoie de un curaj extraordinar. Iar lumea e plină de laşi, de aceea oamenii au încetat să mai evolueze. Cum poţi să evoluezi, dacă eşti un laş? De fiecare dată când ţi se înfăţişează o oportunitate nouă, tu te dai înapoi, închizi ochii. Cum ai putea să evoluezi? Cum ai putea să fii? Doar te prefaci că eşti.

Şi din cauză că nu poţi evolua, trebuie să găseşti substitute pentru evoluţie. Tu nu poţi evolua, dar contul tău din bancă poate evolua; acesta e un substitut. Pentru aşa ceva nu e nevoie de curaj; merge perfect cu laşitatea

ta. Contul din bancă creşte mereu, iar tu începi să crezi că tu eşti cel care creşte. Devii mai respectabil. Renumele tău creşte, iar tu ai impresia că tu creşti? Atunci nu faci decât să te amăgeşti. Numele tău nu e totuna cu tine, nici faima ta nu e totuna cu tine. Contul tău bancar nu e totuna cu fiinţa ta. Dar dacă te gândeşti la fiinţa ta începi să tremuri, căci dacă vrei să creşti acolo va trebui să te lepezi de orice urmă de laşitate.

Cum devenim noi? Nu devenim noi prin noi înşine. Noutatea vine de dincolo, să zicem de la Dumnezeu. Noutatea vine din existenţă. Mintea e întotdeauna veche. Mintea nu e niciodată nouă, ea reprezintă acumularea trecutului. Noutatea vine de dincolo; ea e un dar de la Dumnezeu. E de dincolo şi are parfumul acelui tărâm.

Necunoscutul şi incognoscibilul, tărâmul de dincolo poate pătrunde cu uşurinţă în tine. El poate pătrunde în tine pentru că tu nu eşti niciodată închis etanş şi izolat; nu eşti o insulă. Poate că tu ai uitat de tărâmul de dincolo, dar el n-a uitat de tine. Copilul poate să uite de mamă, dar mama n-a uitat de copil. Partea poate că a început să creadă: „Sunt separata, dar întregul ştie că nu eşti separat, întregul are acces la tine. El e în continuare în contact cu tine. De aceea noul continuă să vină, chiar dacă nu-l primeşti cu braţele deschise. El vine în fiecare dimineaţă, vine în fiecare seară. Vine într-o mie de feluri. Dacă ai ochi să vezi, vei vedea cum vine încontinuu la tine.

Dumnezeu se revarsă întruna asupra ta, dar tu eşti capsulat în trecutul tău. Eşti aproape într-un fel de mormânt. Ai devenit insensibil. Din cauza laşităţii tale, ţi-ai pierdut sensibilitatea. A fi sensibil înseamnă că vei simţi noul – iar emoţia noului, pasiunea pentru nou şi aventura vor răsări în tine şi vei începe să păşeşti în necunoscut, neştiind încotro te duci.

Mintea e de părere că aşa ceva e o nebunie. Mintea e de părere că nu e raţional să părăseşti vechiul. Dar Dumnezeu e întotdeauna noul. De aceea nu putem folosi timpul trecut sau timpul viitor când vorbim de Dumnezeu.

Nu putem spune: „Dumnezeu a fost”, nu putem

spune „Dumnezeu va fi”. Nu putem folosi decât prezentul: „Dumnezeu este” El e mereu proaspăt, neînceput. Şi are acces la tine.

Reţine, orice lucru nou care vine în viaţa ta e un mesaj de la Dumnezeu. Dacă îl accepţi, eşti religios. Dacă îl respingi, eşti nereligios. Omul nu trebuie decât să se relaxeze un pic mai mult ca să accepte noul; să se deschidă un pic mai mult, ca să lase noul să pătrundă. Renunţă la orice împotrivire atunci când Dumnezeu pătrunde în tine.

Aceasta este toată semnificaţia rugăciunii sau meditaţiei – te deschizi, spui „da”, spui „intră”. Spui: „Te-am aşteptat şi te-am tot aşteptat şi-ţi mulţumesc pentru că ai venit”. Întotdeauna primeşte noul cu bucurie mare. Chiar dacă uneori noul te pune în dificultate, tot merită. Chiar dacă uneori noul te duce într-un şanţ, tot merită, fiindcă numai prin greşeli înveţi şi numai prin dificultăţi creşti. Noul va aduce dificultăţi. De aceea alegi vechiul – el nu aduce nicio dificultate. El e un adăpost, o mângâiere.

Şi numai noul, acceptat în mod profund şi total, te poate transforma. Nu poţi aduce noul în viaţa ta; noul vine singur. Poţi fie să-l accepţi, fie să-l respingi. Dacă-l respingi, rămâi o piatră, închis şi mort. Dacă-l primeşti, devii o floare, începi să te deschizi... iar în deschiderea aceea e celebrare.

Numai pătrunderea noului te poate transforma, nu există altă cale de transformare. Dar reţine, nu are nimic de-a face cu tine şi cu eforturile tale. Dar faptul că nu are nimic de-a face nu înseamnă că tu trebuie să încetezi să mai acţionezi, ci înseamnă să acţionezi fără voinţă sau direcţie sau impuls din trecutul tău. Căutarea noului nu poate fi o căutare obişnuită, fiindcă ţinta ei e noul. Cum ai putea să-l cauţi? Nu-l cunoşti, nu l-ai întâlnit niciodată. Căutarea noului va fi pur şi simplu o explorare deschisă. Nu ştii dinainte. Trebuie să începi într-o stare de neştiinţă şi trebuie să păşeşti inocent ca un copil captivat de posibilităţi – şi infinite sunt posibilităţile.

Nu poţi face nimic ca să creezi noul fiindcă tot ceea ce vei face va ţine de trecut, va veni din trecut. Dar

aceasta nu înseamnă că trebuie să încetezi să mai acţionezi. Ci înseamnă să acţionezi fără voinţă sau direcţie sau impuls din trecut. Acţionează fără nicio voinţă sau direcţie sau impuls din trecut – şi aceasta înseamnă să acţionezi în mod meditativ. Acţionează spontan. Lasă momentul să fie decisiv

Şi nu-ţi impune decizia ta proprie, căci decizia va veni din trecut şi va distruge noul. Tu acţionează pur şi simplu clipă de clipă, ca un copil. Abandonează-te cu desăvârşire momentului de acum – şi vei găsi în fiecare zi deschideri noi, lumină nouă, înţelegere nouă. Iar acele noi înţelegeri te vor schimba în permanenţă. Într-o zi, vei vedea deodată că eşti nou în fiecare clipă. Vechiul nu mai dăinuie, vechiul nu mai pluteşte în jurul tău ca un nor. Eşti ca o picătură de rouă, proaspăt şi tânăr.

Reţine, un buddha trăieşte clipă de clipă. E ca şi cum un val se ridică în ocean, un val maiestuos. Cu mare bucurie şi dans se înalţă el, cu speranţă şi vise să atingă stelele. Apoi, pentru o clipă, joaca, şi apoi valul dispare. Va veni din nou, va avea o altă zi. Va dansa din nou şi din nou va pieri. La fel e şi Dumnezeu – vine, dispare, vine din nou, dispare. La fel e şi conştiinţa de buddha. În fiecare moment ea vine, acţionează, răspunde şi dispare. Din nou vine şi apoi dispare. E atomică.

Între două momente e o pauză; în pauza aceea, Buddha dispare. Vă spun un cuvânt, apoi dispar. Apoi spun un alt cuvânt şi sunt aici, apoi iar dispar. Vă răspund, iar după aceea nu mai sunt. Răspunsul vine din nou, apoi nu mai sunt. Intervalele acelea, spaţiile acelea goale menţin prospeţimea, fiindcă numai moartea poate menţine un om absolut viu.

Mori o singură dată, după şaptezeci de ani. În mod firesc, acumulezi gunoiul a şaptezeci de ani. Un Buddha moare în fiecare clipă – nu se acumulează niciun gunoi, nu se acumulează nimic, nimic nu e posedat. De aceea spunea Buddha că a poseda semne înseamnă a fi un impostor, fiindcă orice posesie ţine de trecut. A nu poseda semne înseamnă a fi un Buddha.

Gândiţi-vă numai – fiecare clipă răsare, asemenea unei respiraţii. Inspiri, expiri. Din nou inspiri, din nou expiri. Fiecare respiraţie care intră e viaţă şi fiecare respiraţie care iese e moarte. Te naşti cu fiecare respiraţie care intră, mori cu fiecare respiraţie care iese. Lasă ca fiecare moment să fie o naştere şi o moarte. Atunci vei fi nou.

Dar noul acesta nu are nimic de-a face cu trecutul tău, cu voinţa ta, cu direcţia ta, cu impulsul tău, ci înseamnă să acţionezi spontan. Nu e vorba de o reacţie, ci de un răspuns. Tot ceea ce faci pornind de la trecut e vechi, aşa că nimeni nu poate face nimic nou din proprie iniţiativă.

A vedea aceasta înseamnă a încheia cu vechiul şi cu trecutul şi cu tine însuţi. Asta e tot ce putem face. Dar e maximumul, e totul. Când ai încheiat cu vechiul, noul poate să urmeze, poate să nu urmeze. Nu contează. Însăşi dorinţa de nou e o dorinţă veche. Atunci eşti cu desăvârşire deschis. Chiar şi a cere noul reprezintă o dorinţă veche.

Un buddha nici măcar nu cere noul. Nu are nicio dorinţă către o direcţie anume, nicio dorinţă că „ar trebui să fie aşa”. Dacă există vreo dorinţă, vei duce lucrurile în direcţia respectivă, îţi vei impune voinţa asupra lucrurilor. Caută să vezi viaţa lipsit de orice dorinţă. Vezi viaţa fără niciun fel de condiţii. Vezi viaţa aşa cum e – *yatha*. *bhutam* – şi vei fi încontinuu reînnoit, reîntinerit.

Aceasta este adevărata semnificaţie a învierii. Dacă înţelegi aceasta, te vei elibera de memorie, de memoria psihologică. Memoria e un lucru mort. Memoria nu e adevărul şi nici nu va putea vreodată să fie, deoarece adevărul e mereu viu, adevărul e viaţă; memoria e persistenţa a ceea ce nu mai este. Ea înseamnă să trăieşti într-o lume fantomatică, însă ea ne cuprinde, ea e închisoarea noastră. De fapt, ea e noi. Memoria creează nodul, complexul numit „eu”, egoul. Şi în mod firesc entitatea aceasta falsă numită „eu” se teme în permanenţă de moarte. De aceea îţi e frică de nou.

Acest „eu” se teme, nu adevăratul tu. Fiinţa nu cunoaşte frica, dar egoului îi e frică, fiindcă egoul se teme foarte tare să nu moară. El e artificial, e arbitrar, e confecţionat. Se poate destrăma în orice moment. Iar când pătrunde noul, apare frica. Egoul se teme, s-ar putea dezmembra. Cumva a reuşit până acum să se menţină la un loc.

să se menţină unitar, iar acum apare ceva nou – va fi ceva zguduitor. De aceea nu accepţi noul cu bucurie. Egoul nu-şi poate accepta propria moarte cu bucurie – cum să-şi poată accepta propria moarte cu bucurie?

Dacă n-ai înţeles că nu eşti egoul, nu vei putea să primeşti noul. Odată ce ai văzut că egoul e memoria ta trecută şi nimic altceva, că nu eşti memoria ta, că memoria e exact ca un biocomputer, că e o maşină, un mecanism, că are rol utilitar, dar că tu eşti mai presus de ea.» Tu eşti conştiinţă, nu memorie. Memoria e cuprinsă în conştiinţă, tu eşti conştiinţa însăşi.

De exemplu, vezi pe cineva mergând pe stradă. Îţi aminteşti faţa lui, dar nu-ţi poţi aminti numele. Dacă ai fi memoria, ar trebui să-ţi aminteşti şi numele. Însă tu spui: „Recunosc faţa, dar nu-mi aduc aminte numele”. Atunci începi să cauţi în memorie, intri în memoria ta, cauţi încoace, cauţi încolo şi brusc numele iese la suprafaţă şi spui: „Da, aşa-l cheamă”. Memoria e arhiva ta. Tu eşti cel care caută în arhivă, nu eşti memoria în sine. Şi se întâmplă de multe ori ca, dacă devii prea tensionat în încercarea de a-ţi aminti ceva, să devină dificil să-ţi aminteşti acel lucru, din cauză că însăşi tensiunea, însăşi încordarea la care e supusă fiinţa ta nu permite memoriei să elibereze informaţia pe care o ceri. Încerci şi tot încerci să-ţi aminteşti numele cuiva şi acesta nu vine, chiar dacă spui că-ţi stă pe limbă. Ştii că ştii, dar totuşi numele nu vrea să vină.

E destul de ciudat; dacă tu eşti memoria, atunci cine te împiedică şi cum de nu vine? Şi cine e cel care spune: „Ştiu, dar nu-mi vine acum”? Şi apoi încerci din răsputeri şi cu cât încerci mai mult, cu atât mai dificil devine. Apoi,

sătul de toată chestia, te duci în grădină să te plimbi şi, deodată, pe când te uiţi la trandafiri, numele apare, iese la suprafaţă.

Memoria ta nu e totuna cu tine. Tu eşti conştiinţă, memoria e conţinut. Însă memoria e întreaga energie vitală a egoului. Memoria e, desigur, veche şi se teme de nou. Noul poate fi deranjant, noul poate fi în aşa fel încât să nu fie digerabil. Noul poate aduce necazuri. Vei fi nevoit să te modifici şi să te remodifici. Va trebui să te reajustezi. Lucrul acesta pare anevoios.

Pentru a fi nou, e necesar să te desidentifici de ego. Odată desidentificat de acesta, nu-ţi mai pasă dacă el trăieşte sau moare. De fapt, ştii că indiferent dacă trăieşte sau moare, el e deja mort. E un mecanism. Foloseşte-l, dar nu fi folosit de el. Egoul se teme în permanenţă de moarte din cauză că e arbitrar. De aici frica. Aceasta nu răsare din fiinţă, nu poate răsări din fiinţă, deoarece fiinţa e viaţă. Cum poate viaţa să se teamă de moarte? Viaţa nu are ştiinţă de moarte.

Frica răsare din arbitrar, din artificial, din ceea ce, de bine, de rău, s-a închegat într-un tot, din fals, din contrafăcut. Însă un astfel de abandon, o astfel de moarte e cea care îl face pe om să fie viu. A muri în ego înseamnă a te naşte în fiinţă, în Dumnezeu.

Noul este un mesager de la Dumnezeu, noul e un mesaj din partea existenţei. E o evanghelie. Ascultă de nou, du-te împreună cu noul. Ştiu că-ţi este frică. În ciuda fricii, du-te cu noul, iar viaţa ta va deveni tot mai bogată şi mai bogată, iar tu vei putea într-o zi să eliberezi splendoarea întemniţată.

Uneori, după o experienţă de meditaţie, mă simt extraordinar de bine şi de plin de lumină şi atunci mi e frică să nu fiu din nou influenţat de oameni, aşa încât să recad în vechea mea minte. Ai putea spune ceva despre energii şi experienţe şi despre modul în care putem merge prin piaţă fără să fim influenţaţi de alţi oameni, care nu au o energie atât de bună?

Lucrul fundamental pe care trebuie să-l ţii minte este

acela că, atunci când te simţi bine, când eşti într-o stare de extaz, să nu începi să te gândeşti că aceasta va fi starea ta permanentă. Trăieşte momentul cât mai plin de bucurie, cât mai plin de voioşie cu putinţă, ştiind perfect că a venit şi va pleca – exact aşa cum o adiere vine în casa ta, cu tot parfumul şi cu toată prospeţimea ei, şi iese pe uşa cealaltă.

Acesta este lucrul fundamental. Dacă începi să gândeşti în termeni de permanentizare a momentelor tale extatice, deja ai început să le distrugi. Când vin, fii recunoscător; când pleacă, mulţumeşte existenţei. Rămâi deschis. Se va întâmpla de multe ori – nu discrimina, nu căuta să alegi. Rămâi neutru.

Da, vor exista momente în care vei fi nefericit. Şi ce dacă! Există oameni care sunt nefericiţi şi care nu au cunoscut nici măcar un singur moment de extaz; tu eşti norocos. Chiar în toiul nefericirii, adu-ţi aminte că aceasta nu va fi permanentă; va trece şi ea, aşadar n-o lăsa să te tulbure prea mult. Rămâi destins. Asemenea zilei şi nopţii, există momente de bucurie şi există momente de tristeţe; acceptă-le ca făcând parte din dualitatea naturii, ca fiind însuşi felul în care sunt lucrurile.

Tu eşti doar un privitor: nu devii nici fericirea, nu devii nici nefericirea. Fericirea vine şi pleacă, nefericirea vine şi pleacă. Un singur lucru rămâne mereu – mereu şi mereu – iar acela e privitorul, cel care observă ca un martor. Încetul cu încetul, înrădăcinează-te tot mai mult şi mai mult în privitor. Vor veni zile şi vor veni nopţi… vor veni vieţi şi vor veni morţi… va veni succesul, va veni eşecul. Dar dacă eşti centrat în privitor – fiindcă el reprezintă singura realitate din tine totul e un fenomen trecător.

Măcar pentru o clipă, încearcă să simţi ceea ce spun. Fii un privitor. Nu te agăţa de niciun moment doar fiindcă e frumos şi nu respinge niciun moment din cauză că e nefericit. Încetează să mai faci asta. De vieţi întregi procedezi aşa. Deocamdată n-ai reuşit nimic în felul ăsta şi nici n-ai să reuşeşti vreodată. Singurul mod de a transcende, de a te ridica deasupra este să găseşti un loc

de unde să poţi privi toate aceste fenomene schimbătoare fără să te identifici cu ele.

Îţi voi spune o poveste sufistă foarte veche…

Un rege şi-a chemat înţelepţii de la curte şi le-a zis: „Urmează să-mi fac un inel foarte frumos. Am unul dintre cele mai bune diamante posibile. Vreau să pun înăuntrul inelului un mesaj care să-mi poată fi de ajutor într-un moment de disperare covârşitoare. Mesajul trebuie să fie foarte scurt, ca să poată fi ascuns în inel, sub diamant".

Erau cu toţii înţelepţi, erau cu toţii mari învăţaţi; ar fi fost capabili să scrie tratate grandioase. Dar să-i dea un mesaj nu mai lung de două-trei cuvinte, care să-l ajute în momente de disperare cruntă… S-au gândit, au căutat în cărţile lor, dar n-au putut găsi nimic.

Regele avea un slujitor bătrân, care îi era aproape ca un tată – fusese slujitorul tatălui său. Mama regelui murise de timpuriu, iar slujitorul acesta avusese grijă de el, aşa că nu era tratat ca un slujitor. Regele avea faţă de el un imens respect. Bătrânul i-a zis: „Eu nu sunt un înţelept, nu sunt un învăţat; dar ştiu mesajul – fiindcă nu există decât un singur mesaj. Iar oamenii aceştia nu ţi-l pot da; el nu poate fi dat decât de către un mistic, de un om care s-a cunoscut pe sine. În îndelungata mea viaţă la palat, mi-a fost dat să întâlnesc tot felul de oameni, iar printre ei am întâlnit odată un mistic. Fusese şi el un oaspete al tatălui tău, iar eu am fost cel care s-a ocupat de el. La plecare, în semn de mulţumire pentru serviciile mele, mi-a dat acest mesaj", şi bătrânul l-a scris pe o bucăţică de hârtie. L-a împăturit şi i-a zis regelui: „Să nu-l citeşti, să-l ţii ascuns în inel. Deschide-l numai când orice altceva a dat greş, când nu mai există cale de ieşire".

Acel moment a venit nu peste multă vreme. Ţara a fost invadată, iar regele şi-a pierdut regatul. Fugea pe calul său ca să-şi salveze viaţa, iar duşmanii erau pe urmele lui. El era singur; ei erau mulţi. A ajuns într-un loc unde cărarea se termina, a ajuns într-un punct mort. Nu se putea întoarce, ar fi însemnat să dea peste duşman; acesta se apropia, se auzeau copitele cailor. Înainte nu se putea

duce, iar altă cale nu mai era…

Deodată şi-a adus aminte de inel. L-a deschis, a scos hârtia şi a găsit acolo un mesaj extraordinar de preţios. Stătea scris atât: „Şi asta va trece”. O mare tăcere l-a cuprins când a citit această propoziţie: „Şi asta va trece”.

Şi a trecut.

Totul trece: nimic nu dăinuie în lumea aceasta. Duşmanii care îl urmăreau pesemne că s-au rătăcit prin pădure, pesemne că au apucat-o pe o altă cărare; încet, tropotul copitelor s-a stins, până când nu s-a mai auzit deloc.

Regele le-a fost cum nu se poate mai recunoscător slujitorului şi misticului necunoscut. Cuvintele acelea s-au dovedit miraculoase. A împăturit hârtia, a pus-o la loc în inel, şi-a adunat oastea din nou şi şi-a recucerit regatul. Iar în ziua în care intra victorios în capitala lui, pretutindeni era sărbătoare, muzică, dans – iar el se simţea foarte mândru de el.

Bătrânul era prezent şi mergea pe lângă trăsură. El i-a zis regelui: „Acesta este de asemenea un moment potrivit ca să citeşti mesajul”.

Regele i-a zis: „Ce vrei să spui? Acum sunt victorios, oamenii sărbătoresc. Nu sunt lovit de disperare, nu sunt într-o situaţie fără ieşire”.

Bătrânul i-a spus: „Ascultă. Sfântul mi-a spus aşa: mesajul ăsta nu e numai pentru restrişte, el e şi pentru ceasurile de veselie. Nu e numai pentru atunci când vei fi înfrânt: e şi pentru atunci când ieşi victorios – nu doar când eşti cel de pe urmă, ci şi când eşti primul”.

Iar regele a deschis inelul, a citit mesajul: „Şi asta va trece”. Şi deodată aceeaşi pace, aceeaşi tăcere, în mijlocul mulţimilor jubilând, celebrând, dansând… dar mândria, egoul dispăruse.

Totul trece.

Regele l-a rugat pe bătrânul servitor să vină să şadă alături de el în trăsură. L-a întrebat: „Mai e şi altceva? Totul trece… Mesajul tău mi-a fost de un ajutor imens”.

Bătrânul i-a zis: „Al treilea lucru pe care l-a spus

sfântul a fost: «Adu-ţi aminte că totul trece. Doar tu rămâi: tu rămâi pururi ca un martor»”.

Deci acesta este răspunsul la întrebarea ta: totul trece, dar tu rămâi. Tu eşti realitatea; orice altceva nu e decât un vis. Visele frumoase şi coşmarurile se succedă pe rând… Dar nu contează dacă e un vis frumos sau un coşmar; ceea ce contează e cel care vede visul. Văzătorul este singura realitate.

În Orient, noi nu avem nimic în genul filosofiei, învăţaţii au tradus cuvântul oriental darshem, care înseamnă „faptul de a vedea”, prin „filosofie”, întrucât nu au găsit un alt mod de a-i capta înţelesul. Însă între cele două nu există nici cea mai mică legătură; filosofie înseamnă *gândiref* nu vedere. Un orb se poate gândi la lumină, dar n-o poate vedea; cel care are ochi poate să vadă lumina şi atunci nu mai are nevoie să se gândească la ea. În Orient nu există nimic asemănător cu filosofia; în Occident nu există nimic asemănător darshanului. Eu am inventat un cuvânt al meu care să traducă termenul de darshem, iar acela e fiiosia. Filo înseamnă iubire, iar sta înseamnă a vedea. *Sofia* înseamnă gândire, sta înseamnă vedere. Şi întregul Orient a lucrat secole la rând într-o singură dimensiune: aceea a găsirii văzătorului. Dincolo de el nu ai unde să te mai duci; el reprezintă absolutul. Totul e în faţa lui: el se află în spatele întregii realităţi, iar totul se schimbă în permanenţă…

Eşti copil, vei deveni un tânăr, apoi vei îmbătrâni. Eşti viu, vei muri – totul se schimbă în permanenţă.

Dar cel care vede e ceva absolut veşnic.

Doar o mică străfulgerare a lui şi toate problemele tale vor începe să dispară, fiindcă o perspectivă cu totul nouă îşi va face apariţia – o nouă viziune, un nou mod de a trăi, un nou mod de a vedea lucrurile, de a vedea oamenii, de a răspunde situaţiilor. Iar cel care vede e întotdeauna prezent, douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru; indiferent ce faci sau nu faci, el e acolo. E acolo de secole, de o veşnicie, aşteptând ca tu să devii conştient de el.

Poate din cauză că e acolo dintotdeauna, de aceea ai

uitat de el. Ceea ce e evident e întotdeauna dat uitării. Adu-ţi aminte de el atunci când ai o stare de bine, o euforie; adu-ţi aminte de el când suferi, când eşti nefericit. Adu-ţi aminte de el în orice ambianţă, în orice stare de spirit – adu-ţi încontinuu aminte de el. În curând vei fi capabil să rămâi centrat în el, nu va mai fi nevoie să-ţi aminteşti.

Iar ziua aceea e ziua cea mai mare din viaţa unui om. În ziua aceea te iluminezi. În ziua aceea te trezeşti. În ziua aceea Zorba se transformă în Buddha.

Croieşte-ţi drumul mergând

Atunci când vezi un asfinţit frumos, te bucuri de frumuseţea lui… când vezi un Buddha, bucură-te de omul acela, bucură-te de autenticitatea lui, de tăcere, bucură-te de adevărul la a căruz realizare a ajuns acel om, dar nu deveni un adept al său. Toţi adepţii se rătăcesc. Rămâi tu însuţi – căci acest om, Gautama Buddha, a găsit adevărul fiindcă a rămas el însuşi. Toate aceste frumoase nume – Lao Tzu, Chuang Tzu, lieh Tzu, Bodhidharma, Nagarjuna, Pitagora, Socrate, Heradit toţi purtătorii acestor nume frumoase, care i-au inspirat pe mulţi oameni, n-au fost niciodată inspiraţi de nimeni. În felul acesta şi-au protejat ei originalitatea; aşa au rămas ei înşişi.

e

Anarhie nu înseamnă decât absenţa autorităţii, ceea ce e frumos. Dar în limbajul obişnuit, ea are înţelesul de absenţă a disciplinei. De ce confuzia aceasta? Ai putea vorbi despre disciplină, mai ales în relaţie cu rebeliunea?

Anarhie e unul dintre cele mai frumoase cuvinte din limbajul uman. Da, el înseamnă absenţa autorităţii.

Înseamnă că eşti acceptat ca un individ independent; nu mai eşti un sclav.

Întrebarea ta este: de ce, în mintea oamenilor, a căpătat *anarhie* conotaţia de absenţă a disciplinei? E un fenomen psihologic foarte simplu. Toată disciplina pe care

ai cunoscut-o ţi-a fost impusă de autoritate. Autoritatea părinţilor te-a disciplinat – ce să mănânci, ce să nu mănânci, când să mănânci, când să te culci şi când să te trezeşti. Ce să faci şi ce să nu faci n-a fost niciodată chestiune de decizie a ta, proprie. Părinţii au fost prima ta autoritate, exact aşa cum Dumnezeu Tatăl a fost prima autoritate pentru Adam şi Eva. El era tatăl, ei erau copiii, iar el le spunea să nu mănânce din pomul cunoaşterii, să nu mănânce din pomul vieţii veşnice. Autoritatea te disciplinează.

Apoi mai sunt profesorii din şcoală, preotul din biserică, din templu, rabinul din sinagogă şi sunt cu toţii figuri autoritare. Trebuie să faci ce spun ei, altminteri vei fi pedepsit într-un fel sau altul, fie aici, fie după moarte.

În mod firesc, autoritatea şi disciplina au început să fie asociate una cu alta. Aşa că, ori de câte ori autoritatea e înlăturată, te gândeşti că acum nu mai ai nevoie de disciplină.

În realitate însă, când autoritatea e înlăturată, atunci e nevoie reală de disciplină. Acum nu mai e nimeni care să-ţi dea vreun ordin; e responsabilitatea ta să trăieşti o viaţă ordonată, disciplinată. De ce? Fiindcă acela care trăieşte fără ordine începe să se dezarticuleze, să-şi piardă coeziunea. Viaţa sa începe să-şi piardă armonia. Un om care nu cunoaşte disciplina trăieşte o viaţă care nu poate fi numită cu adevărat omenească; el recade în lumea regnului animal.

Disciplina te face să fii unitar, îţi dă o anumită cristalizare. Iar fără cristalizarea aceea nu poţi să fii mai conştient. Autoritatea e sclavie pentru tine. Disciplină înseamnă să trăieşti o viaţă organică, armonioasă.

Nu trebuie decât să vezi cum autoritatea a distrus omenirea de-a lungul secolelor. Începe chiar cu începuturile… A fost porunca autoritară a lui Dumnezeu ca Adam şi Eva să nu mănânce din aceşti doi pomi ai cunoaşterii şi ai vieţii veşnice. Şi care a fost rezultatul? Rezultatul a fost nesupunerea. Orice supunere care îţi e impusă cu forţa dă naştere în tine, dacă ai oarece vână,

nesupunerii. Vrei să faci tocmai opusul.

Când am citit prima dată povestea lui Adam şi a Evei şi a izgonirii lor, m-am dus la tatăl meu şi i-am arătat povestea. El mi-a zis: „Dar de ce mi-o arăţi mie?”

I-am spus: „Ţi-o arăt ca să înţelegi: fără niciun «trebuie» şi niciun «nu trebuie», altminteri o să încalc poruncile. Nici măcar Dumnezeu n-a reuşit; n-o să reuşeşti. Povestea e foarte clară”.

Mi-a zis: „Tragi concluzii foarte ciudate! Povestea e spusă pentru ca oamenii să nu încalce poruncile, iar tu tragi concluzia că povestea spune că oamenii n-ar trebui să fie autoritari”.

I-am spus: „E cât se poate de clar – fiindcă în Grădina Edenului erau milioane de pomi; dacă Dumnezeu n-ar fi fost atât de prost, nu cred că Adam şi Eva ar fi găsit până în ziua de azi pomul cunoaşterii şi pomul vieţii. El e responsabil pentru nesupunerea lor, iar dacă trebuie cineva să fie pedepsit, acela e Dumnezeu. Aşa că eu nu-ţi spun decât că, dacă-mi ceri să fac ceva, eu am să fac exact opusul, oricare ar fi consecinţele. Se poate să-mi fac rău mie, se poate să-ţi fac rău ţie, se poate să fac rău oricui, dar un lucru e clar: supunerea n-o să fie calea mea în viaţă. Poţi, fără îndoială, să-mi dai sfaturi, dar întotdeauna eu voi alege ce să fac sau să nu fac”. Toată familia mea dădea în permanenţă de bucluc. Şi era firesc…

În oraşul meu era un râu foarte frumos. Dar era un râu de munte, aşa că în sezonul ploilor devenea brusc prea mare, imens, iar vara se micşora. În timpul ploilor, curentul era atât de mare încât să treci râul înot însemna aproape să chemi moartea. Eu însă i-am spus tatălui meu: „Râul ăsta e o provocare continuă pentru mine. Aşa că sunt gata – chiar dacă e să mor, am să trec râul ăsta atunci când va fi viitura mai mare”.

Atunci ajunge lat de aproape 1, 6 km şi îţi trebuie cam trei, patru ore să-l traversezi. Iar curentul e atât de puternic, încât nu-l poţi traversa direct. Curentul te împinge mereu în josul râului, aşa că atunci când ajungi – dacă mai eşti viu –, ajungi undeva la 8 – 9, 5 km mai jos pe

malul celălalt. Şi atunci trebuie să mergi pe jos 19 km în susul râului ca să poţi reveni în locul din care ai pornit iniţial, îţi ia o zi întreagă.

Tatăl meu mi-a zis: „Să nu faci asta”.

I-am spus: „Văd că nu mă sfătuieşti, ci îmi porunceşti. Am s-o fac”.

Toată familia a fost cuprinsă de agitaţie: „Tu eşti atât de mic, iar ceea ce vrei să faci e primejdios. Nimeni n-a mai încercat vreodată; nici cei mai buni înotători din oraş n-au îndrăznit”.

I-am zis: „Asta o face să fie cu atât mai mult o provocare”.

M-am împotrivit întregii familii. M-au şi ameninţat că, dacă mă întorceam viu, n-aveau să mă lase să mai intru în casă* Le-am spus: „Nu-i nimic. Am să stau afară din casă”.

A fost dificil. Am trecut prin momente în care mi-am zis: „S-ar putea să nu mai ajung pe malul celălalt. A fost foarte solicitant, extenuant, dar am reuşit. Şi apoi a trebuit să merg pe jos 19 km în susul râului.

Spre seară m-am întors. N-am intrat în casă, m-am aşezat pe trepte. Au fost cu toţii miraţi să mă vadă, să vadă că mă întorsesem viu. Mama m-a întrebat: „De ce nu intri în casă?”

I-am spus: „Ai pus condiţia ca, şi dacă mă întorc viu, să nu mai intru în casă. Aşa că stau pe scări. Dacă aveţi ceva împotrivă, pot să stau pe drum”.

Tatăl meu a venit şi m-a luat în casă. Mi-a zis: „Ne pare rău. Nu ne-am aşteptat nicio clipă să reuşeşti. Nu ştii în ce agonie am rămas toată ziua”.

I-am spus: „Dar extazul pe care l-am simţit eu – în comparaţie cu el, agonia ta nu înseamnă nimic. Sugestia mea e ca data viitoare să vii şi tu cu mine. Îi invit pe toţi unchii să vină cu mine. E un efort uriaş, însă odată dus până la capăt, ceva în tine se cristalizează. Mă simt mai puternic ca niciodată!”

La şcoală era încontinuu o problemă, fiindcă nu credeam în autoritate.

Am iubit pălăriile încă de când eram mic, dar la

şcoală a trebuit să renunţ la ele, fiindcă erau obligatorii; nu puteai veni la şcoală fără pălărie. Familia mea mi-a zis: „Dar ţie îţi plac atât de mult pălăriile!”

I-am spus: „Îmi plac pălăriile, dar libertatea o iubesc mai mult… chiar mai mult decât îmi iubesc capul! Dacă trebuie să-mi pierd capul, am să-l pierd de bunăvoie, dar nu pot să-mi pierd libertatea. Am fost chemat de director să mă duc mâine la el şi abia aştept întâlnirea”.

Directorul credea că o să mă ameninţe şi cu asta treaba e rezolvată. Am intrat în cabinetul lui şi i-am zis: „Înainte să începi să mă ameninţi – şi ştiu că ai obiceiul să apelezi la pedepse corporale să ştii că dacă-mi faci vreun rău, mă duc direct la secţia de poliţie. Pedeapsa corporală a fost scoasă în afara legii, e ilegală; îţi vei provoca necazuri fără să fie nevoie. Eu nu vreau să dai de necaz. Aşa că, mai întâi, uită tot ce aveai de gând să faci. De la bărbat la bărbat, să discutăm întreaga chestiune. Dacă poţi să mă convingi… mie îmi plac foarte mult pălăriile, însă dacă îmi porunceşti pur şi simplu, atunci nu e chip să mă faci să port pălării”. L-am întrebat: „Ce legătură are pălăria cu educaţia? Măreşte ea inteligenţa unui om?”

Mi-a răspuns: „Nu mi-am pus niciodată întrebarea asta”.

I-am zis: „Atunci gândeşte-te, iscodeşte; consultă autorităţi mai înalte. Trebuie să-mi demonstrezi că pălăria are vreo relevanţă. Eu am venit la şcoală să fiu educat. Dacă pălăria ajută inteligenţa, sunt absolut dispus s-o port. Dar trebuie să dovedeşti asta”.

În India, punjabi sunt singurii oameni care poartă mereu acoperământ pe cap. Ei folosesc turbane; lucrul acesta face parte din religia lor. Un sikh trebuie să poarte acoperământul, altfel nu e un sikh. Şi au reputaţia de a fi cei mai neinteligenţi oameni din ţară. Bengali sunt cei care nu poartă nimic pe cap şi au reputaţia de a fi cei mai inteligenţi oameni din ţară. Nici un singur punjabi n-a dovedit o inteligenţă de renume mondial. Punjabi n-au primit Premii Nobel. Însă bengali au căpătat recunoaştere mondială. Ei au primit Premiul Nobel pentru ştiinţă,

Premiul Nobel pentru literatură şi tot felul de alte premii.

I-am spus directorului: „Aceasta dovedeşte că turbanele obstrucţionează inteligenţa bieţilor sikh. Bengali, fără nicio căciulă, fără niciun turban, fără nicio pălărie, par să aibă minţi mai vioaie, sunt mai inteligenţi. Ei au creat cea mai bună literatură din toată India, cea mai bună poezie, cea mai bună artă, iar limbajul lor e o frumuseţe. Chiar şi când doi bengali se ceartă, nu te poţi gândi că se ceartă, limba lor are o dulceaţă”.

Directorul mi-a zis: „O să te chem când o să am răspunsul, dar pari să fii un caz dificil”.

I-am spus: „Aşa e. Dar cheamă-mă numai când ai dovada”.

Am rămas fără acoperământ pe cap de-a lungul tuturor anilor de şcoală. Cum era firesc, mulţi alţi elevi au încetat să mai poarte berete. Într-o zi, directorul m-a chemat şi mi-a zis: „Asta e prea de tot! Nu porţi beretă şi răspândeşti un fel de rebeliune, de nesupunere. Acum nici alţii nu mai poartă berete”.

I-am zis: „Eu n-am spus nimănui nimic: sunt liberi să poarte sau să nu poarte beretă. Un lucru e clar, nu mi-ai adus niciun argument să-mi dovedeşti că ajută inteligenţa. Îţi pot spune că n-ar trebui să porţi nici tu pălărie! E sub demnitatea ta. De ce-ţi distrugi inteligenţa fără niciun motiv?”

În colegiu purtam o robă lungă, cu un *lungi* înfăşurat în jurul corpului, aşa cum se poartă în India, şi fără nasturi la robă, astfel că pieptul era dezgolit. Şi eram foarte sănătos şi robust, aveam vreo optzeci şi şase de kilograme. Directorul mi-a zis: „E împotriva codului vestimentar să vii la colegiu fără nasturi”.

I-am spus: „Atunci schimbă codul vestimentar, fiindcă pieptul meu are nevoie de aer. Iar eu hotărăsc în funcţie de nevoile mele, nu în funcţie de ideea altcuiva cu privire la etichetă”.

În primul an de colegiu, am câştigat concursul universitar de dezbateri pe toată India, iar profesorul însărcinat – a murit între timp, Indrabahadur Khare – era

un om îmbrăcat cum se cuvine. Tot ce ţinea de el era aşa cum se cuvine. M-a dus la un studio foto din apropiere de colegiu, fiindcă voiau să-mi apară poza în ziare, în reviste şi în special în revista colegiului: câştigasem concursul pe toată India şi eram abia în anul întâi de colegiu. Dar el a fost încordat tot drumul până acolo. Când am intrat în studio, mi-a zis: „Scuză-mă, dar fără nasturi cum o să arăţi în fotografie?”

I-am spus: „Am să arăt ca mine! N-ai câştigat tu dezbaterea, eu am câştigat-o. Iar când dezbăteam nu aveam nasturi, deci care e problema acum? Dacă pot să câştig dezbaterea fără nasturi, înseamnă că fotografia mea trebuie să fie fără nasturi!*

Mi-a zis: „Fă lucrul următor” – era un om de statură foarte mică – „ia haina mea, o să-ţi vină. Pune-o peste roba ta şi o să arate frumos”.

I-am spus: „Atunci mai bine treci tu aici şi o să arate cum nu se poate mai nimerit. Fă tu poza”.

Mi-a zis: „Asta nu se poate. Se va obiecta. Directorul va spune: «Asta e fotografia ta, iar…»”.

Şi-atunci i-am zis: „Ar trebui să reţii, fotografia mea trebuie să arate ca mine. Nu pot să folosesc haina ta. Ori ies în fotografie fără nasturi, ori nu mă interesează să fac nicio fotografie. Hotărăşte tu”.

A trebuit să hotărască în favoarea unui lucru foarte nelalocul lui. Mi-a zis: „N-am mai făcut niciodată un lucru nelalocul lui şi nu permit niciodată nimănui să facă nimic nelalocul lui. Dar tu pari ciudat”.

I-am spus: „Nu e nelalocul lui!” Fiecare copil se naşte gol – e cât se poate de la locul lui. Fiecare animal e gol, iar asta e cât se poate de la locul său. Dar există oameni dependenţi de a face lucrurile în mod cuviincios.

Am auzit că în Anglia de pe vremea Victoriei, doamnele îşi îmbrăcau câinii, fiindcă nu se cădea ca o doamnă să aibă lângă ea un câine dezbrăcat. Iar câinele nu ştie nimic despre bunele maniere – dacă un câine întâlneşte o doamnă din specia lui, s-ar putea să aibă o erecţie, lucru cât se poate de necuvenit în public. Ar putea

chiar încerca să facă dragoste – în public! Nu, trebuie acoperit în totalitate. Nu poate să aibă o erecţie în public, nu poate să facă dragoste în public din cauza hainelor. Şi veţi fi surprinşi: până şi picioarele scaunelor erau acoperite cu haine – fiindcă sunt „picioare”, iar picioarele unei doamne nu trebuie să se vadă. Prostia omenească e nesfârşită.

Am luptat împotriva autorităţii toată viaţa. Dar n-am uitat niciodată diferenţa – dimpotrivă, cu cât am luptat mai mult împotriva cuiva care-mi impunea autoritatea lui, cu atât am încercat de unul singur să fiu disciplinat. Fiindcă acum sunt singur, nu mă poate disciplina nimeni, trebuie să mă disciplinez eu însumi; în caz contrar voi începe să mă dezintegrez, nu voi putea să am o individualitate integrată.

Eu cred în disciplină.

Cuvântul „disciplină” e foarte frumos. El vine de la o rădăcină care înseamnă învăţare: un om al disciplinei e un om care învaţă mereu, un om care e întotdeauna gata să înveţe. E un om care e mereu deschis să înveţe fără prejudecăţi, fără concluzii preconcepute. Un bigot nu poate să înveţe. Un creştin nu poate să înveţe, un hindus nu poate să înveţe, un budist nu poate să înveţe. Ei au acceptat deja concluziile fără nicio experienţă proprie în acest sens. Sunt oameni închişi.

Disciplină înseamnă că rămâi deschis. Cuvântul vine de la aceeaşi rădăcină ca şi discipol. Discipol înseamnă cineva care e gata să înveţe. Discipol înseamnă cineva care nu e habotnic, care nu e dominat de prejudecăţi, care nu are credinţe neverificate prin experienţă proprie, care ştie ce ştie şi care ştie ce nu ştie; toate acestea îi sunt foarte limpezi. Iar când deasupra ta nu există nicio autoritate, atunci tu eşti autoritatea – o responsabilitate imensă, o mare libertate.

Ai spus odată că avem o lume foarte frumoasă, care însă e pe mâinile cui nu trebuie. Aprob lucrul acesta cu toată fiinţa mea. Îl simt Dar cum putem opri acele mâini lacome care torturează natura şi înrobesc fiinţele umane,

dacă nu ne luptăm şi nu ne batem? Nu este distrugerea vechiului necesară pentru construirea noului?

Aceasta este una dintre cele mai vechi capcane în care a căzut omul iar şi iar. Da, spun că lumea e una foarte frumoasă, dar că e pe mâinile cui nu trebuie – imediat mintea ta începe să se gândească cum să distrugă acei oameni malefici, cum să ia lumea din mâinile lor. În Loc să te transformi pe tine, în loc să-ţi transformi mintea proprie, tu începi imediat să gândeşti în termeni de politică. Eu vorbesc religios, tu interpretezi imediat în mod politic ce spun eu.

Şi pare logic, fiindcă pare cât se poate de îndreptăţit: „Cum putem opri acele mâini lacome care torturează natura şi înrobesc fiinţele umane, dacă nu ne luptăm şi nu ne batem?" Dar dacă te lupţi şi te baţi, ai impresia că vei putea să transformi lumea şi situaţia în care se află ea? Luptându-te şi bătându-te nu vei face decât să devii asemenea celor împotriva cărora lupţi; aceasta este una dintre legile fundamentale ale vieţii. Alege-ţi duşmanii cu foarte mare atenţie! Prietenii ţi-i poţi alege fără să-ţi pese. Nu ai de ce să-ţi faci griji în legătură cu prietenii, fiindcă nu aceştia au impact asupra ta, ei nu se întipăresc în mintea ta aşa cum o fac duşmanii. Cu duşmanul trebuie să ai mare grijă, căci cu el te vei lupta. În luptă va trebui să foloseşti aceleaşi strategii, aceleaşi tactici ca el şi vei folosi strategiile şi tacticile acelea ani şi ani la rând. Ele te vor condiţiona. Aşa se întâmplă mereu, de secole.

Iosif Stalin s-a dovedit a fi un ţar mult mai primejdios decât ţarii care conduseseră Rusia înainte să preia comunismul conducerea. De ce? Fiindcă învăţase strategia de la ţari. Luptând cu ţarii, a trebuit să înveţe căile şi mijloacele întrebuinţate de aceştia. După ce o viaţă întreagă se luptase, recursese la violenţă, în momentul în care a venit la putere, Stalin era un ţar, evident cu mult mai periculos, fiindcă ieşise biruitor împotriva ţarilor, ceea ce înseamnă că era mai viclean decât ei, mai violent, mai ambiţios, mai machiavelic, altminteri i-ar fi fost imposibil să învingă ţarii.

Şi a făcut acelaşi lucru, la o scară mult mai mare: a depăşit toţi ţarii! Toţi ţarii puşi la un loc nu săvârşiseră niciodată atâta violenţă, nu uciseseră atât de mult cât a făcut-o Stalin singur. Învăţase lecţia atât de bine, încât se bănuieşte că Lenin, conducătorul revoluţiei, a fost otrăvit, încetul cu încetul, de Iosif Stalin, sub pretextul că i se administrează medicamente. Era bolnav, iar sub pretextul tratamentului a fost treptat otrăvit şi ucis. Câtă vreme Lenin era în viaţă, Stalin rămânea omul numărul trei, fiindcă mai exista un om, Lev Troţki, care era numărul doi. Aşa că primul lucru era cum să-l elimine pe Lenin – l-a ucis pe Lenin iar al doilea era cum să-l omoare pe Troţki. L-a ucis şi pe Troţki, iar după aceea puterea a ajuns în mâinile lui, iar odată aflat la putere a început să omoare pe toată lumea. Toţi membrii Politbiuro-ului, membrii comunişti din înalta conducere, au fost ucişit pe rând, de Stalin. Din cauză că ştiau cu toţii strategiile, a trebuit să fie înlăturaţi.

Lucrul acesta s-a întâmplat cu toate revoluţiile din lume.

Când spun că lumea aceasta e o lume foarte frumoasă, dar că e pe mâinile cui nu trebuie, ceea ce vreau să spun nu e că trebuie să porniţi la luptă împotriva celor în ale căror mâini se află ea. Eu vreau să spun doar atât: vă rog să nu fiţi voi acei oameni care distrug lumea, atâta tot.

Eu nu îndemn la revoluţii, eu îndemn la rebeliune, iar diferenţa e foarte mare. Revoluţia e politică, rebeliunea e religioasă. Revoluţia cere să vă organizaţi într-un partid, într-o armată şi să luptaţi împotriva duşmanilor. Rebeliune înseamnă să fiţi rebeli ca indivizi; pur şi simplu abandonaţi acest obicei. Măcar voi n-ar trebui să distrugeţi natura.

Iar dacă tot mai mulţi şi mai mulţi oameni se retrag din societate, lumea poate fi salvată. Aceea va fi o adevărată revoluţie – nonpolitică; ea va fi spirituală. Dacă tot mai mulţi oameni lasă în urmă vechea minte şi modalităţile ei de a acţiona, dacă tot mai mulţi oameni devin iubitori, dacă tot mai mulţi oameni sunt neambiţioşi, dacă tot mai mulţi oameni îşi pierd interesul faţă de politică, faţă de prestigiu, faţă de respectabilitate…

Asta este sannyasul. Sannyas înseamnă să renunţi la jocul vechi, mârşav şi să-ţi trăieşti viaţa pe cont propriu. Nu e o luptă împotriva vechiului, înseamnă pur şi simplu să ieşiţi din ghearele vechiului – iar acesta este singurul mod de a-l şubrezi, singurul mod de a-l distruge. Dacă milioane de oameni din lume ar ieşi, pur şi simplu, din mâinile politicienilor, politicienii ar muri de la sine. Nu poţi lupta împotriva lor. Dacă lupţi, devii la rândul tău un politician. Dacă te baţi cu ei, devii la rândul tău lacom, ambiţios; în felul acesta nu rezolvi nimic.

Retrage-te din societate. Şi ai la dispoziţie o viaţă scurtă: s-ar putea să fii aici timp de cincizeci, şaizeci, şaptezeci de ani – nu poţi spera că vei putea să transformi lumea, dar poţi spera să te bucuri de lumea aceasta şi s-o iubeşti.

Foloseşte viaţa aceasta ca pe o ocazie de a celebra cât mai mult cu putinţă. N-o irosi bătându-te şi luptându-te.

Eu nu creez aici o forţă politică, nu, absolut deloc. Toate revoluţiile politice au eşuat atât de total, încât numai orbii mai pot crede în ele. Cei care au ochi vor avea inevitabil o învăţătură nouă de oferit. Abordarea aceasta e una nouă! A mai fost pusă în practică şi în trecut, dar nu pe o scară largă. Noi trebuie să o aplicăm pe o scară foarte largă – milioane de oameni trebuie să se retragă din societate! Când spun să vă retrageţi din societate, nu vreau să spun că trebuie să părăsiţi societatea şi să plecaţi în munţi. Trăiţi în societate, dar părăsiţi ambiţia, părăsiţi lăcomia, părăsiţi ura. Trăiţi în societate şi fiţi iubitori, şi trăiţi în societate fără să deveniţi cineva.

Aceasta este esenţa pură a sannyasului: să trăieşti fără să fii cineva, fără lăcomie, fără ambiţie. Şi atunci te poţi bucura şi poţi celebra. Iar celebrând şi bucurându-te, vei răspândi undele de extaz către ceilalţi oameni.

Putem schimba întreaga lume, dar nu prin bătălii – nu de data asta. Ajunge! Trebuie să schimbăm lumea aceasta prin celebrare, prin dans, prin cântec, prin muzică, prin meditaţie, prin iubire, nu prin luptă.

Vechiul trebuie, fără îndoială, să înceteze pentru ca noul să poată exista, dar te rog să nu interpretezi greşit ceea ce spun eu.

Cel care a pus întrebarea este italian, iar realitatea este că Italia modernă este mult prea politică; întreaga gândire este politică. Mintea italienească este în întregime obsedată de politică. Poate că unul dintre motive e acela că sunt sătui până-n gât de Vatican şi de papă şi de toate prostiile astea. Le-a ajuns până peste cap şi acum au luat-o către extrema cealaltă.

Cu siguranţă, vechiul trebuie să înceteze – dar vechiul e în tine, nu în afara ta. Eu nu vorbesc despre vechea structură a societăţii; eu vorbesc despre vechea structură a minţii tale, care trebuie să înceteze să mai existe, ca să-şi poată face apariţia noul. Iar dacă o singură persoană renunţă la vechea structură a minţii, ea creează un spaţiu atât de mare în care ceilalţi să-şi transforme viaţa, încât e incredibil, inimaginabil, uluitor. O singură persoană care se transformă pe sine devine un element declanşator; apoi mulţi alţii încep să se schimbe. Prezenţa sa devine un agent catalizator.

Aceasta este rebeliunea pe care o predau eu: leapădă vechea structură, leapădă vechea lăcomie, leapădă vechiul idealism. De vino o persoană tăcută, meditativă, iubitoare; fii mai mult în dans şi apoi vezi ce se întâmplă. Cineva, mai devreme sau mai târziu, ţi se va alătura inevitabil în dansul tău, iar după aceea tot mai mulţi şi mai mulţi oameni. Aşa s-a întâmplat aici.

Lao Tzu spune că nu e nevoie să ieşi din camera ta; totul se poate întâmpla în timp ce trăieşti în camera ta. Însă Lao Tzu a trebuit să iasă în lume. El mergea din sat în sat, călare pe bivolul lui. Eu i-am urmat întru totul sfatul – nu ies niciodată din camera mea. Îmi duc viaţa în camera mea, iar voi aţi venit cu toţii din diverse colţuri ale lumii. E un miracol! De ce-aţi venit? Şi mult mai mulţi alţii sunt pe drum; vor ajunge în curând. Locul acesta va deveni o forţă extraordinară în lume, o forţă transformatoare în lume. Se va petrece o explozie spirituală – însă noi nu vom lupta cu

nimeni şi nu ne vom bate cu nimeni.

Eu nu am înclinaţii politice. Sunt cu totul împotriva politicii. Da, vechiul trebuie să înceteze pentru ca noul să existe – dar vechiul trebuie să înceteze înăuntrul vostru şi atunci noul îşi va face apariţia. Iar odată ce noul apare în voi, el e molipsitor, e contagios; el începe să se răspândească spre alţi oameni.

Bucuria e contagioasă! Râzi, şi vei vedea că şi alţii vor începe să râdă. La fel e şi în cazul tristeţii: fii trist, iar cineva care se va uita la faţa ta lungă se va întrista brusc. Nu suntem separaţi, suntem legaţi, aşa că atunci când inima cuiva începe să râdă, multe alte inimi sunt atinse – uneori chiar inimi aflate la depărtare.

Voi aţi venit din locuri foarte îndepărtate; cumva râsul meu a ajuns la voi, cumva iubirea mea a ajuns la voi. Cumva, în vreun fel misterios, fiinţa mea v-a atins fiinţa şi aţi venit aici în ciuda tuturor dificultăţilor. O mie de obstacole au fost ridicate şi vor fi ridicate tot mai multe şi mai multe. Cu toate că eu nu lupt împotriva nimănui, celor de la putere tot le e frică, din cauză că ei nu pot concepe că poate exista un om care nu are înclinaţii politice. Ei nu pot crede că poate exista un om care poate atrage mii de oameni şi care nu va folosi puterea acestor oameni ca să obţină o oarecare putere politică, un anumit statut politic. Nu pot crede una ca asta! Cum să creadă? Ei nu pot înţelege decât în felul lor.

Aşa că politicienilor le e frică şi ridică tot felul de bariere, însă asta nu va opri pe nimeni să vină. De fapt, asta îmi va fi de un ajutor imens! Va deveni o provocare pentru toţi oamenii curajoşi. Poate împiedica câţiva laşi – şi e bine că-i împiedică, fiindcă nu vor fi de niciun folos aici. De fapt, va fi un fel de triere: numai cei care pot beneficia datorită prezenţei mele vor ajunge aici. Aşa că e bine; e bine că se ridică obstacole, oricare ar fi ele.

Dar eu nu vă învăţ să luptaţi împotriva a nimic. Ori de câte ori luptaţi împotriva a ceva, deveniţi reacţionari – fiindcă *chiar este* o reacţie; devii obsedat de ceva, eşti împotriva acelui lucru. Şi după aceea există toate şansele

ca lucrul împotriva căruia eşti să ajungă să te domine – poate într-un mod negativ, însă te va domina.

Friedrich Nietzsche a fost foarte pornit împotriva lui Iisus Hristos. Însă analizându-l pe Nietzsche, eu am observat că Iisus lăsase o urmă profundă asupra lui, tocmai din cauza acestei împotriviri. Era obsedat; realmente încerca să devină el însuşi un Iisus Hristos. Marea sa carte, *Aşa grâit-a Zarathustra*, reprezintă un efort de a crea o nouă evanghelie. Limbajul pe care-l foloseşte, metaforele pe care le foloseşte, poezia sa, toate amintesc fără îndoială de Iisus Hristos, iar Nietzsche era foarte înverşunat împotriva lui. Nu rata nicio ocazie – dacă-l putea condamna pe Iisus, îl condamna imediat, însă te duce cu gândul iar şi iar la Iisus. Era obsedat.

Când a înnebunit, în ultima parte a vieţii sale, a început chiar să-şi semneze scrisorile cu „Antihristul Friedrich Nietzsche”. N-a putut să-l uite pe Hhristos nici când a înnebunit. Mai întâi scria „Antihristul”, apoi semna. Se poate vedea obsesia, gelozia profundă pe Iisus care l-a dominat toată viaţa. I-a distrus imensa lui creativitate. Ar fi putut să fie un rebel, dar s-a redus pe sine la un reacţionar. Ar fi putut să aducă ceva nou în lume, dar n-a putut. A rămas obsedat de Iisus.

Nu sunt împotriva a nimic şi a nimănui. Nu vreau să fiţi liberi în *raport cu* ceva, ci vreau să fiţi liberi şi-atât. Vedeţi diferenţa: *libertatea* în *raport cu ceva* nu e niciodată totală; acel în „raport cu „o ţine captivă în trecut. Libertatea în raport cu ceva nu poate fi niciodată libertate adevărată. Nici *libertatea* în *favoarea a ceva* nu poate fi vreodată libertate adevărată, căci aşa ceva nu e decât căutarea unei noi sclavii. Iar această *libertate* în *raport cu* şi *libertate* în *favoarea a* merg aproape întotdeauna mână în mână, ca două feţe ale aceleiaşi monede.

Eu vă învăţ libertatea simplă, nici în raport cu ceva, nici în favoarea a ceva; nici împotriva trecutului, nici în favoarea viitorului, ci doar să fiţi în prezent.

Părinţii mei sunt foarte dezamăgiţi de mine, îşi fac griji încontinuu. Datorită lor am putut eu să fiu aici, şi-

atunci cum aş putea să-mi întorc faţa de la ei? Ce le datorez părinţilor mei?

Necazul cu familia e că, în timp ce copiii ies din copilărie, părinţii nu ies niciodată din rolul lor de părinţi. Omul nu a învăţat nici până acum că rolul de părinte nu e ceva de care trebuie să te agăţi la nesfârşit. Când copilul devine un adult, rolul tău de părinte s-a sfârşit. Copilul avea nevoie să-i fii părinte, era neajutorat. Avea nevoie de mamă, de tată, de protecţia lor; dar când copilul poate să stea pe propriile picioare, părinţii trebuie să înveţe să se retragă din viaţa copilului.

Iar din cauză că părinţii nu se retrag niciodată din viaţa copilului, ei îşi provoacă şi le provoacă şi copiilor o stare permanentă de nelinişte. Distrug, dau naştere sentimentului de vinovăţie; dincolo de o anumită limită nu mai sunt de ajutor.

A fi părinte e o mare artă – a da naştere copiilor nu înseamnă nimic, orice animal o poate face; e un proces natural, biologic, instinctiv. A da naştere unui copil nu e mare scofală, nu e nimic special; e ceva foarte comun. Dar a fi părinte e ceva extraordinar; foarte puţini oameni sunt cu adevărat capabili să fie părinţi.

Iar criteriul e acela că adevăraţii părinţi vor acorda libertate. Ei nu-şi vor impune voinţa asupra copiluui, nu-i vor acapara spaţiul. Încă de la început, efortul lor va fi acela de a ajuta copilul să fie el însuşi. Ei sunt acolo ca să ofere sprijin, întărire, ocrotire, dar nu să-şi impună ideile proprii, nu să-i spună ce să facă şi ce să nu facă. Nu se află acolo ca să transforme copilul în sclav.

Însă asta fac întruna părinţii din toată lumea: întregul lor efort e acela de a-şi împlini ambiţiile prin copil. Bineînţeles că nimeni nu şi-a putut împlini vreodată ambiţiile, aşa că fiecare părinte e răvăşit. Ştie că moartea se apropie cu fiecare zi, simte cum moartea ia tot mai mult proporţii, în timp ce viaţa se scurtează, iar ambiţiile lui sunt încă neîmplinite, dorinţele lui sunt încă nerealizate. Ştie că a eşuat. E perfect conştient de faptul că va muri cu mâinile goale. Exact aşa cum a venit pe lume, cu mâinile

goale, tot aşa va şi plecă.

Acum întreaga lui strădanie e să-şi sădească ambiţiile în copil. El va pleca, dar copilul va trăi după cum îşi doreşte părintele. Ceea ce n-a putut acesta din urmă să facă, va putea face copilul. Cel puţin prin copil îşi va împlini anumite visuri, însă acest lucru nu se va întâmpla. Singurul lucru care se va întâmpla va fi că şi copilul va rămâne la fel de neîmplinit precum părintele său şi va face acelaşi lucru, la rândul său, copiilor lui. Lucrul acesta se perpetuează de generaţii. Ne transmitem mai departe bolile; ne contaminăm copiii cu ideile noastre, idei care nu şi-au dovedit valabilitatea în timpul vieţii noastre.

Cineva a trăit ca un creştin, iar din viaţa lui se poate vedea că nu i s-a tras nicio fericire din asta; altcineva a trăit ca un hindus şi poţi să vezi cu ochiul liber că viaţa lui e un iad; însă aceşti oameni vor ca şi copiii lor să fie hinduşi sau creştini sau musulmani. Cât de inconştient e omul!

Am auzit:

Un om foarte trist, sumbru s-a dus la un doctor din Londra. Aşezându-se pe un scaun din sala de aşteptare şi ignorându-i posac pe ceilalţi pacienţi, şi-a aşteptat rândul în cele din urmă doctorul i-a făcut semn să văzând în cabinetul lui, unde, după o examinare atentă, omul a părut mai sobrur trist şi nefericit ca niciodată.

„Nu ai nicio problemă de sănăt Qte”, i-a explicat doctorul, „nu eşti decât deprimat Tot ce-ţi trebuie e să uiţi puţin de muncă şi de griji. Ieşi în oraş şi du-te la un film cu Charlie Chaplin şi descreţeşte-ţi fruntea! M

O mare tristeţe s-a aşternut pe faţa omului aceluia mărunt de statură. „Păi eu sunt Charlie Chaplini, a zis el

E o lume foarte ciudată! Nu cunoşti vieţile reale ale celorlalţi: tot ce cunoşti e masca lor. Îi vezi la biserică, îi vezi în cluburi, în hoteluri, în discoteci şi ţi se pare că toată lumea se bucură, toată lumea duce o viaţă de vis, mai puţin tu – bineînţeles, fiindcă ştii cât de nefericit eşti tu în sinea ta. Şi la fel stau lucrurile în cazul tuturor celorlalţi! Cu toţii poartă măşti. Îi amăgesc pe ceilalţi, dar cum să te

poţi amăgi pe tine însuţi? Ştii că masca nu e faţa ta autentică.

Însă părinţii se prefac neîncetat în faţa copiilor lor, continuă să-şi amăgească propriii copii. Nu sunt autentici nici măcar cu propriii lor copii! Nu vor mărturisi că viaţa lor e un eşec; dimpotrivă, se vor preface că aceasta a fost încununată de succes. Şi ar vrea ca şi copiii lor să trăiască la fel cum au trăit ei.

Spui: „Părinţii mei sunt foarte dezamăgiţi de mine…” Nu-ţi face niciun fel de griji, toţi părinţii sunt dezamăgiţi de copiii lor! Şi spun toţi, fără excepţie. Chiar şi părinţii lui Gautama Buddha au fost foarte dezamăgiţi de el; părinţii lui Iisus Hristos au fost foarte dezamăgiţi de el, evident. Trăiseră într-un anumit fel – erau evrei ortodocşi iar fiul acesta, Iisus acesta, se ridica împotriva multor convenţii şi idei tradiţionale. Tatăl lui Iisus, Iosif, sperase probabil că acum, când el îmbătrânea, fiul său îl va ajuta în tâmplărie, îl va ajuta în munca sa, în atelier – iar netotul de fiu-său începe să vorbească despre împărăţia lui Dumnezeu! Crezi că el a fost fericit la bătrâneţe?

Tatăl lui Gautama Buddha era foarte bătrân şi nu avea decât un fiu, şi acela născut când el era foarte bătrân. Toată viaţa aşteptase şi se rugase şi se închinase şi făcuse tot felul de ritualuri religioase ca să aibă un copil, căci cui avea să rămână marele său regat? Şi apoi, într-o zi, fiul dispare din palat. Crezi că a fost fericit? A fost foarte furios, furios la culme, l-ar fi omorât pe Gautama Buddha dacă l-ar fi găsit! Poliţia lui, detectivii lui 11 căutau prin tot regatul. „Unde se ascunde? Aduceţi-mi-l!”

Iar Buddha ştia asta, ştia că agenţii tatălui său l-ar fi prins, de aceea primul lucru pe care l-a făcut a fost să treacă graniţa regatului tatălui său; a fugit în alt regat şi timp de doisprezece ani nu s-a auzit nimic despre el. Când s-a iluminat, s-a întors acasă ca să-şi împărtăşească bucuria, să-i spună tatălui că „am sosit acasă”, că „am ajuns la realizare”, că „am cunoscut adevărul, iar aceasta este calea către el”.

Însă tatăl era extrem de furios, tremura din toate

încheieturile – era bătrân, foarte bătrân. A urlat la Buddha, zicându-i: „Eşti o ruşine pe obrazul meu!14 L-a văzut pe Buddha – acesta stătea acolo îmbrăcat într-o robă de cerşetor, cu un bol pentru cerşit – şi i-a zis: „Cum îndrăzneşti să stai în faţa mea ca un cerşetor? Eşti fiu de împărat, iar în familia noastră n-a fost picior de cerşetor! Tatăl meu a fost împărat, tatăl său de asemenea, de secole suntem împăraţi! Tu ai făcut de ruşine tradiţia!”

Buddha l-a ascultat o jumătate de oră, fără să spună o vorbă. Când tatălui i s-a terminat combustibilul, când s-a domolit puţin… avea lacrimi în ochi, lacrimi de furie, de frustrare… atunci Buddha i-a zis: „Nu-ţi cer decât o favoare. Te rog să-ţi ştergi lacrimile şi să te uiţi la mine: nu mai sunt acelaşi om care a plecat de-acasă. Sunt total transformat, dar ochii tăi sunt atât de plini de lacrimi încât nu poţi să vezi. Tu încă vorbeşti cuiva care nu mai există! Omul acela a murit”.

Vorbele acestea au declanşat un nou val de furie din partea tatălui, acesta zicând: „Vrei să mă înveţi tu pe mine? Crezi că sunt prost? Nu-mi recunosc eu propriul fiu? Sângele meu îţi curge în vene, iar eu nu pot să te recunosc?”

Buddha i-a zis: „Te rog să nu mă înţelegi greşit. Corpul îţi aparţine fără îndoială, dar nu şi conştiinţa mea. Iar conştiinţa, nu corpul reprezintă realitatea mea. Ai dreptate când spui că tatăl tău a fost împărat şi că şi tatăl acestuia a fost împărat, însă din câte ştiu eu despre mine.

eu am fost cerşetor în viaţa mea trecută şi am fost cerşetor şi în altă viaţă anterioară, fiindcă am căutat adevărul. Corpul meu a venit prin tine, dar tu n-ai fost decât ca un pasaj. Nu tu m-ai creat; tu ai fost un mijloc, iar conştiinţa mea nu are nimic de-a face cu conştiinţa ta. Ceea ce spun e că acum am venit acasă cu o conştiinţă nouă, am trecut printr-o renaştere. Priveşte-mă numai, priveşte-mi bucuria!”

Tatăl s-a uitat la fiu, nevenindu-i să creadă ce spunea acesta. Dar un lucru era cu siguranţă adevărat: el era din cale-afară de furios, dar fiul său nu reacţionase câtuşi de

puţin. Lucrul acesta era cu totul nou, doar el îşi cunoştea fiul; dacă el ar mai fi fost cel de demult, s-ar fi înfuriat la fel de rău ca tatăl său – sau poate chiar mai mult, fiindcă era tânăr, iar sângele lui era mai fierbinte decât cel al tatălui său. Dar el nu era furios deloc, pe faţa lui era o pace desăvârşită, o mare linişte. Era netulburat, neafectat de furia tatălui său. Tatăl fusese agresiv cu el, însă el nu părea să fie deloc afectat. Atunci şi-a şters lacrimile din ochii lui bătrâni, s-a uitat din nou la el, a văzut gentileţea nouă…

Părinţii tăi vor fi dezamăgiţi de tine, fiindcă ei au încercat, probabil, să-şi împlinească prin tine nişte aşteptări. Acum, că ai devenit sannyasin, s-a ales praful de toate aşteptările lor. E firesc să fie dezamăgiţi. Dar nu te simţi vinovat din cauza asta, fiindcă altminteri îţi vor distruge bucuria, tăcerea, creşterea. Rămâi netulburat, nu-ţi face griji. Nu trebuie să simţi nicio vinovăţie. Viaţa ta e a ta şi trebuie să trăieşti conform luminii tale proprii.

Iar după ce vei ajunge la sursa bucuriei, la beatitudinea lăuntrică, du-te şi împărtăşeşte cu ei. Se vor mânia – tu aşteaptă, fiindcă mânia nu e ceva permanent; ea vine ca un nor şi trece. Aşteaptă! Du-te, fii cu ei, dar numai atunci când eşti sigur că poţi rămâne calm, numai când ştii că nimic nu va da naştere nici unei reacţii în tine, numai când ştii că vei putea să răspunzi cu iubire în ciuda furiei lor. Acesta e singurul mod în care îi poţi ajuta.

Spui: „Îşi fac griji încontinuu”. Asta e treaba lor! Şi să nu crezi că, dacă ai fi făcut ce spuneau ei, nu şi-ar fi făcut griji. Tot şi-ar fi făcut griji; asta e condiţionarea lor. Pesemne că părinţii lor îşi făceau griji, şi părinţii părinţilor lor trebuie să-şi fi făcut griji; asta e moştenirea lor. Tu i-ai dezamăgit, pentru că tu nu-ţi mai faci griji. Ai apucat-o pe căi greşite! Sunt nefericiţi, părinţii lor au fost nefericiţi şi aşa mai departe… până la Adam şi Eva! Tu ai apucat pe un drum greşit, de aici marea îngrijorare.

Dar dacă începi să-ţi faci griji, pierzi o oportunitate, iar ei te vor trage din nou în aceeaşi mlaştină. Se vor simţi bine, se vor bucura că te-ai întors la vechiul fel de a fi, la

felul tradiţional, convenţional, dar asta nu-i va ajuta cu nimic şi nici ţie nu-ţi va fi de niciun ajutor.

Dacă rămâi independent, dacă ajungi la parfumul libertăţii, dacă devii mai meditativ – şi de aceea te afli aici, ca să devii mai meditativ, să fii mai tăcut, mai iubitor, mai beatific – atunci într-o zi îţi poţi împărtăşi beatitudinea. Ca s-o împărtăşeşti trebuie ca mai întâi să o ai; nu poţi împărtăşi decât ceea ce ai deja. Pentru moment poţi şi tu să-ţi faci griji, dar doi oameni care-şi fac griji nu fac decât să multiplice grijile; nu se ajută unul pe altul.

Spui: Îşi fac griji încontinuu". Probabil că asta e condiţionarea lor. E condiţionarea tuturor oamenilor din lumea asta.

Un rabin era oaspete al unei familii" iar capul familiei, impresionat de onoarea care li se făcea, şi-a prevenit copiii să se poarte serios în timpul cinei fiindcă vine marele rabin. Dar în timp ce luau masa, ceva i-a făcut pe copii să râdă, drept care tatăl le-a poruncit să se ridice de la masă.

Atunci rabinul s-a ridicat şi s-a pregătit de plecare.

„S-a întâmplat ceva?" a întrebat tatăl, îngrijorat.

„Păi" a *zis rabinul* „şi eu am râs/".

Nu-ţi face griji în legătură cu seriozitatea lor, în legătură cu îngrijorarea lor faţă de tine. Ei încearcă în mod inconştient să te facă să te simţi vinovat. Nu-i lăsa să reuşească, căci dacă reuşesc te vor distruge şi vor distruge şi o oportunitate pe care ar putea-o avea prin intermediul tău.

Spui: „Datorită lor e posibil să mă aflu aici". Fii recunoscător pentru asta, dar nu e nevoie să te simţi vinovat. „Şi-atunci cum aş putea să-mi întorc faţa de la ei?" Nu e nevoie să-ţi întorci faţa de la ei, dar nu e nevoie nici să faci ce spun ei. Iubeşte-i în continuare. Când meditezi, după fiecare meditaţie roagă-te existenţei ca „Ceva din meditativitatea mea să ajungă la părinţii mei". Roagă-te când te gândeşti la ei, nutreşte iubire când te gândeşti la ei, dar nu le călca pe urme, căci nu le-ai fi de niciun ajutor şi nici ţie nu ţi-ai fi.

Întrebi: „Ce le datorez eu părinţilor mei?* Asta le datorezi, să fii tu însuţi. Asta le datorezi, să fii beatific, să fii extatic, să devii o celebrare pentru tine însuţi, să înveţi să râzi şi să te veseleşti. Asta le datorezi: le datorezi iluminarea. Ilumineză-te precum Gautama Buddha şi apoi du-te la părinţii tăi şi împărtăşeşte-ţi bucuria. Ce poţi face deocamdată? Pentru moment nu poţi face nimic: pentru moment nu poţi decât să te rogi.

Aşadar, eu nu spun să-ţi întorci faţa de la ei, spun să nu le calci pe urme: iar acesta este singurul mod în care le poţi fi de vreun ajutor. Ei te-au ajutat pe plan fizic, tu trebuie să-i ajuţi pe plan spiritual. Acesta va fi singurul mod în care poţi să-i răsplăteşti.

Când îmi ascult sentimentele, vocea lăuntrică, ele îmi spun să nu fac nimic altceva decât să dorm, să mănânc şi să mă joc pe plajă! Mă tem să-mi urmez sentimentele acestea, deoarece cred că voi ajunge prea slab ca să supravieţuiesc în lumea asta. Mă va proteja existenţa când îmi voi îngădui să mă las în voia a ce simt?

Primul lucru: nu e nevoie să supravieţuieşti în lumea asta. Lumea asta e o casă de nebuni. Nu e nevoie să supravieţuieşti în ea. Nu e nevoie să supravieţuieşti în lumea ambiţiei, a politicii, a egoului. E o boală. Dar mai există un alt fel de a fi, iar perspectiva religioasă este exact aceasta: poţi să fii în lumea aceasta, dar să nu-i aparţii.

„Când îmi ascult sentimentele, vocea lăuntrică, ele îmi spun să nu fac nimic…” Atunci nu face nimic. Nu e nimeni mai presus de tine, iar Dumnezeu îţi vorbeşte în mod direct. Începe să te încreziân sentimentele tale lăuntrice. Atunci nu face nimic. Dacă simţi că vrei doar să dormi, să mănânci şi să te joci pe plajă, perfect. Să fie asta religia ta. Nu te teme atunci.

Va trebui să renunţi la teamă. Iar dacă se pune problema să alegi între sentimentele lăuntrice şi teamă, alege sentimentele lăuntrice. Nu alege teama. Atât de mulţi oameni şi-au ales calea din teamă şi astfel trăiesc într-o stare de incertitudine, în nehotărâre.

Teama nu-ţi va fi de niciun ajutor. Teama înseamnă întotdeauna teama de necunoscut. Teama înseamnă întotdeauna teama de moarte. Teama înseamnă întotdeauna teama de rătăcire – însă dacă vrei cu adevărat să fii viu, trebuie să accepţi posibilitatea de a te rătăci. Trebuie să accepţi nesiguranţa necunoscutului, inconfortul şi neplăcerile pe care le presupune orice lucru nefamiliar, străin. Acesta este preţul pe care trebuie să-l plăteşti pentru binecuvântarea care urmează şi nimic nu poate fi dobândit fără să plăteşti un preţ. Trebuie să plăteşti, altminteri vei rămâne paralizat de frică. Toată viaţa ta va fi pierdută.

Bucură-te de ceea ce îţi spune ţie inima să te bucuri, indiferent care ar fi acele lucruri.

„Cred că voi ajunge prea slab ca să supravieţuiesc în lumea asta”. Nu e nevoie. Frica e cea care vorbeşte în tine, frica ce dă naştere mai multor frici. Din frică se naşte şi mai multă frică.

„Mă va proteja existenţa?” Din nou frica cere garanţii, promisiuni. Cine să-ţi ofere garanţii? Cine poate garanta pentru viaţa ta? Ceri un fel de asigurare. Nu, aşa ceva nu e posibil. În existenţă, nimic nu e asigurat – nimic nu poate fi. Şi e bine că e aşa, altminteri, dacă s-ar oferi asigurare şi pentru existenţă, ai fi deja mort de tot. S-ar pierde tot fiorul pe care îl aduce cu sine faptul de a fi viu, asemenea unei frunze tinere în vântul puternic.

Viaţa e frumoasă pentru că e nesigură. Viaţa e frumoasă pentru că există moarte. Viaţa e frumoasă pentru că poate fi pierdută. Dacă nu există posibilitatea s-o pierzi, dacă totul îţi e impus cu forţa, atunci până şi viaţa devine o închisoare. Nu vei putea să te bucuri de ea. Chiar dacă ţi se ordonă să fii beatific, chiar dacă ţi se porunceşte să fii liber, atunci beatitudinea şi libertatea sunt amândouă pierdute.

„Mă va proteja existenţa când îmi voi da voie să mă las în voia a ce simt?” încearcă! Eu doar atât pot să-ţi spun… şi nu mă adresez fricii tale, ţine minte. Atât pot să-ţi spun; toţi cei care au încercat au aflat că ea îi

protejează. Dar eu nu vorbesc cu frica ta. Eu doar te încurajez să te aventurezi, atâta tot. Te conving, te seduc să iei calea aventurii. Nu vorbesc cu frica ta. Toţi cei care au încercat au descoperit că protecţia oferită de ea e infinită.

Dar eu nu ştiu dacă poţi înţelege protecţia pe care ţi-o oferă universul. Protecţia pe care o ceri tu nu poate fi oferită de univers, fiindcă nu ştii ce ceri. Tu ceri moarte. Numai un corp mort e absolut protejat. Când ceva e viu, e mereu în pericol. A fi viu e un risc. Mai viu – mai multă aventură, mai mult risc, mai mult pericol.

Nietzsche avea pe perete un motto: „Trăieşte periculos”. Cineva l-a întrebat: „De ce ai scris asta?” El a zis: „Doar ca să-mi amintesc, căci frica mea e imensă”.

Trăieşte periculos, fiindcă numai aşa se poate trăi. Alt fel de a trăi nu există. Ascultă întotdeauna chemarea necunoscutului şi fii în mişcare. Nu încerca niciodată să te stabileşti undeva. A te stabili înseamnă a muri: e o moarte prematură.

Eram la o petrecere aniversară, la ziua unei fetiţe, şi erau multe jucării şi multe cadouri, iar fetiţa era foarte fericită, toţi prietenii ei erau acolo şi dansau. La un moment dat a întrebat-o pe mama ei: „Mami, era aşa frumos şi mai demult, pe vremea când trăiai tu?”

Oamenii mor înainte să moară. Oamenii se instalează în siguranţă, în confort. Oamenii se instalează într-o existenţă ca un mormânt.

Eu nu vorbesc cu frica ta.

„Mă va proteja existenţa când îmi voi da voie să mă las în voia a ce simt?” Ea a protejat întotdeauna şi nu văd cum ar putea să fie altfel în cazul tău. Nu pot să cred că în cazul tău va fi o excepţie. Întotdeauna a fost aşa. Ea i-a protejat pe cei care s-au lăsat în seama ei, care i s-au abandonat, care s-au lăsat purtaţi de ea.

Mergi unde te duce natura. Urmează-ţi natura lăuntrică.

Citeam o anecdotă; mi-a plăcut foarte mult:

Era primăvară în campusul Universităţii Columbia,

iar semnele NU CĂLCAŢI s-au ivit pe pajiştile proaspăt semănate. Studenţii ignorau avertismentele, care erau urmate de apeluri speciale, şi continuau să umble pe iarbă. Situaţia a devenit destul de tensionată, până când în cele din urmă persoanele din administraţia clădirilor şi terenurilor au prezentat problema Generalului Eisenhower; la acea dată preşedinte al universităţii.

„Aţi observat vreodată”, i-a întrebat Eisenhower, „cât de rapid ajungi atunci când o iei direct înspre locul unde te duci? De ce nu căutaţi să aflaţi care e drumul pe care o vor apuca oricum studenţii şi să construiţi aleile acolo?”

Aşa ar trebui să fie viaţa. Drumurile, aleile, principiile n-ar trebui stabilite dinainte.

Dă-ţi voie să te laşi purtat de viaţă. Urmează cursul natural al vieţii, iar acesta să fie drumul tău. Mergi, şi mergând croieşte-ţi drumul. N-o lua pe autostrăzi. Acelea sunt moarte, iar tu n-ai să găseşti nimic pe ele. Totul a fost deja înlăturat. Dacă o iei pe o autostradă, te îndepărtezi de natură. Natura nu are cărări bătute, ea nu are tipare fixe. Ea curge într-o mie de tipare, dar absolut spontan. Du-te şi priveşte… stai pe plajă şi priveşte marea. Milioane de valuri se ridică, dar fiecare val e unic şi diferit. Nu poţi găsi două valuri identice. Ele nu urmează niciun tipar.

Nicio fiinţă umană demnă de numele acesta nu va urma vreun tipar.

Oamenii vin la mine şi-mi spun: „Arată-ne calea”. Eu le spun: „Nu cereţi asta”. Eu pot doar să vă spun cum să mergeţi – nu pot să vă arăt calea. Vă rog, încercaţi să vedeţi deosebirea: eu nu pot decât să vă spun cum să mergeţi, şi cum să mergeţi cu curaj. Nu pot să vă arăt calea, căci calea e pentru laşi. Cei care nu ştiu cum să meargă, cei paralizaţi, pentru ei există calea. Pentru cei care ştiu cum să meargă, aceia se afundă în sălbăticie şi îşi croiesc drumul pas cu pas. Şi fiecare ajunge la Dumnezeu într-un mod diferit. Nu se poate ajunge în masă şi nu se poate ajunge laolaltă cu mulţimea. Ajungi singur, absolut singur.

Dumnezeu e sălbatic. El nu e încă civilizat – şi sper

că nu va fi niciodată civilizat, E încă spontan şi iubeşte spontaneitatea. Deci dacă natura ta interioară îţi spune să te duci la plajă şi să te relaxezi, fă asta. Înseamnă că dintr-acolo te cheamă Dumnezeu.

Eu te învăţ doar să fii tu însuţi, nimic altceva. E foarte dificil să mă înţelegi, pentru că din cauza fricii tale ai vrea ca eu să-ţi dau un tipar după care să trăieşti, un stil, un mod de viaţă.

Cei asemenea mie au fost întotdeauna înţeleşi greşit. Un Lao Tzu, un Zarathustra, un Epicur au fost întotdeauna înţeleşi greşit. Oamenii cei mai religioşi au fost consideraţi a fi nereligioşi, fiindcă dacă cineva e cu adevărat religios, acel om te va învăţa libertatea, te va învăţa iubirea. El nu te va învăţa legea, te va învăţa iubirea. Nu te va învăţa un tipar de viaţă mort. Ei te va învăţa un haos, o anarhie, fiindcă stelele se nasc numai din haos. Te va învăţa cum să fii cu desăvârşire liber.

Ştiu că teama e prezentă, teama de libertate; altminteri de ce-ar exista atâtea închisori în toată lumea? De ce-ar căra oamenii încontinuu închisori în jurul vieţii lor, închisori invizibile? Nu am întâlnit decât două tipuri de prizonieri: câţiva care trăiesc într-o închisoare vizibilă şi restul care trăiesc într-o închisoare invizibilă. Aceştia din urmă îşi poartă în jurul lor închisoarea – în numele conştiinţei, în numele moralităţii, în numele tradiţiei, în numele cutărui şi cutărui lucru. Robia şi sclavia poartă mii de nume.

Libertatea nu are nume. Nu există mai multe tipuri de libertate; libertatea e una singură. Aţi remarcat vreodată? Adevărul e unul; minciunile pot fi milioane. Poţi să minţi într-un milion de feluri; nu poţi spune adevărul într-un milion de feluri. Adevărul e simplu, un singur mod e de ajuns. Iubirea e una, legile sunt milioane. Libertatea e una, închisorile sunt multe. Iar dacă nu eşti foarte vigilent, nu vei putea niciodată să te mişti liber. Cel mult poţi să schimbi închisorile. Dintr-o închisoare poţi să treci într-alta şi poţi să te bucuri de drumul parcurs între cele două. Asta e ceea ce se întâmplă în lume. Un catolic devine comunist,

un hindus devine creştin, un musulman devine hindus şi simt toţi o bucurie – da, simt puţină libertate în răstimpul dintre două închisori. De la o închisoare la alta, drumul dintre cele două le dă un sentiment de bine. Şi din nou ajung în aceeaşi capcană, denumită altfel.

Toate ideologiile sunt închisori. Eu vă învăţ să vă păziţi de ele – inclusiv de ideologia mea.

Când toate vocile tac

Când tot ce ştii e doar să acţionezi marele tău potenţial îţi rămâne necunoscut. Eu vreau să cunoşti şi starea pură de a fi. Eu vreau să ştii şi cum să fii.

Iar aceasta nu-ţi va distruge acţiunea, ci o va înfrumuseţa; va face din fiecare înfăptuire o rugăciune, din fiecare înfăptuire o artă, din fiecare înfăptuire o împlinire adâncă. Prin acţiunile tale va curge fiinţa; aceasta îţi va face viaţa mai colorată. Altminteri, în curând te vei sătura până-n gât de acţiunile tale, fiindcă ele sunt aceleaşi mereu, mereu, mereu – cât timp mai poţi continua să le faci cu entuziasm? Dar dacă acţiunile tale curg din fiinţa ta, atunci fiecare acţiune are o savoare aparte, o individualitate aparte, un parfum aparte.

Care e diferenţa dintre natura umană, instinct şi obicei? Există sau nu vreo cale prin care ele se pot schimba?

Obiceiul nu este natură, este cultivare. Îl poţi deprinde imitând. Văzând alţi oameni care fac anumite lucruri, începi şi tu să le faci. Văzând în ce mod reuşesc alţii, te iei după ei. Nu vine din natura ta, vine din ce vezi înjur. Da, poate deveni atât de adânc înrădăcinat, încât în fiecare limbă există o expresie care spune că obiceiul e „a doua natură. El devine atât de adânc înrădăcinat încât nu mai poţi nici măcar să faci deosebirea dintre el şi natura ta.

Dar obiceiul nu e niciodată natură. Nu l-ai adus cu tine când ai venit pe lume şi oricând te vei hotărî să

renunţi la el, poţi să renunţi. Oricând vrei să-l schimbi, poţi să-l schimbi. Natura nu poate fi schimbată.

Iar instinctul ţine de natură. În tine, natura se exprimă în patru straturi. Instinctul e cel mai de jos strat. Urmează apoi intelectul, care e superior instinctului. Majoritatea oamenilor nu ajung niciodată să cunoască şi altceva în afară de acestea două, iar cele două se ceartă întruna pentru supremaţie. Toate religiile au rămas la intelect; din această cauză sunt împotriva instinctului.

Numai câţiva mari gânditori precum Acharya Bruhaspati în India şi Epicur în Grecia au favorizat instinctul, în detrimentul intelectului. Aceştia sunt oameni foarte rari; altminteri, toată lumea a fost în favoarea intelectului, fiindcă intelectul are o poziţie mai înaltă. El îţi aduce mai multă respectabilitate, mai multă cinstire. Instinctul e aproape ca animalul. Intelectul te face superior animalelor – dar instinctul e suculent, intelectul e sec. De aceea oamenii care trăiesc ghidaţi de instinct sunt veseli, fericiţi, iubitori, iar cei care trăiesc conduşi de intelect sunt seci, certăreţi.

De fapt, există o veche poveste care spune că în vieţile lor anterioare, câinii trebuie să fi fost mari intelectuali, de aceea latră întruna unii la alţii. Nu poţi împiedica câinii să latre unii la alţii şi nu poţi împiedica intelectualii să latre unii la alţii; se aseamănă în această privinţă. Fie câinii se nasc ca intelectuali, fie intelectualii se nasc în chip de câini – sau poate există ambele tipuri.

Mai presus de intelect se află simţirea. Un alt nume pentru simţire este intuiţia, un nume mai ştiinţific. Însă foarte puţini oameni ajung la intuiţie, căci pentru a ajunge la intuiţie trebuie să treci dincolo de intelect, iar meditaţia e singura cale. Din nefericire, meditaţia nu face parte din educaţia noastră. Educaţia se opreşte la intelect, dând naştere unei învrăjbiri între instinct şi intelect, creând o scindare, o schizofrenie de care vei suferi toată viaţa.

Dacă meditezi, începe să funcţioneze ceva mai presus de intelect. Îi poţi spune inimă, îi poţi spune intuiţie. Nu are argumente, însă are experienţe colosale. Dar natura ta

nu se sfârşeşte odată cu ele. Dincolo de acest al treilea strat, există un al patrulea, care n-a fost denumit în niciun fel. În Orient, i s-a spus simplu turiya, iar *turiya* înseamnă „al patrulea4. N-a fost denumit, fiindcă nicio denumire nu-l poate cuprinde. El reprezintă natura ta ultimă, natura ta esenţială. Reprezintă nivelul la care întâlneşti natura universală, aşa cum o picătură de rouă dispare în ocean.

Natura e o lume vastă – începe cu instinctul şi se sfârşeşte cu cel de-al patrulea strat, turiya.

Obiceiul e un rezultat al cultivării; îl înveţi de la ceilalţi.

De exemplu, când eram student şi am vrut o bursă pentru studiile mele postuniversitare, profesorul meu era cât se poate de încrezător: aveam toate calificările. O singură descalificare exista, iar aceasta consta din faptul că aş fi putut să intru într-o dispută cu prorectorul pornind de la te miri ce. Aşa că profesorul meu, şeful departamentului de filosofie, a mers cu mine special ca să mă împiedice să încep vreo dezbatere. Pe drum îmi tot zicea: „Ascultă, totul depinde de el. E o bursă specială; ea provine din fondul special al prorectorului. Alte burse sunt foarte mici; asta e cea mai mare bursă, iar tu ai nevoie de ea”.

Ştia că toţi banii pe care-i primeam de-acasă îi cheltuiam pe cărţi. Chiar dacă trebuia să stau flămând, nu era o problemă, dar nu puteam să rezist… dacă vedeam o carte nouă la standul de cărţi al universităţii, trebuia s-o cumpăr. Şeful departamentului meu m-a sprijinit cât a putut de mult. Cunoscându-mă – ştiind că puteam să stau flămând, dar cartea tot o cumpăram aranjase cu directorul cantinei: „O să-i plătesc eu mâncarea şi tot ce-i trebuie, aşa că să nu-i cereţi lui bani”. Voia să obţin bursa cea mai mare, ca să pot cumpăra cât de multe cărţi puteam.

Tot drumul până la cabinetul prorectorului a căutat să mă convingă: „Ţine minte acest lucru: ai o descalificare. Nu intra în nicio dispută cu bătrânul acela, fiindcă dacă o faci, toate celelalte calificări ale tale nu vor mai însemna nimic. Soarta bursei e în mâinile lui”. Eu tăceam, nu

promiteam nimic, iar el mi-a zis: „De ce taci? – pentru că mă tem că…”

I-am spus: „Nu pot să-mi iau niciun angajament şi nu pot să promit. Dacă mă provoacă, atunci nu-mi pasă de bursă. N-am să ratez ocazia unei confruntări pe cinste”.

Mi-a zis: „Eşti nebun, dar eu o să stau lângă tine şi dacă începi să te cerţi, o să încep să te trag de cămaşă. Asta ca să-ţi amintesc că te-a luat valul”.

I-am spus: „Poţi să faci orice vrei, dar eu nu-ţi promit nimic”.

Mi-a spus: „Eşti încăpăţânat”.

I-am zis: „Nu sunt încăpăţânat: dacă el nu mă provoacă, atunci nu se pune problema”.

Dar cum am intrat în birou, m-a şi provocat. Mi-a zis: „De ce ai barbă?”

Şeful departamentului meu s-a uitat la mine, zicându-şi în sinea lui: „S-a terminat! Gata cu bursa!”, pentru că eu i-am răspuns prorectorului: „Pui o întrebare absurdă. Barba creşte de la sine. N-o fac eu să crească, nu trag eu de firele astea de păr”.

Mi-a zis: „Aşa e; dar te poţi bărbieri”.

I-am zis: „Asta ridică următoarea întrebare din partea mea: tu de ce-ţi tai barba pe care ţi-a dat-o natura? Tu nu poţi să-mi pui aceeaşi întrebare, fiindcă eu nu fac nimic ca barba să-mi crească, tot aşa cum nu fac nimic să-mi crească nasul. Şi ce-aş putea răspunde dacă cineva m-ar întreba: «De ce nu-ţi tai nasul?» Tu de ce te bărbiereşti de două ori pe zi?”

Era un profesor bătrân de istorie, venit de la Oxford – fusese profesor la Oxford, iar când s-a retras de acolo a fost numit prorector la noi.

I-am zis: „Trebuie să-mi dai un răspuns”.

Mi-a spus: „Îmi pui o întrebare la care nu m-am gândit niciodată. Şi pari să ai dreptate… de ce-am început să mă bărbieresc? Singurul lucru la care mă pot gândi este că din cauză că toată lumea se bărbierea, am început şi eu să mă bărbieresc”.

I-am spus: „Nu e decât un obicei. Iar tu trăieşti

orbeşte conform unui obicei – nici măcar n-ai fost atent să vezi de ce te bărbiereşti de două ori pe zit irosind timpul. Iar imitarea altora nu e semn de mare inteligenţă: ar fi trebuit să-i întrebi de ce se rad. Ai fi constatat că răspunsul lor e acelaşi: îi imită pe alţii”.

I-am mai zis: „Gândeşte-te la următoarea posibilitate: dacă femeile ar începe să-şi lase barbă… ceea ce e posibil. Administrându-i femeii anumite injecţii, hormoni pe care bărbatul îi are şi femeia nu-i are, vor începe să-i crească barbă şi mustaţă. Crezi că va arăta frumos?”

Mi-a zis: „Doamne fereşte! N-are cum, ar arăta oribil”.

I-am spus: „La fel stau lucrurile şi în cazul tău. Arăţi oribil fără barba care e un fenomen natural”.

Când i-am zis: „Arăţi oribil”, profesorul meu a început să mă tragă febril de cămaşă şi să-mi dea în picior cu piciorul lui. I-am zis: „Profesore S.S. Roy, n-ai venit cu mine să mă tragi de cămaşă sau să-mi dai cu piciorul tău în picior”.

I-am zis prorectorului: „Trebuie să intervii. Ne tulbură conversaţia”.

Şi în ziua de azi îmi aduc aminte faţa profesorului S.S. Roy! Nu-i venea să creadă că-i puteam face una ca asta.

Prorectorul i-a zis: „Profesore S.S. Roy, nu e frumos!”

I-am zis: „I-am spus tot drumul, dar el e lacom să pun eu mâna pe bursa asta, aşa că nu vrea să mă cert cu tine. Dar mie nu-mi pasă de bursă; mie îmi pasă de adevăr, oricare ar fi el, bursă sau nebursă”.

Prorectorul s-a uitat la mine şi mi-a zis: „Nu-ţi face griji cu privire la bursă”. N-a întrebat nimic despre calificările mele, dacă mă calificam sau nu pentru bursă. A semnat pur şi simplu. Mi-a zis: „Mi-ai plăcut enorm. Niciun student n-a îndrăznit vreodată să-mi spună în faţă: «Arăţi oribil». Şi n-am avut răspuns la asta! Poate că ai dreptate, fiindcă nu e natural ce fac eu, iar ce faci tu e natural. Mi-ar plăcea foarte mult ca, din când în când, dacă treci pe lângă cabinet… eşti binevenit oricând, poţi să vii să stăm puţin la

palavre. Mi-a plăcut şi discuţia asta cu tine, aşa scurtă cum a fost”.

Profesorul meu era uluit. La întoarcere n-a scos o vorbă. L-am întrebat: „Ce-ai păţit? Eşti foarte tăcut”.

Mi-a răspuns: „Mă întreb ce fel de om eşti. Ai reuşit atât de rapid, deşi i-ai zis în faţă: «Arăţi oribil». Şi se ştie că e un om foarte mânios şi foarte răzbunător. Şi te-a invitat: «Oricând vrei… nu e nevoie să te anunţi dinainte. Poţi să intri direct». Ce i-ai făcut? A fost aproape ca un număr de magie – într-un minut! Iar pe mine m-ai făcut să arăt ca un prost. Nici n-am putut să mai ridic ochii. Mă uitam în jos… Ce puteam să spun? făcusem lucrurile acelea; nu pot să neg”.

Oamenii nu se gândesc la ce fac: la ce fel de haine îmbracă, dacă sunt sau nu confortabile; în ce fel de case trăiesc, dacă sunt sau nu estetice. Nu fac decât să-i imite pe alţii.

O viaţă de imitare nu e o viaţă adevărată. Nu e sinceră. Trebuie să trăieşti natural pe toate cele patru trepte: instinctul e corpul; intelectul e mintea; intuiţia e inima; iar a patra, turiya, e cea a fiinţei.

Dacă poţi trăi la toate aceste patru niveluri în armonie, eşti fiinţa umană perfectă. Nimic nu trebuie negat în favoarea a altceva. Toate cele patru trebuie să fie în armonie. Şi dacă poţi să eviţi obiceiurile, dacă poţi permite naturii tale să îţi ocupe întreaga viaţă, nelăsând deloc spaţiu obiceiurilor… Toate obiceiurile te îndepărtează de natura ta; toate obiceiurile sunt o dovadă că eşti mediocru.

Trăieşte în mod natural şi vei fi la fel de natural ca un trandafir; trăieşte prin obiceiuri şi vei fi din plastic, mort, gol de orice semnificaţie. Atunci te vei simţi nefericit şi nu va fi nimeni altcineva responsabil pentru asta. Ai permis imitaţiei să se infiltreze în autenticitatea ta, iar ea ţi-a otrăvit totul. Urmează-ţi vocea interioară.

Corpul îşi are propria lui înţelepciune – foloseşte-o.

Mintea poate deveni un gigant în ceea ce priveşte inteligenţa; foloseşte-o, dar nu fi folosit de ea.

Inima ta are atât de multă iubire, atât de multă frumuseţe; ea poate umple întregul univers, e oceanică. Permite-i să se răspândească şi să se extindă şi împărtăşeşte-o cu oamenii.

Iar al patrulea e dimensiunea ultimă. Aceea e viaţa ta veşnică, cu toată beatitudinea, cu tot extazul, cu toată bucuria, neînfricarea, nemurirea imaginabile.

Dacă trăieşti pur şi simplu în acord cu natura ta pe fiecare dintre aceste trepte, eşti o fiinţă umană adevărată; atunci nu ai niciun obicei. Obiceiurile îţi distrug adevărul şi-ţi impun lucruri pe care natura nu le-a avut în plan pentru destinul tău.

Un american, un englez şi un irlandez stăteau toţi trei în faţa unui pluton de execuţie. „Ia ascultaţi la mine”, le-a zis americanul celorlalţi doi, „ne vom gândi pe rând la mijloace prin care să abatem atenţia plutonului de execuţie; iar când acesta se întoarce cu spateler cel care le-a distras atenţia fuge peste deal o să mă duc eu primul, că să vă arăt”.

Plutonul s-a aliniat şi a ochit. Îndată, americanul a strigat: „Tornadă!” Plutonul s-a întors să se uite, iar americanul a zbughit-o peste deal

Plutonul a început să se alinieze din nou, iar englezul a răcnit: „Vin apele!” Plutonul s-a întors iar\ aşteptându-se să vadă un val uriaş de apă.

Pentru a treia oară, plutonul s-a aliniat şi a ochit. Irlandezul fără să stea pe gândurit a strigat: „Foc!41

Uneori îmi e greu în lumea asta, fiindcă văd cât de nemiloşi sunt oamenii şi cum se calcă în picioare unii pe alţii. Lucrul acesta mă răneşte foarte tare, uneori chiar şi fizic, şi mă simt vulnerabil ca un copil. Te rog, spune-mi cum să mă descurc în privinţa asta.

În lume sunt mereu probleme, iar lumea a continuat mereu să existe şi va exista mereu. Dacă începi să te străduieşti să îi rezolvi tu problemele – să schimbi situaţiile, să schimbi oamenii, să plănuieşti o lume utopică, să schimbi guvernul, structura, economia, politica, educaţia – te vei rătăci. Aceasta este capcana cunoscută cu

numele de politică. În felul acesta îşi irosesc mulţi oameni viaţa.

Trebuie să-ţi fie foarte limpede: singura persoană pe care poţi s-o ajuţi deocamdată eşti tu şi nimeni altcineva. Pentru moment nu poţi ajuta pe nimeni. A-i ajuta pe alţii n-ar fi decât o distragere de la problemele tale, un truc al minţii. Vezi-ţi problemele tale, vezi-ţi neliniştile tale, vezi-ţi propria ta minte şi mai întâi de toate încearcă să schimbi aceste lucruri.

Li se întâmplă multor oameni: în momentul în care devin interesaţi de vreo religie, de vreun tip de meditaţie, de rugăciune, mintea le spune imediat: „Ce tot faci aici, stând aşa în tăcere? Lumea are nevoie de tine: sunt atâţia săraci în lume. Sunt atâtea conflicte, atâta violenţă, agresivitate. Tu de ce stai şi te rogi în templu? Du-te şi ajută oamenii”.

Cum poţi tu să-i ajuţi pe oamenii aceia? Eşti la fel ca ei. S-ar putea să le creezi şi mai multe probleme, dar de ajutat, nu-i ajuţi. Aşa au eşuat mereu toate revoluţiile. Nicio revoluţie de până acum n-a fost încununată de succes, din cauză că revoluţionarii sunt în aceeaşi oală.

Un om religios e acela care înţelege că „eu sunt foarte mic, sunt foarte limitat. Dacă reuşesc, cu energia aceasta limitată, să mă schimb pe mine însumi, va fi un miracol”. Iar dacă poţi să te schimbi pe tine, dacă devii o fiinţă total diferită, cu o viaţă nouă strălucindu-ţi în ochi şi un cântec nou în inimă, atunci poate ai putea fi de ajutor şi altora, fiindcă atunci vei avea ceva de împărtăşit.

Chiar zilele trecute, un prieten mi-a trimis o întâmplare foarte frumoasă din viaţa lui Basho. Basho este cel mai mare poet de haiku al Japoniei, maestrul poeziei haiku, însă el n-a fost numai poet. Înainte să devină poet, a fost mistic; înainte să înceapă să curgă către exterior, în minunate poezii, el a curs către centrul său, adânc în el. Era un om care medita.

Se spune că, pe când era tânăr, Basho a început o călătorie. Călătoria era o încercare de a se găsi pe sine. Nu la multă vreme după ce o începuse, a auzit un copil mic

plângând singur în pădure – poate că stătea sub un pom, meditând sau încercând să mediteze; a auzit un copil mic plângând singur în pădure. A meditat vreme îndelungată cu privire la ce să facă. Apoi şi-a luat bocceluţa şi şi-a văzut de drum, lăsând copilul în voia sorţii.

În jurnalul său, el a notat: „Mai întâi trebuie să faci ceea ce trebuie pentru tine şi abia apoi poţi face ceva pentru altcineva”.

Pare nemilosun copil singur în pădure, plângând, iar acest om meditează dacă să facă sau nu ceva, dacă poate să ajute copilul, dacă e nimerit sau nu să-l ajute. Un copil, un copil neajutorat care plânge în pădure, singur, pierdut – iar Basho meditează în legătură cu asta şi în cele din urmă ia hotărârea: cum ar putea să ajute pe altcineva, câtă vreme el nu s-a ajutat nici măcar pe sine până acum? El însuşi e pierdut într-o sălbăticie, el însuşi e în singurătate, el însuşi e infantil. Cum ar putea ajuta pe cineva?

Întâmplarea pare de o mare cruzime, însă e plină de semnificaţie. Eu nu spun să nu ajuţi un copil aflat într-o pădure, dacă-l găseşti plângând. Dar încearcă să înţelegi: propria ta lumină nu s-a aprins încă, iar tu începi să-i ajuţi pe alţii. Fiinţa ta interioară e în întuneric total, iar tu începi să-i ajuţi pe alţii. Tu însuţi suferi, dar „îi slujeşti pe alţii”. N-ai trecut prin rebeliunea interioară, dar devii un revoluţionar. Aşa ceva e pur şi simplu absurd, însă ideea aceasta apare în mintea tuturor oamenilor. Pare atât de simplu să-i ajuţi pe alţii. De fapt, oamenii care au nevoie reală să se schimbe devin întotdeauna interesaţi să-i schimbe pe alţii. Asta devine o ocupaţie, iar ei pot să uite de ei înşişi.

Asta e ceea ce am observat eu. Am văzut atâţia asistenţi sociali, *sarvodayis*, şi n-am văzut nici măcar o dată ca vreunul dintre ei să aibă o lumină interioară ca să ajute pe altcineva. Însă ei încearcă din răsputeri să ajute pe toată lumea. Sunt înnebuniţi să transforme societatea şi oamenii şi mintea oamenilor şi au uitat cu totul că în cazul lor n-au făcut lucrul acesta. Dar îşi găsesc o ocupaţie.

Odată a stat cu mine un bătrân revoluţionar şi

asistent social. L-am întrebat: „Eşti complet absorbit de munca ta. Te-ai gândit vreodată dacă, printr-un miracol, ceea ce-ţi doreşti tu chiar se va întâmpla, dacă se întâmplă peste noapte tot ceea ce îţi doreşti tu, atunci ce vei mai face a doua zi? Te-ai gândit vreodată la asta?”

A râs – un râs gol dar după aceea s-a întristat puţin. Mi-a zis: „Dacă s-ar putea întâmpla asta, n-aş mai şti ce să fac după aceea. Dacă lumea ar fi exact aşa cum mi-o doresc eu, atunci n-aş mai şti ce să fac mai departe. Aş putea chiar să mă sinucid”. Oamenii aceştia caută să rămână ocupaţi mereu; aceasta este o obsesie pentru ei. Şi au ales o obsesie care nu poate fi niciodată împlinită, ca astfel ei să poată să-i schimbe întruna pe ceilalţi, viaţă după viaţă.

Cine eşti tu? Şi ăsta e tot un fel de ego, să simţi că alţii sunt nemiloşi unii cu alţii, că se calcă în picioare unii pe alţii. Simpla idee că alţii sunt nemiloşi îţi dă ţie sentimentul că tu eşti foarte simţitor. Nu, nu eşti. Acesta ar putea să fie doar modul în care se manifestă ambiţia ta: să-i ajuţi pe alţii, să-i ajuţi să devină simţitori, să-i ajuţi să devină mai buni, mai miloşi.

Khalil Gibran a scris o mică povestire:

A fost odată un câine, un mare revoluţionar, am putea spune, care mereu le predica celorlalţi câini din oraş că „Numai şi numai din cauză că lătraţi aiurea nu ajungem noi să evoluăm. Vă irosiţi energia lătrând inutil”. Trece un poştaş şi, brusc… trece un poliţist, trece un sannyasin. Câinii sunt împotriva uniformelor, împotriva oricărui fel de uniformă, şi sunt revoluţionari – încep imediat să latre.

Conducătorul lor le zicea: „Încetaţi cu asta! Nu vă irosiţi energia, fiindcă aceeaşi energie ar putea fi investită în ceva util, creativ. Câinii ar putea conduce lumea, însă voi vă irosiţi energia fără niciun scop. Trebuie să renunţaţi la obiceiul ăsta. El e singurul păcat, păcatul originar”.

Câinii simţeau de fiecare dată că el are perfectă dreptate. La nivel logic, avea dreptate: de ce să tot latri? Şi iroseşti în felul ăsta multă energie, apoi te simţi obosit. Iar în dimineaţa următoare începi iar să latri, iar noaptea iar

eşti obosit. Care e rostul? înţelegeau ce vrea să spună conducătorul lor, dar mai ştiau şi că nu sunt decât nişte câini, nişte bieţi câini. Idealul era foarte măreţ, iar conducătorul era un adevărat deschizător de drumuri – pentru că făcea tot ceea ce predica. El nu lătra niciodată. Puteai să-i vezi caracterul, puteai să vezi că tot ceea ce predica punea şi în practică.

Încetul cu încetul, s-au săturat de predica lui veşnică. Într-o zi au hotărât – era ziua de naştere a conducătorului – şi au decis, pentru a-i face un cadou, ca măcar în noaptea aceea să reziste tentaţiei de a lătra. Măcar o noapte să arate respect conducătorului lor şi să-i facă un dar. Nimic nu l-ar fi putut face mai fericit decât asta.

Toţi câinii au încetat să mai latre în noaptea aceea. A fost foarte dificil, foarte solicitant. A fost ca atunci când meditezi şi îţi e atât de greu să-ţi opreşti gândurile – aceeaşi problemă era şi pentru ei. Au încetat să mai latre – lătraseră de când se ştiau pe lume şi nici nu erau ei nişte sfinţi, ci doar nişte câini obişnuiţi. Dar s-au străduit din răsputeri. A fost foarte, foarte solicitant. Se ascundeau în adăposturile lor cu dinţii încleştaţi, cu ochii închişi ca să nu vadă nimic. Au încercat să nu asculte nimic. A fost o mare disciplină. Conducătorul s-a plimbat prin oraş, nedumerit foarte: cui să predice? Pe cine să mai înveţe acum? Ce s-a întâmplat? Era o linişte desăvârşită. Apoi, deodată, când trecuse de miezul nopţii, s-a simţit atât de iritat… fiindcă nu se gândise niciodată cu adevărat că într-o zi câinii l-ar putea asculta. Ştiuse bine că nu l-ar asculta în veci, că era în firea câinilor ca ei să latre. Ceea ce le cerea el era nefiresc, totuşi câinii încetaseră. Era în joc statutul lui de lider. Ce-avea să facă de mâine? Fiindcă tot ce ştia el să facă era să predice, atât. Era Injoc preoţia lui. Şi atunci, pentru prima dată, şi-a dat seama că din cauză că el îşi rostea învăţăturile de dimineaţa până seara, nu simţise niciodată nevoia să latre. Energia lui era folosită pentru a-i învăţa pe alţii, iar acesta era tot un fel de lătrat.

Însă în noaptea aceea nu era de găsit nicăieri cineva vinovat. Şi atunci câinele-predicator a început să simtă o

nevoie imensă de a lătra. Un câine e, la urma urmelor, un câine. S-a dus într-o străduţă întunecată şi a început să latre. Când ceilalţi câini au auzit că cineva încălcase înţelegerea dintre ei, şi-au zis: „Noi de ce să suferim?” Tot oraşul a început să latre. Conducătorul s-a întors şi le-a zis: „Proştilor! Când o să terminaţi cu lătratul? Din cauza lătratului vostru am rămas noi doar nişte câini. Altminteri, am fi condus lumea”.

Să ţii minte că un om pus în slujba societăţii, un revoluţionar cere imposibilul, însă asta îi ţine mintea ocupată. Iar când eşti ocupat cu problemele altora, uiţi de ale tale. Mai întâi rezolvă acele probleme, fiindcă aceasta este primata responsabilitate, cea fundamentală.

Un psiholog faimos cumpărase o fermă ca să aibă o ocupaţie distractivă. De fiecare dată când arunca grăunţe pe ogorul arat, o armată de ciori negre se năpustea şi-i înghiţea grăunţele. În cele din urmă, călcându-şi pe mândrie, psihologul a apelat la vechiul lui vecin, Nastratin Hogea.

Hogea a intrat pe ogor şi a început să facă toate gesturile semănatului însă fără să folosească vreo sâmânţă. Ciorile s-au năpustit, au protestat scurt şi au zburat. Hogea a repetat procesul şi a doua zi şi în următoarea, de fiecare dată expediind ciorile dezorientate şi flămânde. În sfârşit, în cea de-a patra zi, a însămânţat ogorul cu seminţe; nicio cioară nu s-a sinchisit să vină.

Când psihoiogui a dat să-i mu/ţumească lui Hogea, acesta a mormăit. „Chestie de psihologie elementară”, i-a zis el „Ai auzit vreodată de aşa ceva?”

Reţine, e chestiune de psihologie elementară: să nu-ţi vâri nasul în treburile altora. Dacă fac ceva rău, e treaba lor să-şi dea seama de asta. Nimeni altcineva nu-i poate face să-şi dea seama. Până când vor decide ei să-şi dea seama de asta nu e nicio cale să-i determini tu şi îţi vei pierde timp şi energie preţioasă. Prima ta responsabilitate e să-ţi transformi propria ta fiinţă. Iar când fiinţa ta e transformată, lucrurile încep să se întâmple de la sine. Devii o lumină, iar oamenii încep să-şi găsească propria lor

cale cu ajutorul luminii tale. Nu te duci tu la ei, nu-i obligi tu să vadă. Lumina ta, arzând strălucitoare, e o invitaţie suficientă: oamenii încep să vină. Oricine are nevoie de lumină va veni la tine. Nu e nevoie să te duci tu la nimeni, fiindcă faptul în sine de a te duce tu e prostesc. Nimeni n-a schimbat pe nimeni altcineva împotriva voinţei acestuia. Nu aşa se întâmplă lucrurile. E chestiune de psihologie elementară; ai auzit vreodată de aşa ceva?... Rezumă-te la treburile tale.

Sentimentul că sunt lipsit de valoare încă îmi domină viaţa şi mă agăţ de el atât de strâns, încât începe să mă cuprindă disperarea că n-am să mă mai desprind niciodată de el. Până acum a fost drum lung şi greu.

Nimeni nu se naşte lipsit de valoare. Suntem cu toţii egali în ochii existenţei. Dar reţine, egalitate nu înseamnă similitudine. Fiecare dintre noi este unic.

Ideea care te chinuie, aceea că eşti lipsit de valoare, chinuie milioane de oameni. Cei din jurul tău sunt cei care te fac să simţi că eşti nedemn, că nu meriţi nimic, că eşti inutil, că nu eşti bun de nimic; aceasta este o conspiraţie secretă a mulţimii împotriva individului.

Poate că nu ţi-ai dat seama de faptul că mulţimea e duşmanul individului. Mulţimii nu-i plac indivizii; ei nu-i plac decât oamenii falşi care se imită unii pe alţii. Oricine e autonom, pe cont propriu, îşi declară libertatea proprie, îşi vede de treabă fără frică de consecinţe va fi condamnat de mulţime.

Mulţimea nu-şi poate permite astfel de rebeli, fiindcă însăşi prezenţa lor e periculoasă – s-ar putea transforma într-un foc mistuitor. Mulţii alţii care suferă în robie ar putea începe să se revolte, văzând că e posibil să-ţi trăieşti viaţa ghidat de propria ta lumină, că e posibil să ai propriul tău stil, propria ta religiozitate, propria ta moralitate – nu trebuie să aparţii nici unei mulţimi, nu trebuie să devii un sclav spiritual. Dacă ideea aceasta se răspândeşte, milioane de oameni care nu au murit de tot – în a căror fiinţă mai e o scânteie de viaţă – ar putea exploda în rebeliune împotriva maselor.

Masele sunt uşor de controlat; de aceea, cei care deţin puterea urăsc indivizii. Şi aşa au stat lucrurile de-a lungul întregii istorii a omenirii. Încă din copilărie, părinţii, învăţătorii, preoţii, vecinii din toate direcţiile, societatea începe să acapareze gradual libertatea individului. Toate eforturile sale au ca scop să te distragă de la fiinţa ta proprie; societatea vrea să fii altcineva, nu vrea să fii tu însuţi.

Aceasta este cauza sentimentului tău că eşti lipsit de valoare. E firesc – nu vei putea niciodată să fii altcineva; oricât de perfectă ţi-ar fi prefăcătoria şi ipocrizia, în adâncul tău vei simţi că te-ai trădat. În adâncul tău nu vei putea simţi niciodată mulţumire, respect faţă de tine însuţi, o mândrie firească a fiinţei umane, o demnitate pe care existenţa o revarsă asupra ta prin simplul fapt că-ţi dă naştere.

Dacă ţi s-ar permite să fii tu însuţi, nu te-ai simţi niciodată lipsit de valoare, fiindcă ai creşte firesc. Dacă eşti un tufiş de trandafiri, în tine vor înflori trandafiri, iar dacă eşti o margaretă, atunci vei înflori ca margaretă. Nici margareta nu se simte lipsită de valoare, nici trandafirii nu simt că sunt speciali, superiori sau mai sacri. Chiar şi cel mai mic fir de iarbă se simte la fel de demn precum cea mai mare stea din univers.

În existenţă nu există nicăieri complexe de inferioritate, iar, ca un corolar, nu există nici complexe de superioritate. Margareta e fericită să fie o margaretă – până şi simpla idee în sine e stupidă: „De ce nu sunt un trandafir?” Ar însemna ca existenţa să fie una foarte săracă, în care se găsesc numai trandafiri, trandafiri şi iar trandafiri şi niciun alt fel de flori. Trandafirii şi-ar pierde atunci toată frumuseţea. Varietatea milioanelor de flori face ca existenţa să fie mai bogată decât în toate visele noastre.

Dar societatea vrea să fii o simplă oaie. Poţi să ai tu calităţile unei căprioare, sau ale unui tigru, sau ale unui leu, sau ale unui vultur – întreaga diversitate e posibilă în cazul diferiţilor indivizi – dar societăţii nu-i place decât un

singur sortiment: fiecare om să fie o oaie. Dacă obligi un leu să fie oaie, el se va simţi lipsit de valoare, îi impui ceva care nu e în firea lui.

Sentimentul acesta că eşti lipsit de valoare e rezultatul impunerii unor cerinţe nefireşti asupra ta de către toţi cei din jurul tău. Nimănui nu-i place să fii aşa cum eşti; toţi vor să fii aşa şi pe dincolo. Sigur că dacă le îndeplineşti lor cerinţele vei fi iubit, respectat, cinstit, însă e foarte primejdios şi plăteşti un preţ prea mare pentru asta: va trebui să te pierzi pe tine însuţi. Vei deveni doar un ipocrit şi cu ce te alegi? Cât valorează respectul lor, cinstirea lor, recompensele lor? Nu vor putea compensa pierderea – ţi-ai pierdut sufletul. Pot să-ţi dea Premii Nobel, dar nicio mie de Premii Nobel nu pot compensa pierderea pe care ai suferit-o în această tranzacţie. Ţi-ai pierdut spaţiul tău propriu din cadrul existenţei, teritoriul tău, conştiinţa şi fiinţa ta esenţială, cel mai semnificativ dintre toate lucrurile.

Înţeleg problema ta şi nu cred că tu ai fi incapabil s-o înţelegi în mod intelectual, O înţelegi, dar simpla înţelegere intelectuală nu aduce niciodată vreo schimbare; îţi aduce mai multe necazuri. Te face să-ţi dai seama că ai făcut ceva foarte stupid şi că acum ai devenit expert în prostia respectivă. Pentru marea pricepere cu care o faci eşti plătit, ţi se acordă cinstire, respect, aşa că te agăţi de ea. De aici ia naştere în tine o imensă dilemă. Ia naştere o stare de schizofrenie. Ştii că nu e bine ce faci, însă ştii numai la nivel intelectual; înţelegerea n-a pătruns în părţile mai adânci ale fiinţei tale, acolo de unde apare acţiunea.

Intelectul este o forţă inactivă. El n-a devenit meditaţie, el e încă minte; iar mintea e absolut neputincioasă. Aşadar înţelegi în mod intelectual că procedezi greşit, iar acelaşi intelect spune că acesta e singurul mod de a proceda pe care îl cunoşti – valoros sau lipsit de valoare, dar ăsta e singurul lucru care îţi oferă onoare, care îţi atrage respectul mulţimii: „Nu lăsa totul baltă, fiindcă nu ştii unde ţi-ai pierdut sufletul şi dacă vei

mai putea să-l regăseşti”. Nici măcar nu-ţi aminteşti drumul înapoi spre casă. Aşa că te agăţi mai departe de acel lucru despre care ştii în mod intelectual că nu e bun. Te distrugi, dar continui să bei otrava din cauză că ai uitat drumul înapoi spre casă.

Chiar deunăzi Latifa, o sannyasină de-aici, plângea, iar astăzi toţi norii s-au împrăştiat. A făcut un pas îndrăzneţ. La nivel intelectual s-a gândit şi s-a tot gândit ea, aproape o veşnicie… fiindcă nefericirea face ca timpul să fie mai lung, astfel că o oră pare să dureze cât o viaţă; de aceea spun că a suferit parcă o veşnicie. Ştiind cât se poate de bine – eu îi aplicam lovituri constante de ciocan – că dacă eşti nefericit într-o situaţie, iar uşile sunt deschise, atunci de ce nu ieşi din situaţia respectivă?

Ea vrea să iasă, dar se agaţă; îi e frică să iasă în spaţiu deschis, îi e frică să iasă la aer, îi e frică de necunoscut. Fiinţa din profunzimea ei simte atracţia, provocarea, emoţia explorării necunoscutului, însă mintea ei superficială se gândeşte la siguranţă, la securitate. Şi, cine ştie? S-ar putea să te trezeşti într-o situaţie şi mai rea. Cel puţin nefericirea aceasta o cunoşti bine şi cumva te-ai obişnuit cu ea – de fapt, atât de mult te-ai obişnuit cu ea încât undeva într-un ungher al fiinţei tale pândeşte o frică: eşti, oare, capabil să supravieţuieşti fără ea?

E o stare de nefericire, dar măcar e ceva, acolo. Nu eşti singur, nu eşti gol; eşti plin de nefericire şi te poţi baza pe faptul că şi mâine nefericirea va fi tot acolo. Nu trebuie să-ţi faci griji că poate mâine vei fi gol pe dinăuntru şi singur. Şi în felul acesta înăuntrul tău ia naştere o harababură.

Dar în sfârşit Latifei i-a venit mintea la cap şi a făcut pasul curajos. Iar astăzi mi-a scris o scrisoare de imensă recunoştinţă, spunându-mi că simte ca şi cum un cancer ar fi fost înlăturat din fiinţa ei; se simte curată, sănătoasă, fericită, uşoară – întreaga povară a dispărut. Iar acesta era cancerul de care se agăţa, însă bucuria şi libertatea şi despovărarea şi cerul liber le poţi cunoaşte numai când încetezi să te mai agăţi; nu există altă cale.

Însă oamenii sunt în aşa fel că până şi după ce au venit aici şi m-au ascultat, fac cumva să asculte numai ce vor, iar ce nu vor, nu. Sunt deschişi faţă de tot ceea ce le alimentează lor prejudecăţile, foarte fericiţi că le sunt susţinute convingerile. În momentul în care spun ceva care se împotriveşte convingerilor lor – iar convingerile acelea sunt sursa nefericirii lor, sunt fundamentul suferinţei şi iadului lor imediat se închid faţă de ceea ce spun eu. Dar cât timp poţi continua să rămâi închis? Eu te lovesc în permanenţă, din toate dimensiunile, din toate direcţiile. Mai devreme sau mai târziu va trebui să asculţi.

Însă şi atunci, atât de mare e prostia omenească încât ei încep să se apere. Mă întreb uneori de ce vă mai pierdeţi timpul. Dacă aţi venit aici ca să vă apăraţi, asta o puteţi face foarte bine de oriunde altundeva. Va fi mai uşor să vă apăraţi aflându-vă altundeva; aici va fi foarte greu. Eu nu vă voi da voie să vă apăraţi, căci apărându-vă, vă apăraţi toate suferinţele; cele două sunt sinonime. Voi şi suferinţele voastre, voi şi nefericirea voastră, voi şi ideologia voastră – nu sunt două lucruri separate.

Personalitatea voastră e infernul vostru, iar eu trebuie să-i aplic lovituri de ciocan şi să scot la lumină individualitatea voastră, care este un fenomen cu totul diferit – este ceea ce aţi adus pe lume cu voi atunci când v-aţi născut. Personalitatea aceasta e un înveliş care v-a fost aplicat de către societate; e o mască. Însă aţi trăit cu masca atât de multă vreme, încât aţi început să credeţi că e faţa voastră originară. În somnolenţa lor, oamenii continuă să apere ceea ce constituie cancerul lor.

O femeie mi-a scris astăzi că îi urăşte pe Hymie Goldberg, care este unul dintre personajele glumelor mele. Nu mi-a venit să cred că îl poate urî cineva pe bietul Hymie Goldberal Dar poate că ea are o minte antisemită… doar la auzul numelui de Hymie Goldberg şi educaţia ei nazistă e deja afectată pentru că fac din Hymie Goldberg aproape un mare erou. Într-adevăr, am de gând să scriu o biografie a lui Hymie Goldberg.

În cadrul aceleiaşi întrebări, aceeaşi femeie spune:

„Nu-mi place că râzi împreună cu noi”. Se pare că e şi împotriva râsului. Eu râd rar, dar din când în când vreau pur şi simplu să mă alătur vouă, ca să nu vă dau sentimentul că sunt separat de voi. Vreau să fiu unul dintre voi, nu cineva situat la înălţime, foarte serios – un Buddha sculptat în aur. În mod cert, Gautama Buddha n-a râs; nici despre Iisus nu scrie nicăieri că ar fi râs vreodată. Oamenii aceştia sunt oameni serioşi.

Eu nu sunt serios. V-am spus în nenumărate rânduri că sunt cât se poate de neserios, dar voi nu luaţi în serios ce vă spunt Aveţi impresia că glumesc… e o problemă atât de grea, cum poate fi rezolvată? Iar când am citit întrebarea acestei femei, mi-am adus aminte de o altă întrebare care mi-a venit ieri… un bărbat îmi spunea că nişte cercetători ştiinţifici au găsit punctul G în vaginul femeii. N-am reuşit să pricep de ce să i se zică „punctul G”.

Am descoperit şi eu un punct G. Nu e în vagin, e în pântecul fiecărui om, chiar dedesubtul buricului. Şi are sens să fie numit punctul G, fiindcă provoacă chicoteli[3]. E absolut stupid să spui că vaginul chicoteşte, dar chicotelile din pântec sunt un fapt bine cunoscut. Ştii despre râsul din pântec – un râs adevărat vine întotdeauna din pântec.

Aşa că nu-mi pasă de oamenii voştri de ştiinţă; propriile mele cercetări arată că punctul G e în fiecare om, fie el bărbat sau femeie, şi e situat în pântec, dedesubtul buricului. Şi poate că punctul G al acestei femei e ori paralizat, ori mutilat, defectat – ceva nu e în regulă cu punctul ei G! Aici, printre noi, ar trebui să se expună; atunci punctul ei G ar putea începe să funcţioneze. Printre atâtea G-uri, cum să poţi rămâne serios?

Am auzit». Doi puşti, gemeni, au început prima lor zi de şcoală, iar învăţătoarea i-a întrebat: „Cum vă cheamă?” Arătau atât de frumos, atât de plini de viaţă. Îmbrăcaţi la fel, era aproape imposibil să-ţi dai seama care era unul şi care era altul. Aşa că i-a întrebat: „Cum vă cheamă?”

Unul a zis: „Pe mine mă cheamă Ronald Reagan, iar

3 în engleză, giggling (n. trad.)

pe fratele meu îl cheamă Richard Nixon" învăţătoarei nu i-a venit să creadă. Şi-a zis: „Copiii fac glume cu mine, fac haz pe seama mea". Imediat a pus mâna pe telefon şi a sunat acasă la ei, întrebând-o pe mama lor: „Doamnă Johnson, cei doi fii ai dumneavoastră au venit şi când i-am întrebat cum îi cheamă, unul a zis că-l cheamă Ronald Reagan şi că pe fratele lui îl cheamă Richard Nixon. Nu mi-a venit să cred; de aceea v-am sunat. Fac cumva haz pe seama mea?"

Ceea ce a urmat a surprins-o foarte, fiindcă de la celălalt capăt al firului, femeia a urlat înfuriată: „Dar ştiu că aveţi tupeu să-mi spuneţi doamna Johnson. Sunt domnişoara Johnson şi aceia sunt copiii mei, iar când ai doi bastarzi, ce nume poţi să le dai? Dacă ai fi fost în locul meu, ai putea să-mi sugerezi nişte nume mai bune pentru doi bastarzi?"

Priveşte viaţa, iar punctul tău G va începe să funcţioneze!

Ai căzut pradă, ai căzut victimă celor pe care ţi le-au spus alţii. Comuna aceasta are menirea de a şterge tot ce ţi s-a spus şi de a te accepta aşa cum eşti. Aşa cum eşti, eşti cât se poate de în regulă, de valoros, de respectabil şi nu e nevoie să schimbi ceea ce eşti şi să creezi o personalitate falsă numai fiindcă aşa vor alţii. Te-ai străduit prea mult să-i faci pe alţii fericiţi, iar rezultatul final e că toată lumea de pe planetă e nefericită. Fiecare a încercat să-i facă fericiţi pe ceilalţi, dar vezi rezultatul final? Toată lumea e nefericită.

Eu te învăţ să fii fericit, nu te învăţ să-i faci pe alţii fericiţi. Dacă în fericirea ta există un oarecare adevăr, o oarecare vitalitate, acestea se vor răspândi – îi vor ajuta şi pe alţii să fie fericiţi. Dar nu acesta ar trebui să fie criteriul; nu acesta ar trebui să fie idealul tău în viaţă, încerci să-i faci pe alţii fericiţi, ceilalţi încearcă să vă facă pe tine şi pe alţii fericiţi şi toată lumea e nefericită din cauză că toată lumea se preface.

Oamenii nu pot fi fericiţi decât într-un singur mod – nu există două moduri: dacă sunt ei înşişi, în mod autentic.

Atunci primăvara fericirii începe să curgă; ei prind mai multă viaţă, devin o privelişte încântătoare, o companie încântătoare; devin un cântec, un dans. Dar nu dansează pentru a fi aprobaţi de cineva, nici pentru a fi apreciaţi de cineva; dansează dintr-o fericire care se revarsă, dintr-o bucurie lăuntrică.

Întreaga lume poate fi o lume care dansează, plină de cântece şi de muzică, plină de creativitate şi plină de viaţă şi de râsete. Însă strategia fundamentală care a fost urmată până acum trebuie distrusă complet, fără milă.

Preotul cel nou stătea în picioare la uşa bisericii salutându-i pe enoriaşii care plecau după terminarea slujbei. Oamenii nu se zgârceau cu felicitările pe care i le adresau preotului, excepţie făcând un singur tip, care i-a zis: „O predică destul de plictisitoarer reverendule după un minut, acelaşi om a apărut din nou şi i-a zis: „O predică destul de plictisitoare, reverendule încă o dată bărbatul şi-a făcut apariţia, de data aceasta mormăind: „N-ai spus mai nimic, reverendule”. Când a prins ocazia, reverendul i l-a arătat pe bărbatul respectiv unuia dintre diaconii săi „A”, a zis diaconul „nu-l lăsa pe tipul ăla să-ţi strice ziua.

E un biet suflet care bântuie de colo-colo, repetând ce-i aude şi el pe alţii că zic!”

E o lume foarte ciudată şi smintită. Fiecare om trăieşte fals într-un fel sau altul, doar ca să primească apreciere, să audă aplauzele celorlalţi. Toţi oamenii sunt avizi după atenţie. Cei pe care îi consideri mari conducători sunt aproape nişte cerşetori în ceea ce priveşte atenţia; acestui scop îşi dedică ei întreaga viaţă – să câştige consideraţia cât mai multor oameni. Lucrul acesta le hrăneşte egoul. Şi sunt gata să facă orice prostie dacă li se promite: „Tot mai mulţi şi mai mulţi oameni vor fi atraşi către tine; vei primi mai multă atenţie”.

Am să vă spun o povestire stranie. Nu e ficţiune şi e despre unul dintre cei mai cunoscuţi oameni, Abraham Lincoln. Acesta avea o faţă foarte urâtă. Provenea dintr-o familie foarte săracă; tatăl său era pantofar. El însuşi tăia lemne ca să facă rost de banii necesari pentru a merge la

şcoală – avutul lor era precar. Faţa lui era fără îndoială neatrăgătoare, iar când a candidat la alegerile prezidenţiale… Avea o mare inteligenţă; poate că niciun alt om din America nu a mai avut o inteligenţă atât de mare. Judecata lui, logica lui, modul în care îşi argumenta afirmaţiile erau superbe. Însă personalitatea lui avea de suferit din cauza feţei.

În prima zi a campaniei sale electorale, o fetiţă.» iar din câte înţeleg eu, fetiţei aceleia ar trebui să i se acorde întregul merit pentru faptul că Abraham Lincoln a devenit preşedinte al Americii, deşi nimănui nu-i pasă de asta. Nimeni nici măcar nu se gândeşte la fetiţa aceea şi nu încearcă să afle cine era. Ea s-a apropiat de el şi i-a zis: „Unchiule Lincoln, cu faţa aceasta n-ai cum să câştigi preşedinţia. Am o mică sugestie: dacă-ţi laşi barbă şi mustaţă, cea mai mare parte a feţei tale va fi acoperită, iar bărbii şi mustăţii le poţi da o formă care îţi poate schimba complet profilul”.

O fetiţă… însă ea s-a uitat atent la faţa lui; nu era interesată de argumentele lui. Însă femeile sunt mult mai atente la frumuseţea fizică, încă din copilărie. Ea şi-a dat seama că dacă el îşi lasă barbă şi mustaţă, mare parte din faţa lui va fi acoperită. Şi-atunci poate dobândi o faţă nouă, dând o anumită formă bărbii şi mustăţii. Iar lui Lincoln i-a surâs ideea. El însuşi îşi făcea probleme ce să facă cu faţa lui. Şi-a lăsat barbă… şi acum nu se mai vede în fotografiile sau în statuile lui că era urât la faţă. Toată urâţenia aceea e acoperită de barbă şi de mustaţă. De fapt, barba şi mustaţa aceea i-au dat o personalitate nouă.

Oamenii au uitat, dar Lincoln n-a uitat. După ce a devenit preşedinte, prima scrisoare pe care a scris-o a fost către fetiţa aceea, mulţumindu-i: „Sugestia ta a dat rezultate”. A fost un om de o mare smerenie şi o mare înţelegere.

Însă lumea aceasta nu priveşte în fiinţa interioară. Ea nu priveşte către inteligenţa ta, către talentele tale, către creativitatea ta, către potenţialul tău. Ea nu se uită decât la personalitatea exterioară, superficială. Şi din cauză că

ceri în permanenţă atenţie, trebuie să faci concesii oamenilor; trebuie să faci la fiecare pas compromisuri cu ei, dacă vrei să fii acceptat ca fiind valoros. Problema e că, indiferent ce-ai face, nu ai cum să fii fals pe de-a-ntregul; ceva din ceea ce eşti tu în realitate tot va rămâne şi de-acolo ţi se va trage sentimentul că eşti lipsit de valoare. Te va durea faptul că n-ai fost capabil să reuşeşti să fii pe deplin încununat de succes în lume.

Oricine vrea să fie încununat de succes în lume, oricine e ambiţios şi egoist va suferi de aceeaşi problemă de care suferi tu. Însă problema e foarte simplă şi poate fi lăsată imediat în urmă, fără niciun efort, prin simpla înţelegere că nu ai nevoie de atenţia nimănui, ci dimpotrivă, ce îţi trebuie este să fii profund mulţumit de tine însuţi. Iar lucrul acesta e posibil doar dacă eşti real.

Nu-ţi face griji cu privire la ce spun alţii; nu contează. Singurul lucru care contează e fericirea ta interioară, pacea, tăcerea ta interioară şi, în final, realizarea vieţii tale veşnice. Întrebi: „Ce să fac cu sentimentul lipsei de valoare? încă îmi domină viaţa şi mă agăţ de el atât de strâns încât începe să mă cuprindă disperarea că n-am să mă mai desprind niciodată de el”. Nu e nevoie decât de puţină înţelegere – nu de un mare efort, fiindcă tu eşti cel care se agaţă de cât nu el stă agăţat de tine.

Există o povestire sufistă despre un râu care se umflase şi despre câţiva oameni care stăteau pe mal, privindu-l cum creşte din ce în ce mai mult. Un mistic sufist stătea şi el acolo. Sufiştii folosesc doar o pătură, o pătură din lână ca să-şi acopere corpul; nu folosesc nimic altceva. De fapt, numele de *sufist* vine de la păturile de lână. În persană, *suf* înseamnă lână, iar *sufist* înseamnă cel care foloseşte numai lână. Aşadar sufistul stătea şi el, cu pătura lui t uitându-se la ceilalţi oameni, când deodată au văzut o pătură splendidă, o pătură din lână plutind în jos pe râu. Un tânăr n-a putut rezista. Deşi toată lumea îi spunea că e periculos – râul era umflat şi era vorba despre un râu imens tânărul a zis: „Nu pot să las să-mi scape

pătura aceea”. A sărit în apă.

Însă nu era o pătură, era un lup viu. Aşa că în momentul în care a apucat el pătura, şi pătura l-a înşfăcat pe el! A început să strige: „Salvaţi-măj” Toată lumea îl întreba: „Cum adică să te salvăm? Dă drumul păturii ăleiaf El le-a zis: „Nu e pătură şi nu pot să-i dau drumul. Acum pătura trebuie să-mi dea mie drumul – fiindcă e un lup!” Ei văzuseră numai spinarea lupului, care arăta ca o pătură din lână pură.

Sufistul a scris în jurnalul lui: „Ceea ce am văzut astăzi a fost o problemă reală. Până acum am văzut oameni care se întreabă cum să renunţe la una, la alta... Problemele acelea erau toate ireale, fiindcă nu lucrurile respective se agăţau de ei, ci ei se agăţau de ele. Nu se punea problema să fie ajutaţi în vreun fel; dacă voiau să renunţe la ele, puteau să renunţe”. Şi a scris el mai departe: „Însă astăzi a fost cu totul altceva; era o problemă reală! Nu mai stătea în puterea bietului om să-i dea drumul, fiindcă nu el era cel care se ţinea strâns de lup, ci lupul îl ţinea strâns pe el, ducându-l în mormânt”.

E bine că nu stau lupi agăţaţi de tine. Indiferent care ar fi acele lucruri de care te agăţi, ele nu sunt decât idei false pe care ţi le-au dat alţii. Iar motivul pentru care te agăţi de ele e acela că îţi e frică să nu rămâi aproape dezgolit fără ele, să nu fii deşert şi să nu păşeşti într-un spaţiu necunoscut.

Însă eu vreau să-ţi spun că a păşi clipă de clipă în necunoscut reprezintă cea mai mare binecuvântare a vieţii. A rămâne în sfera cunoscutului e plictiseală pură, fiecare zi la fel. Şi ce rost are să trăieşti? Ai mai trăit acelaşi lucru de multe ori, în multe zile. Încurajarea mea pentru tine este:

Iubeşte schimbarea, iubeşte necunoscutul.

Riscă tot ceea ce îţi e cunoscut în favoarea necunoscutului şi vei fi întotdeauna într-o stare de extaz. Vei fi întotdeauna un câştigător, fiindcă necunoscutul are comori ascunse pe care le dezvăluie numai celor care pot renunţa la cunoscut. Însă eu nu-ţi pot spune decât atât: renunţarea trebuie să vină din partea ta. Ea trebuie să fie

decizia ta, angajamentul tău – numai atunci îţi va aduce bucurie.

Cum pot afla care dintre numeroasele voci dinăuntrul meu e aceea care vine din adevăratul meu sine ca să mă ghideze? Cum pot fi sigur că nu vine din inconştient?

E foarte simplu: niciuna dintre voci nu vine din sinele interior. Toate vocile vin din minte. Când toate vocile sunt absente, şinele lăuntric te inspiră în tăcere către o anumită acţiune, către o anumită direcţie. Indicaţia lui nu vine exprimată în cuvinte, ci e o indicaţie tăcută. Altminteri ar fi fost absolut imposibil să afli care e vocea sinelui lăuntric.

E uşor, deoarece nicio voce nu aparţine sinelui interior. Aşadar, când toate vocile au amuţit şi e linişte desăvârşită, sinele interior are posibilitatea să te ia de mână şi să te îndrume. Acela e momentul în care trebuie să abandonezi voinţa proprie şi să-l laşi să te ducă oriunde te duce el.

La nivel de limbaj trebuie să folosim cuvinte care nu se aplică realităţii interioare – de exemplu, „vocea interioară”. Nu există nicio voce, e doar tăcerea interioară. Dar dacă folosim cuvintele „tăcere interioară”, nu vei prinde ideea că există o anumită inspiraţie sau direcţie la care se face referire. De aceea se folosesc cuvintele „voce interioară”. Dar acestea nu sunt cuvintele potrivite.

O

Epilog

Cum pot deveni o lumină pentru mine însumi?

Acestea au fost ultimele cuvinte ale lui Gautama Buddha, mesajul lui la despărţirea de discipoli: „Fii o lumină pentru tine însuţi”. Dar când spune „fii o lumină pentru tine însuţi”, el nu vrea să spună că trebuie să *devii* o lumină pentru tine însuţi. E o mare diferenţă între a fi şi a deveni.

Devenirea e un proces, fiinţa e o descoperire. Sământa doar pare că devine copac; lucrul acesta se întâmplă numai în aparenţă. Sământa avea deja copacul în ea, era însăşi fiinţa ei. Sământa nu devine floare. Floarea era în stare latentă, iar acum e manifestă. Nu e vorba de

devenire, fiindcă dacă ar fi aşa, atunci o piatră ar putea deveni o floare. Însă aşa ceva nu se întâmplă. O piatră nu poate deveni un trandafir; aşa ceva nu se întâmplă deoarece piatra nu are potenţialul să devină un trandafir. Sămânţa pur şi simplu se descoperă pe sine murind în sol – renunţând la învelişul ei exterior, realitatea ei interioară e revelată.

Omul e o lumină în stare de sămânţă. Voi sunteţi deja buddhaşi. Nu se pune problema că trebuie să deveniţi buddhaşi, nu e o chestiune de învăţare, de realizare, e doar chestiune de recunoaştere – e chestiune de a pătrunde înăuntrul tău şi a vedea ce e acolo. E o autodescoperire.

Nu trebuie să devii o lumină pentru tine însuţi, ci eşti deja astfel. Însă tu nu pătrunzi în tine, întreaga ta călătorie e exterioară. Suntem educaţi în aşa fel că devenim cu toţii extravertiţi. Ochii noştri se fixează pe exterior, suntem mereu în căutarea atingerii unui obiectiv „acolo”, departe. Cu cât mai îndepărtat e obiectivul, cu atât e provocarea de a-l atinge mai mare pentru ego. Cu cât e mai dificil de atins, cu atât pare mai atrăgător. Egoul există prin intermediul provocărilor; el vrea să-şi demonstreze capacitatea. Nu e interesat de lucrurile simple, de lucrurile obişnuite, nu e interesat de firesc, ci e interesat de ceva care nu e nici firesc, nici simplu, nici obişnuit. Dorinţa sa se îndreaptă către extraordinar. Iar realitatea e foarte obişnuită, e foarte simplă.

Realitatea nu e acolo, ci aici, nu atunci, ci acum, nu în exterior, ci în sanctuarul cel mai lăuntric al fiinţei tale. Nu trebuie decât să închizi ochii şi să priveşti înăuntru.

La început e greu, fiindcă ochii nu ştiu decât să privească în afară. S-au obişnuit atât de mult să privească în afară, încât şi atunci când îi închizi, ei vor continua să privească tot în afară – încep să viseze, încep să-şi închipuie. Visele acelea nu sunt altceva decât reflecţii ale exteriorului. Deci numai în aparenţă ai ochii închişi, de fapt ochii tăi sunt încă deschişi către lumea exterioară, tu nu eşti în interior. Fiecare om care începe să mediteze are de-a face cu acest fenomen straniu: ori de câte ori închide

ochii, mintea devine şi mai neastâmpărată, şi mai înnebunită. Începe să pălăvrăgească precum o nebună: gânduri relevante sau nerelevante se încrucişează în fiinţa ta. Lucrul acesta nu se întâmplă niciodată atunci când priveşti către exterior. Şi fireşte că te simţi obosit, fireşte că te gândeşti că e mai bine să-ţi găseşti o ocupaţie, să-ţi faci de lucru decât să stai tăcut cu ochii închişi, căci nu pare să se întâmple nimic altceva decât o procesiune lungă, foarte lungă de gânduri, de dorinţe, de amintiri. Şi acestea tot vin, neîncetat.

Însă lucrul acesta se întâmplă doar la început. Puţină răbdare, puţină aşteptare… Dacă continui să priveşti aceste gânduri în tăcere, fără să le judeci, fără să li te împotriveşti, fără ca măcar să ai dorinţa de a le pune capăt – ca şi cum nu te-ar preocupa câtuşi de puţin – nepreocupat». Exact aşa cum priveşti traficul de pe stradă sau cum priveşti norii de pe cer sau cum priveşti curgerea unui râu, pur şi simplu îţi priveşti gândurile. Nu eşti totuna cu acele gânduri, tu eşti privitorul şi-ţi aduci aminte că „sunt privitorul, nu ceea ce e privit”. Nu poţi fi ceea ce e privit, nu poţi fi obiectul propriei tale subiectivităţi. Tu eşti subiectivitatea ta, eşti martorul, eşti conştiinţa. E nevoie de ceva timp ca să începi să-ţi aduci aminte de asta. Încet, încet, obiceiul vechi moare. Moare greu, dar moare fără îndoială. Iar în ziua în care traficul se opreşte, deodată eşti plin de lumină. Ai fost întotdeauna plin de lumină, dar gândurile acelea nu-ţi dădeau voie să vezi ceea ce eşti.

Când toate obiectele au dispărut, nu mai rămâne nimic de văzut şi atunci te recunoşti pentru prima dată. Ajungi să-ţi dai seama de tine însuţi pentru prima dată.

Nu e o devenire, e o descoperire a fiinţei. Învelişul exterior al gândurilor e lăsat în urmă, iar tu îţi descoperi florile, îţi descoperi parfumul. Parfumul acesta e libertate.

Aşadar, nu întreba: „Cum să devin o lumină pentru mine însumi?” Eşti deja o lumină pentru tine însuţi, atât numai că nu eşti conştient de acest fapt. Ai uitat de el, trebuie să-l descoperi. Iar modul de a-l descoperi e simplu, foarte simplu: un proces simplu prin care îţi priveşti

gândurile.

Pentru a ajuta acest proces poţi începe să priveşti şi alte lucruri, fiindcă procesul de a privi e acelaşi. Nu are importanţă ce anume priveşti. Priveşte orice şi vei învăţa arta de a privi. Ascultă păsările, e acelaşi lucru. Într-o zi vei fi capabil să îţi asculţi propriile gânduri. Păsările sunt puţin mai departe, gândurile sunt puţin mai aproape. Toamna, priveşte frunzele uscate care cad din pomi. Orice te ajută să devii un privitor se poate dovedi util. În timp ce mergi, priveşte-ţi mersul

Buddha le spunea discipolilor săi: priviţi-vă în timp ce faceţi fiecare pas. Le spunea: priviţi-vă respiraţia. Iar aceasta este una dintre cele mai semnificative practici în materie de privit, fiindcă respiraţia îţi e în permanenţă disponibilă, douăzeci şi patru de ore, oriunde te-ai afla. Păsările pot să cânte într-o zi, iar în altă zi să nu mai cânte, dar respiraţia e mereu acolo. Când stai, când mergi, când te întinzi, ea e acolo mereu. Continuă să priveşti cum respiraţia intră, iese.

Nu privitul respiraţiei e ceea ce contează, ci ceea ce contează e să începi să priveşti. Du-te pe malul râului şi priveşte râul. Stai în piaţă şi priveşte oamenii care trec. Priveşte orice, dar aminteşte-ţi că eşti privitorul. Nu începe să judeci, nu fi critic. Din momentul în care ai început să judeci, ai uitat că eşti un privitor şi te-ai implicat, ai început să fii părtinitor, ai ales: „Sunt în favoarea acestui gând şi sunt împotriva acelui gând”. Odată ce alegi, devii identificat. Privitul fără implicare reprezintă metoda prin care se distruge orice identificare.

De aceea îşi numea Gurdjieff procesul său procesul nonidentificării. E acelaşi lucru, doar cuvântul folosit de el e diferit.

Nu te identifica cu nimic şi, încetul cu încetul, vei învăţa arta supremă a privitului. Asta înseamnă meditaţie. Prin meditaţie îţi descoperi propria lumină. Lumina aceea o poţi numi sufletul, şinele, Dumnezeu, în orice fel vrei s-o numeşti – sau poţi să rămâi tăcut în privinţa ei, fiindcă ea nu are niciun nume. E o experienţă fără nume, imens de

frumoasă, extatică, cu desăvârşire tăcută, dar care te face să guşti din veşnicie, din atemporalitate, din ceva ce se află dincolo de moarte.